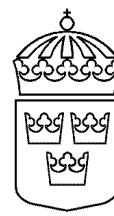

Riksdagens protokoll

1998/99:80

Torsdagen den 15 april

Kl. 12.00 – 16.57

Protokoll
1998/99:80

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1998/99:241

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:241 av Murad Artin (v) om folkomröstning på Östtimor.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 april 1999.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.

Stockholm den 8 april 1999

Anna Lindh

Interpellation 1998/99:235

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:235 av Sten Andersson (m) om gömmande av flyktingar.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 4 maj 1999.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.

Stockholm den 12 april 1999

Pierre Schori

Interpellation 1998/99:236

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:236 av Fanny Rizell (kd) om visumkrav vid väpnade konflikter.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 april 1999.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 13 april 1999

Pierre Schori

Interpellation 1998/99:239

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:239 av Lennart Beijer om kostnader vid företagsnedläggningar.

Mona Sahlin
Enligt uppdrag
C H Fallenius

*Svar på
interpellationer*

2 § Svar på interpellation 1998/99:224 om regional försöksverksamhet inom kultursektorn

Anf. 1 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Lars Hjertén har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att de kultursatsningar, som trots ett stort engagemang från många aktiva, drabbas av svåra ekonomiska problem, inte skall läggas ned. Frågan föranleds av att flera kulturverksamheter i Västra Götaland på senare tid drabbats av stora ekonomiska problem och av att försöksverksamheten med ändrad regional ansvarsfördelning i Västra Götalands län, till skillnad från Skåne, Kalmar och Gotlands län, inte omfattar kulturverksamhet.

De problem Lars Hjertén redovisar kan för det första inte lösas med hjälp av en utvidgad försöksverksamhet då den som bekant inte rymmer några ökade ekonomiska åtaganden från statens sida. Landsting och kommuner i Västra Götaland har således samma ansvar för kulturverksamheten i sin region som de tidigare haft. Precis som i övriga län som inte ingår i försöksverksamheten, är det den sedan länge rådande politiska ansvarsfördelningen mellan stat, landsting och kommun som gäller. Det innebär att beslut om det lokala kulturlivet fattas på lokal nivå. Staten har ett betydande ansvar, men den nationella kulturpolitiken bygger i hög grad på regionala och lokala initiativ.

För det andra är det naturligtvis mycket bekymmersamt om man skall tolka Lars Hjerténs fråga så att den borgerliga majoriteten i Västra Götalands län inte är beredd att skjuta till medel för att rädda verksamheterna vid Läckö slott, Klivteatern i Lidköping och Litografiska Akademien i Tidaholm. Det är i så fall ett politiskt beslut på regional nivå som jag djupt beklagar, men som staten – med den regionala beslutskraft som redan i dag föreligger – inte kan överpröva.

På den statliga sidan finns ett väl utvecklat stödsystem för såväl regionala kulturverksamheter som kulturinstitutioner. Ett exempel är det nya stödet till kollektivverkstäder som införts fr.o.m. i år. Enligt uppgift från Statens kulturråd, som fördelar stödet, är Litografiska Akademien en av de verksamheter som ansökt om stöd. Ansökningarna prövas för närvarande. Ett annat exempel på statligt kulturstöd till regionerna är bidraget till fria teatergrupper. Här kan jag nämna att Läckö Slottsopera sommaren 1998 erhöll ett statligt projektbidrag till sin uppsättning av Figaros bröllop.

Det tål dock upprepas att alla former av statligt stöd förutsätter ett tydligt uttalat – såväl verbalt som ekonomiskt – regionalt och lokalt stöd. Det innebär att det i första hand är en fråga för regionen att ta initiativ till lösningar av problem som uppstår inom kulturverksamheter i den egna regionen, och detta helt oberoende av eventuellt deltagande i den region-

Anf. 2 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! Jag vill tacka kulturministern för svaret på min interpellation. Jag tog i min interpellation upp tre olika frågor som gäller kulturlivet i Västra Götaland.

För det första nämnde jag att till skillnad från Skåneregionen, som ju också är en ny region, är kulturen utesluten från försöksverksamhet som sker under innevarande fyraårsperiod i Västra Götaland.

För det andra tog jag upp vilken inställning regeringen har till kultursatsningar inom en region. Man ger ju statsbidrag till olika institutioner såsom museer, bibliotek, teatrar osv. Då måste man rimligtvis ha en tanke bakom statsbidraget.

För det tredje nämnde jag exempel på olika kultursatsningar som ligger utanför de officiella institutionerna, men där det finns ett väldigt stort engagemang från olika människor – eldsjälar, som vi brukar kalla dem, både professionella och amatörer. Framtiden är dock oviss, eftersom samhället i huvudsak tar ekonomiskt ansvar för sina egna institutioner.

Kulturministerns svar på den första frågan är att ansvarsfördelningen mellan stat, landsting och kommun är densamma oavsett om man deltar i en försöksverksamhet eller ej, och det känner jag väl till. Men försöksverksamhet saknar väl ändå inte helt betydelse? Jag förstod själv aldrig varför kulturen inte fanns med i försöksverksamheten i Västra Götaland. Fanns det något skäl bakom detta? Varför hade man inte med försöksverksamheten?

När det sedan gäller regionala institutioner och hur kulturministern ser på deras uppdrag fanns det egentligen inte något svar på min fråga. En kulturminister i en tidigare regering förde en intressant diskussion om just detta. I skriften *Kultur i hela landet* framfördes en hel del kritik mot t.ex. länmuseer och andra länsinstitutioner och hur de förvaltade sin regionala roll. Ofta blev de lika lokala, stod det i utredningen, som kommunala institutioner medan statens krav på att de skulle ge stöd i form av grundbelopp – eller stödenheter, som det heter numera – var för att de skulle ta ett regionalt ansvar.

Denna fråga är nu högaktuell i Västra Götaland, där teatrar, bibliotek och museer plötsligt skall betjäna en hel region med 1 ½ miljon invånare, en region som har lika många invånare som hela Estland. Tidigare hade man 250 000 invånare att betjäna. Regionen blir nu över en natt sex gånger större. Vad betyder detta för det regionala ansvaret, eller har regeringen ingen synpunkt på detta?

Jag menar givetvis inte att riksdag och regering skall ta över ansvaret, men det vore intressant att få ett tankeutbyte med kulturministern när det gäller dessa frågor. Vi diskuterar dem just nu mycket livligt i Västra Götaland.

Det sista gäller olika kultursatsningar som har varit omfattande både kvalitativt och kvantitativt. Jag nämnde Läckö, Klivteatern i Lidköping, Litografiska Akademien i Tidaholm. Jag skulle också ha kunnat nämna Akvarellmuseet på Tjörn, som är en mycket omfattande satsning.

Här nämner kulturministern stödet till kollektivverkstäder som kan komma verkstaden i Tidaholm till del, vilket jag också känner till, och

Läckö slottsopera som fick ett statligt projektbidrag för uppsättning av Figaros bröllop förra sommaren, som för övrigt var mycket framgångsrik.

Sedan delar jag kulturministerns oro över situationen i Västra Götaland. Det var därför som jag framställde min interpellation. Den nya majoriteten som bara är någon månad gammal har fått arva ett underskott på betydligt mer än 1 miljard kronor, och tyvärr måste jag konstatera att sjukvården blöder. Dock har man satsat rejält både på Läckö och på Akvarellmuseet – för att ta några exempel.

Anf. 3 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Tanken bakom den nationella kulturpolitiken är densamma som redovisades redan i 1974 års kulturpolitik, dvs. att man skall se till att det finns ett levande och väl förgrenat kulturliv i hela landet baserat på ett slags kulturell infrastruktur som inbegriper institutioner. Självfallet gäller det också mycket av stöd som ligger utanför institutionerna.

Det är ett problem att vi under de senaste sju åtta åren inte har haft tillräckligt mycket att tillföra kulturlivet utanför kulturinstitutionerna. Vi har dock valt att kraftigt räkna upp stödet till frigrupperna när det gäller teater och dans, och det är sådant som kommer kulturlivet i hela landet till del.

Vi har valt att organisera en ny infrastruktur för kulturen i form av s.k. länskonstnärer. Västra Götaland finns med bland dem som har länskonstnärer, för att bara ta ett exempel. Detta är ju grunden. Däremot är det väldigt sällan så att staten uppifrån börjar att etablera verksamheter ute i regionerna, om det inte redan finns en väldigt stark uppbackning där.

Ett mycket omdiskuterat försök att i stor skala skapa en nationell institution med nationell finansiering fullt ut utanför Stockholmsregionen och därmed skapa fler motorer för kulturlivet i hela landet är etablerandet av Statens museer för världskultur. Det innebär att vi bygger ett nytt museum i Göteborg, i Västsverige, som kommer att vara navet i en museimyndighet med tre museer förlagda till Stockholm. Vi tror att det betyder mycket för utvecklingen av detta nya kulturhistoriska museum i en brytningstid. Vi tror också att det betyder mycket för att visa att kulturpolitiken är nationell och inte bara handlar om huvudstaden, även om den av självklara skäl måste spela en viktig roll.

När det gäller den konkreta frågan varför kulturen inte finns med i Västra Götaland tycker vi nog att gränsen är passerad för att kalla det för försöksverksamhet om cirka hälften av de nationella kulturmedlen förs in i en försöksverksamhet. Då har det gått väldigt långt. Då handlar det inte längre om försöksverksamhet utan om introduktion av en helt ny ordning, och då bryter man sönder den nationella kulturpolitiken, därav avgränsningen.

Anf. 4 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret på frågan som kom allra sist i kulturministerns inlägg. Jag har ställt denna fråga tidigare till den för den nya regionen ansvarige ministern men inte fått något svar. Nu har jag

alltså fått en förklaring till det hela, som man ju kan diskutera i och för sig.

Det behövs en stark uppbackning lokalt och regionalt för institutioner och för kulturverksamhet, säger kulturministern, och det håller jag med om. Därför får t.ex. Läcköstiftelsen 3 miljoner kronor per år i driftsbidrag från den nya regionen. Läcköstiftelsen sätter i sommar upp Mozarts opera Don Giovanni. Regionen satsar, tror jag, 200 000 kr på detta.

Akvarellmuseet får också ett både regionalt och lokalt kraftigt stöd, 2 miljoner kronor per år från regionen och 1 miljon från Tjörns kommun, vilket ju är väldigt positivt.

När man diskuterar statliga satsningar funderar man på hur de fördelas mellan städer och landsort och mellan regioner och t.ex. Stockholm. Jag skall inte komma med en massa kritik mot skillnaderna, för det är klart att huvudstaden måste ha en större andel än övriga regioner. Men i Kulturrådets senaste skrift *Från Sevilla till Duvemåla* – i alla fall den senaste som jag har fått i min hand – tittar man på olika, statliga subventioner, t.ex. hur mycket en biljett subventioneras. Faktum är att Göteborgsoperan är nästan lika omfattande som Stockholmsoperan i dag, men en biljett till Stockholmsoperan är dubbelt så dyr i statsbidrag som en biljett till Göteborgsoperan. Man får alltså ungefär dubbelt så mycket i stöd till en biljett där.

Det är genomgående så att statsbidraget till t.ex. Stockholmsoperan, eller Kungliga Operan, är oerhört mycket högre, även i förhållande till den verksamhet som bedrivs. Jag har även tittat på andra institutioner ute i landet. Exempelvis får Värmlandsoperan en mycket större andel i statsbidrag än Göteborgsoperan.

Jag vill då ställa en konkret fråga till kulturministern: Finns det någon tanke från regeringens sida på att jämnar ut så att det, även om det kanske inte sker redan nästa år, blir en större rättvisa? Finns det någon fundering på att man även vid Västra Götalands läns större institutioner, med Göteborgsoperan i spetsen, skall få en större andel statsbidrag? Även om man kanske inte skulle komma i kapp Stockholm helt och hållet, skulle det i alla fall bli en större rättvisa i bidragsgivningen.

Anf. 5 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Man kan ju alltid tolka statistik lite grann som man vill. Jag vill dock nämna en siffra. Man kan ställa andelen av befolkningen i Västra Götaland mot andelen av de statliga kultursatsningarna. Uppgifterna är från 1997, det år från vilket vi har de senaste totala sifferuppgifterna. Då fick regionen i statliga bidrag för kulturen via Kulturrådet drygt 21 % av medlen. Det kan jämföras med att 17 % av landets befolkning bor i denna region. Så man kan inte säga att regionen Västra Götaland är missgynnad.

Den stora museisatsning som vi nu gör kommer att vara till ytterligare fördel för regionen Västra Götaland. Det ingår också i strävan efter en bättre fördelning, som naturligtvis handlar om att få en bättre spridning av kulturlivet och utan att göra avkall på huvudstaden som motor för kulturlivet. Om vi skall kunna behålla en nationell kulturpolitik, tror jag att det är viktigt att sträva mot en mer omsorgsfull fördelning.

Det finns ju numera i Kulturdepartementet, under ledning av statsrådet Ulrica Messing, en storstadsdelegation. Delegationens uppgift är att

Prot. 1998/99:80
15 april

Svar på
interpellationer

utveckla och samordna den nationella storstadspolitiken, som inkluderar även kulturverksamheten. En av de kommuner som har erbjudits att teckna s.k. lokalt utvecklingsavtal är Göteborg.

Jag tror att vi kommer att få se mer av en utjämning, förhoppningsvis utan att detta skall ta ifrån huvudstaden den kraft som behövs som motor för kulturlivet i hela landet.

Jag tycker att det är en intressant diskussion som Lars Hjertén tar upp. Jag tror att vi måste återkomma till den vid många tillfällen. Vi är från regeringens sida mycket angelägna om att det sker en fortlöpande regional analys, som den som vi nu redovisar i budgetpropositionen, av de statliga kulturmedlens fördelning. Den analysen behöver utvecklas och förfinas, och det har jag verkligen ingenting emot.

Vad helt kort gäller Göteborgsoperan och Stockholmsoperan är Stockholmsoperan en nationalscen med ett betydligt mer detaljerat och också kostnadskrävande uppdrag från statens sida. Vi har ju det fulla statliga ansvaret för Stockholmsoperan, och det motiverar att man har väldigt mycket mer statliga pengar. Med detta har jag inte sagt att just den fördelning som vi har i Sverige i dag mellan musikteatrarna är någonting som vi skall permanenta. Den har naturligtvis mycket med tillgången på pengar att göra.

Men vi skall inte ta ifrån Stockholmsoperan dess speciella nationella uppdrag som nationalscen. Därmed har jag inte gjort någon som helst jämförelse av kvaliteten operorna emellan. Göteborgsoperan gör fantastiska saker, inte bara i Sverige utan också ute i världen.

Anf. 6 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! Jag håller givetvis med om att det är något speciellt med t.ex. en nationalscen. Det går inte att kräva en millimeterrättvisa. Däremot bör man nog diskutera fördelningen av statsbidrag lite mer på sikt, vilket kulturministern också var inne på. Jag antecknade att kulturministern sade: Sträva mot en mer omsorgsfull fördelning. Jag gissar att i detta begrepp ligger en rättvis fördelning.

Vad vi har att brottas med i vår jättestora region är en kulturell identitet. Man bor i samma region om man bor i Gullspång på gränsen till Värmland eller om man bor i Göteborg. Vi är några som i olika kulturföreningar just arbetar med att hitta gemensamma satsningar och ett gemensamt tänkande, så att vi inte splittrar upp oss. Det är ändå 49 kommuner som hittills aldrig har samarbetet.

Där tror jag att kulturen kan komma att spela en mycket viktig roll. Vi är ganska många som arbetar för det. Jag hoppas också att kulturministern och regeringen tycker att det här är ett väsentligt bidrag till arbetet för att få en bra framtid för framför allt invånarna i vår mycket stora region.

Anf. 7 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag tycker att det är en intressant debatt som Lars Hjertén och jag här har inlett. Jag hoppas att Lars Hjertén för den också inom sin egen riksdagsgrupp, för jag skulle önska samma konstruktiva samtalston även med moderater som är bosatta i andra delar av landet.

Själv representerar jag ju, även om jag är ersättare i riksdagen, Dalarna. Moderaterna i dalalandstinget och kommunerna har en helt annan syn

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

3 § Svar på interpellation 1998/99:201 om diskrimineringslagstiftningen

Anf. 8 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat vilka åtgärder statsrådet Mona Sahlin är beredd att vidta i syfte att skapa en bred folklig förståelse för de antidiskrimineringslagar som träder i kraft den 1 maj 1999. Av interpellationen tycks framgå att Sten Andersson i sammanhanget åsyftar lagen om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Den höga arbetslösheten under senare år har särskilt hårt drabbat personer med utländsk bakgrund. För vissa grupper är arbetslösheten extremt hög. Situationen är allvarlig, inte minst mot bakgrund av att gemenskapen på en arbetsplats har stor betydelse för individens sociala och kulturella integration i samhället.

Mycket tyder på att etnisk diskriminering är en förklaring till den höga arbetslösheten bland personer med utländsk bakgrund. Etnisk diskriminering har allvarliga konsekvenser långt utöver den i och för sig viktiga frågan om arbetslöshet. Ett demokratiskt samhälle kan aldrig acceptera att människor behandlas olika på grund av etnisk eller kulturell bakgrund. Ett samhälle som sviker idealen om alla människors lika värde riskerar att brytas sönder inifrån.

Den nu antagna lagen förbjuder etnisk diskriminering i arbetslivet. Den föreskriver också att arbetsgivaren inom ramen för sin verksamhet skall bedriva ett målinriktat arbete för att främja etnisk mångfald i arbetslivet samt att arbetsgivare och arbetstagare skall samverka för att främja sådan mångfald. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering har på regeringens uppdrag utarbetat konkreta råd för hur en arbetsgivares målinriktade arbete skall kunna bedrivas.

Detta innebär sammantaget att förutsättningarna nu förbättras för att hela den kunskap och kompetens som står till buds i vårt land skall kunna utnyttjas i arbetslivet. Allt fler företag inser hur viktigt det är att genom ökad etnisk och kulturell mångfald i den egna organisationen stärka konkurrenskraften, inte minst på en hårdnande internationell marknad. Det finns därför ingen anledning att tro, att lagen, som Sten Andersson befarrar, skulle leda till ökad arbetslöshet.

USA erbjuder en intressant jämförelse. Det finns där en långtgående lagstiftning mot etnisk diskriminering. En utbredd uppfattning är att denna lagstiftning starkt har bidragit till att amerikanska företag i betydande utsträckning ser mångfald som en konkurrensfaktor av avgörande betydelse och att man därför arbetar målinriktat för att nå en sådan mångfald.

Till skillnad från Sten Andersson har jag den bestämda uppfattningen att det finns en bred folklig förståelse för principen att ingen skall diskrimineras på arbetsmarknaden på grund av sitt ursprung.

Anf. 9 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Den sista slängen var väl lite onödig, men den är typisk för angreppen på de faktiskt ganska många människor i Sverige som kritiserar vår flyktingpolitik – eller rättare sagt vår havererade integrationspolitik. Men man är ju immun numera mot den typen av argumentation. Det stör mig alltså inte.

Problemet i dag, fru talman, baseras på att vi i Sverige har bedrivit en asylpolitik som har skilt sig från den i våra nordiska grannar i allmänhet och den i övriga EU-länder i synnerhet. Vi ska ha kunnat hantera frågor som inget annat land ansett sig kunna hantera. Det handlar alltså om antalet människor, inte om huruvida man är röd eller brun eller gul eller vit i huden.

Nu kommer jag till det mer konkreta ämnet. Jag tror inte att det blir fler jobb när man inför den här lagstiftningen. Jag är säker på att många arbetsgivare kommer att tveka. De har problem nog med nuvarande lagstiftning. Jag tror inte att det här underlättar. Jag tror i stället att det kan bli så att man för att inte få problem lägger ut jobb på underleverantörer. Sådana kan ju finnas, och finns, utomlands. Det skapar knappast jobb i Sverige.

Sedan är det också så, fru talman och fru statsråd, att om man har ett visst antal jobb och ger en del av dessa till några andra så ökar inte antalet jobb. Man gör bara en annan kategori mer arbetslös.

Sedan till det här med invandrare och etniska skäl, fru talman. En dansk, en norrman, en tysk – går han eller hon på samma etniska grunder som en iranier eller en somalier? Jag tycker att alla skall behandlas lika oavsett var man kommer ifrån. Sedan tror jag ärligt talat också att det är så att det alltid är besvärligt för första generationens invandrare att anpassa sig i ett land. De erfarenheterna finns från hela världen. Det borde kanske också Sverige någon gång försöka lyssna på.

Statsrådet säger att företagen själva inser vikten av att ha en bredd på de anställda. Om det är så, varför skall man då ha en lagstiftning? Det är klart att det här kan vara vettigt om man t.ex. bedriver en viss verksamhet där man har nytta av ett språk som används av kunder eller av dem som man arbetar med eller för. I Malmö har vi t.ex. ett äldreboende där det finns många serbiska äldre. Då är det så klart en tillgång om det bland personalen finns människor som kan serbiska. Då förutsätter jag att det är normalt att kommunen anställer baserat på de kriterierna. Men annars är ju inte serbiska någon merit i en del andra yrken.

Sedan tycker jag faktiskt att USA är ett tveksamt exempel att nämna när det kommer från ett socialdemokratiskt statsråd. När mitt parti, Moderaterna, har stått här i riksdagen och refererat till USA:s arbetsmarknadslagstiftning har vi alltid fått höra att det är det djupaste av alla eländen som man kan referera till.

Till sist vill jag ta upp den fråga som jag ställde i min interpellation. Om vi nu inte skall ha diskriminering så finns det t.ex. ett antal restauranger där det bara finns en etnisk sorts människor, om jag får kalla det så. Det finns inga andra som har möjlighet att bli anställda där. Reagerar statsrådet mot detta? Vi hade nyligen en dom i Göteborg, som nu är överklagad. Anser statsrådet att detta är rätt; att man på vissa företag förbjuder andra än dem från det egna landet att få ett jobb?

Anf. 10 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Det var just för att understryka hur viktigt det är att se mångfalden som en konkurrensfördel som jag tog upp exemplet från Sten Anderssons favoritland USA. Jag tycker att vi också har en del att lära av USA. Vi har mycket att lära av många länder. Allt är inte överförbart till Sverige. En del av idéerna kan vi förkasta, men inte alla.

Sten Andersson tror inte att det blir fler jobb i vårt land nu. Verkligheten visar något annat. Det kommer nya jobb varje vecka, tyvärr inte så många nya jobb som jag skulle önska.

De flesta nya jobb tillkommer i privat sektor. Och den nya lagen skall framför allt syfta till att se till att vår arbetsmarknad så småningom kommer att spegla befolkningen i övrigt i vårt land. Så är det tyvärr inte i dag – inte inom statlig verksamhet, inte inom kommun och landsting och inte heller i det privata näringslivet.

Jag tror att vi gör en miss genom att inte ta till vara den kompetens och den mångfald som faktiskt finns bland människor. Därför vill jag, precis som Sten Andersson själv sade, att norrmän och somalier skall behandlas lika. Och därför har jag föreslagit denna lag. Jag accepterar inte att vi fortsätter att ha det som i dag, dvs. att ju längre bort från Sverige man är född, desto svårare har man att få ett jobb den dag man flyttar hit. Hur kan det komma sig? Varför finns det inte alltid en koppling mellan hög utbildning och möjligheten till ett jobb? Och hur skall en somalier kunna förklara för sina barn att utbildning lönar sig om han eller hon själv står här i Sverige och är högt utbildad läkare men ändå inte får komma till anställningsintervjuer, trots att vi har läkarbrist i vårt land? Det är då som lagen är viktig.

Lagen sätter de yttersta gränserna för de värden som vi skall slå vakt om i vårt land – att vi inte accepterar våld mot barn, kvinnor eller män, att vi inte accepterar narkotika, att vi inte accepterar alkohol hur fritt som helst, att vi inte accepterar brott, rån eller andra brott, och att vi inte heller accepterar diskriminering på grund av kön eller etnicitet. Lagarna påverkar också attityder. Och det visar sig att ju mer medvetenhet som finns runt om i vårt land på arbetsplatser och i skolor, desto mer pengar går det att tjäna på mångfalden.

Jag var i går på Föreningssparbanken i Rinkeby. Bland personalen där talas det 14 språk. Självklart är det en konkurrensfördel för dem att ha denna kompetens när de skall träffa sina kunder. Hur kan det komma sig att privata och offentliga arbetsgivare i andra delar av vårt land inte inser den konkurrensfördelen?

Anf. 11 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag skall ta ett enkelt exempel, nämligen ett företag som tillverkar fartyg och försöker sälja till Storbritannien och USA där språket är engelska. Då är det väl viktigast att få medarbetare som kan tala engelska? Då kan inte något annat språk – franska, tyska, serbiska eller kinesiska – vara någon direkt merit som kan väga speciellt tungt.

Sedan vill jag säga något om invandringen till Sverige. Det är faktiskt så, fru statsråd, att en enig riksdag 1968 beslutade att vi inte skulle ha någon invandring till Sverige från länder utanför Norden. Detta ändrades 1995 då vi gick med i EU. Men fortfarande har vi alltså ingen invandring från länder utanför EU och Norden. De som har kommit hit har gjort det

för att de har sökt skydd. Det är alltså inte fråga om den typ av invandring som man har i t.ex. USA. Sedan är det ju bra att representanter för statsrådets parti, efter all kritik av USA:s politik, börjar nyktra till och inser att det kanske även finns något som är bra i USA.

Detta är ju inte mina egna uppgifter. Om man ser på remissvar från Sveriges olika företagsorganisationer med hundratusentals medlemmar kan man säga, utan att bli beskylld för att ljuga, att de har varit mycket kritiska till denna lagstiftning.

Jag är glad över det som statsrådet sade. Om jag förstod henne rätt så sade hon att om en kineskrog skall anställa en servitör får den inte lov att diskriminera en svensk om han eller hon söker jobb på denna restaurang. Om han eller hon inte får jobbet och om man kan befara att det enda skälet till det är att han eller hon inte är kines är det ett ärende som borde leda till åtal. Har jag förstått statsrådet rätt?

Anf. 12 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag vill börja med att kommentera den första delen av Sten Anderssons inlägg. Jag delar uppfattningen att majoriteten av dem som har kommit till vårt land under 80- och 90-talen har varit asylsökande till skillnad från dem som kom på 50-, 60- och 70-talen som var arbetskraftsinvandrare. De kom hit och fick jobb. De tjänade egna pengar och kunde köpa ett radhus, hyra en lägenhet i det område där de ville bo, och de hade egna pengar att försörja sig med. De blev inte bidragsberoende, vilket har varit problemet för dem som har kommit hit under 80- och 90-talen. De är asylinvandrare och har helt andra erfarenheter och problem med sig i bagaget. De har kommit till vårt land i en tid då vi har upplevt en historiskt sett djup lågkonjunktur med hög arbetslöshet och ännu tuffare villkor för att få ett jobb. Det har försvårat deras möjligheter att verkligen integreras.

Att arbetslösheten nu är betydligt högre för människor med utländsk bakgrund än vad den är för människor som är födda i Sverige är ett stort problem. Det beror på flera saker. Ibland beror det på att språkkunskaperna inte har varit tillräckligt bra, dvs. att många har haft svårt att lära sig det svenska språket. Det vidtar vi nu åtgärder mot i den vårproposition som vi presenterade i går med en stor satsning på svenskundervisning till både barn och vuxna. Ett annat problem har varit att de inte har kunnat tillgodoräkna sig den utbildning som de har haft med sig från sina hemländer. Det vidtar vi nu åtgärder mot genom att införa ett valideringssystem så att man skall kunna jämföra en utländsk utbildning med en svensk och sedan kunna ge ett uppdrag till Högskoleverket att skapa möjligheter för den som behöver komplettera sin utbildning, så att han eller hon kan tillgodoräkna sig den som en utbildning som är likvärdig med en svensk utbildning.

Vi vidtar också andra åtgärder genom att ge extra pengar till arbetsmarknadspolitiken för att se till att de många långtidsarbetslösa som också har utländsk bakgrund får en chans att komma in på arbetsmarknaden.

Allt detta gör vi därför att vi vill minska bidragsberoendet, därför att vi vill minska segregationen och därför att vi ser att ökad mångfald faktiskt är en konkurrensfördel på många olika sätt.

Jag skall sedan kommentera den andra delen av Sten Anderssons inlägg. Om jag äger en Kinarestaurang och söker personal och vägrar kalla människor som inte har kinesisk bakgrund till anställningsintervju, diskriminerar jag då? Ja, det gör jag. Om jag som arbetsgivare inte kallar personer till anställningsintervju som har en likvärdig merit eller likvärdig utbildning måste jag, om han eller hon driver processen vidare, bevisa att jag inte har diskriminerat. Det är den stora skillnaden i den nya lagen jämfört med tidigare, att arbetsgivaren har ett stort ansvar att bevisa att han eller hon inte har diskriminerat en arbetstagare inför en intervju.

Jag hoppas och utgår från att många människor, både som arbetsgivare och arbetstagare, inser vikten av att den nya lagen verkligen träder i kraft. För att påskynda arbetet och öka medvetenheten om vad lagen innebär har vi fördubblat resurserna till Diskrimineringsombudsmannen, så att hon genom allmänna råd men också genom träffar med företrädare för arbetsmarknadens parter kan sprida informationen snabbt och effektivt.

Anf. 13 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag skall först ta upp detta med Kinarestaurangen. Det kan ju vara så att statsrådet eller jag vill gå på en Kinarestaurang och att vi då vill uppleva en kinesisk atmosfär. Jag kan därför förstå dem som tycker att det skall vara äkta kineser där och inte utklädda kineser. Jag tog detta bara som ett exempel. Men skall de som serverar då försöka få sina ögon att se ut på ett annat sätt än det som är vanligt i Sverige för att de skall se ut som kineser? Jag kan förstå att den kinesiske restaurangägaren vill ha kinesisk personal och att det inte i första hand kanske handlar om hur snabbt servitörerna kan servera mat och hur många tallrikar som de kan bära utan att det handlar om atmosfären.

Jag tog detta bara som ett exempel på en lagstiftning som kommer att skapa enormt många problem.

Ni säger att ni gör insatser nu. Men vi vet att många invandrare i dag tyvärr har mycket dåliga kunskaper i svenska språket. Där måste man på något sätt säga ifrån, säga att detta måste vi ändra på. Om man inte kan kommunicera på det språk som gäller i det land där man vistas är man till stora delar handikappad från början.

Detta med utbildningen har jag aldrig förstått. Om det t.ex. kommer hit en läkare från Iran som har läkarexamen därifrån måste vi kunna ha ett instrument som är sådant att vi kan testa hans kunskaper. Om de då är korrekta vore det väl skam om någon kommun eller något landsting skulle neka honom anställning.

Det finns, fru statsråd, exempel på att man från landstingets sida har nobbat just av etniska skäl. Det tycker jag är absolut helt orimligt.

Anf. 14 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Det kändes skönt att höra att Sten Andersson ändå tycker att det är orimligt att man ibland kan bli diskriminerad trots att man har helt riktig utbildning. Jag tycker också att det är orimligt. Därför vill jag ha den här skarpare lagen. Vi vet ju att det är just den typen av diskriminering som förekommer. Detta med att man kan tala språket i fråga och

ha den formella utbildningen men har fel namn är något som jag inte accepterar.

Sedan vill jag säga att jag trodde att man gick på Kinarestaurang för den goda matens skull, inte för ögonfärgen på dem som jobbar där. Jag tycker inte att man kan ha den typen av resonemang. Förklara då för mig hur vi skall se eller ta hänsyn till detta med samma typ av upplevelse eller igenkännande när man kommer med sina barn till barnomsorgen eller när man som gammal vill in på ett ålderdomshem eller ett servicehus.

Det bästa måste vara att vi ser till att vårt samhälle på alla områden – inom restauranger, inom offentlig verksamhet och i politiken – speglar befolkningen i övrigt. Jag är övertygad om att vi kompletterar varandra bäst så. Precis som jag är övertygad om att vår kompetens är jämnt fördelad mellan kvinnor och män tror jag att kompetensen är jämnt fördelad utifrån etniciteten. Den här lagen är alltså oerhört viktig för att ta ytterligare ett steg *mot* diskriminering.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1998/99:203 om rasbiologi och rashygien

Anf. 15 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Per Landgren har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att stärka människovärdet och bidra till att debatten om människovärdet lyfts fram i Sverige. Per Landgren har också frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att kompensera den skada som orsakats svaga grupper genom de kränkningar av människovärdet som skett i Sverige, bl.a. vid Vipeholms riksanstalt.

Jag vill i detta sammanhang bl.a. framhålla att regeringen år 1985 inrättade ett råd för medicinsk-etiska frågor. I beslutet understryks att huvuduppgiften för rådet skall vara att bevaka och bedöma den medicinska forskning, diagnostik och behandling som är särskilt känslig för den mänskliga integriteten och som på sikt kan hota människovärdet.

Etiska rådet har i sin skriftserie bl.a. gett ut skriften *Det svårångade människovärdet*. I boken konstateras att begreppet människovärde intar en central plats i den etiska debatten och att det är en självklar förutsättning för hälso- och sjukvårdslagens stadganden om en vård på lika villkor. Rådet konstaterar vidare att det i ett historiskt perspektiv inte finns fog att säga att människovärdet är mer hotat i dag än tidigare. Snarare är det så att medvetenheten om alla människors lika värde har ökat.

Introduktionen av nya teknologier har samtidigt fört med sig ett behov av ökad observans – det gäller inte minst inom hälso- och sjukvården och kanske då särskilt i samband med insatser vid livets början och slut. Här har, som jag ser det, Medicinsk-etiska rådet en oerhört viktig roll att fylla. Det är också en av rådets viktigaste uppgifter att följa utvecklingen på forskningsfronten och att i ett tidigt skede slå larm till beslutsfattare om någon åtgärd behöver vidtas för att slå vakt om människovärdet.

Tanken att alla människor har ett egenvärde just för att de är människor, inte för vad de har eller gör, utgör också grunden för och innebär den i deklarationer och konventioner om mänskliga rättigheter.

År 1996 antog Europarådets ministerkommitté en ny konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin. Det är en konvention om skydd för mänskliga rättigheter och människovärdet vid tillämpningen av biologi och medicin. Sverige hör till de länder som undertecknat konventionen och har också för avsikt att ratificera den.

Konventionen är det första bindande internationella instrumentet för skydd av människor just i samband med hälso- och sjukvård och biomedicinsk forskning. Den innehåller bl.a. principer och föreskrifter rörande information och samtycke, ställföreträdare för icke beslutskompetenta patienter, gendiagnostik och genterapi, forskning och försök på människor, tagande och användning av biologiskt material från människor m.m.

Jag vill också peka på att det sedan länge finns ett system med forskningsetiska kommittéer knutna till de medicinska fakulteterna. All medicinsk forskning som innefattar försök på människa skall således granskas och bedömas av en sådan kommitté. Kommittéerna har bl.a. i uppgift att bevaka att informerat samtycke inhämtats och att de personer som deltar i forskningen får behövligt skydd i olika avseenden.

När det gäller frågan om kompensation av skada som orsakats svaga grupper genom kränkningar av människovärdet vill jag peka på vad som sagts i den proposition om sterilisering som nyligen överlämnats till riksdagen. Där föreslås en ersättning om 175 000 kr till dem som steriliserats mot sin vilja eller på någon annans initiativ. Ersättningen får framför allt en symbolisk funktion. Det förslag till ersättning som läggs fram innebär av denna anledning betydande avsteg från gällande skadeståndsrättsliga principer när det gäller det allmännas ansvar. Förslaget kan därför inte i framtiden åberopas av andra grupper som kan komma att rikta skadestånd mot staten.

Steriliseringsutredningen kommer i sitt slutbetänkande, som blir klart i höst, att presentera forskningsresultat och analyser som skall belysa den svenska steriliseringspolitiken på ett sådant sätt att det går att dra erfarenheter av det förflutna inför framtiden.

Mot bakgrund av vad jag beskrivit här har jag för närvarande inte för avsikt att vidta några ytterligare åtgärder.

Anf. 16 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Låt mig först tacka socialministern för svaret. Min interpellation utgår från de varningssignaler som vi har fått från debatter nyligen om vad som hänt i Sverige under förra delen av 1900-talet. Debatterna har handlat om tvångsmässiga steriliseringar, som vi har hört, om Vipeholm, om kariesforskning utan informerat samtycke och om t.ex. en diagnospraxis där vissa människor klassades som "idioter" och "biologiskt sett lägre stående än flertalet djurarter".

Debatterna har handlat om en för oss främmande människosyn som slog rot i den västerländska civilisationen under slutet av 1800-talet och som nådde sitt fruktansvärda crescendo på kontinenten under 40-talet.

Jag vill inledningsvis göra klart att det från min sida inte handlar om att angripa t.ex. folkhemmet. Så har socialministern heller inte uppfattat det men angående andra debattörer har den typen av påståenden förekommit i massmedierna. För min del handlar det snarare om att klarlägga en tidsanda i många länder som gick över partigränserna. Min utgångs-

Prot. 1998/99:80
15 april

*Svar på
interpellationer*

punkt är enbart hur vi så enigt som möjligt skall lära oss något av denna mörka tid för att kunna identifiera och motverka liknande tendenser i dagens samhälle.

Socialministern hänvisar till Statens medicinsk-etiska råd som menar att det "inte finns fog att säga att människovärdet är mer hotat i dag än tidigare. Snarare är det så att medvetenheten om alla människors lika värde har ökat." Detta kan knappast vara betryggande om man betänker att vi för bara drygt 50 år sedan hade ett bottenläge. Vår beredskap kan således inte med den typen av citat sägas vara god.

Låt mig fråga följande:

- Hur kommer det sig att det var just Lars Mullback och ståuppkomikern Jesper Odelberg som demonstrerade mot Peter Singer på Bokmässan i november 1997?
- Hur kommer det sig att unga svenska politiker kan se människovärdet som ett särintresse bland djurs värden?
- Hur kommer det sig att ungdomar är beredda att bryta mot lagar och förordningar för att tvinga pälsaffärer att stänga eller för att släppa ut minkar och spränga slakterier?
- Hur kommer det sig att nynazismen med sitt övermänniskoideal och sin rasism vinner, som det verkar, terräng?
- Hur kommer det sig att könsstympning måste förbjudas i Sverige?
- Hur kommer det sig att utsorterande genetisk diagnostik används alltmer på våra universitetskliniker, trots att det är dyrt, för att diagnostisera sjukdomar i akt och mening att abortera fostren?
- Hur kommer det sig att handikapprörelsen, nu senaste "Bengt Lindqvists nia", pekar på behovet av attitydförändringar mot de funktionshindrade?
- Hur kommer det sig att det i medierna rapporteras om könsselektion av berörda läkare?
- Hur kommer det sig att det börjar ställas krav på yrkesgrupper inom sjukvården att utföra dödshjälp?
- Hur påverkar sjukvårdens ekonomiska svårigheter och besparingskrav patienternas människovärde i praktiken och prioriteringarna?

Vi kan också nämna det oprovocerade våldet, mobbning och tillmälen med könsord.

I ljuset av allt detta tycker jag att man snarare borde säga att insikten om människovärdet är skör och måste vinnas på nytt i varje generation.

Anf. 17 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag uppskattar Per Landgrens hållning i denna fråga. Jag tycker att interpellationen är ett stycke tidsdokument som är viktigt. Det är viktigt att vi diskuterar frågeställningarna. Jag fann dock anledning att citera en skrift som kan spela en viss roll i diskussionen. Jag delar nämligen uppfattningen att respekten för människovärdet i dag ändå är större i

ett historiskt perspektiv än vad den har varit. Dock menar jag inte med detta att vi inte skulle stå inför stora risker.

Mitt perspektiv är att 1900-talet i allt väsentligt har betytt en seger för demokratin. Med demokratin har också följt en vidgad respekt för människovärdet. Demokratin är i själva verket det stora humanitära projektet.

För svensk del kom demokratis genombrott att följas av ett omfattande socialt reformarbete, där tanken var att omvandla demokratis principer till verkliga förändringar i vår kultur. När man talade om alla människors lika rätt och tänkte på yttrandefriheten och rösträtt följdes det också av en föreställning om att vi var och en som individ hade en skyldighet att respektera andra människors yttrandefrihet och rättigheter.

När vi talar om medborgerliga rättigheter i traditionell demokratisk mening menar vi, med en mycket stor politisk konsensus i Sverige, att det också innebär en skyldighet för oss som har ett politiskt ansvar att utveckla rättighetskataloger på det sociala och ekonomiska området, i arbetslivet och i utbildningen. Vi kan konstatera att i ett land som haft förmånen att få leva i demokrati under den mesta tiden av 1900-talet, dvs. en demokrati som är fullt utvecklad med alla medborgares lika rättigheter, har respekten för människovärdet vidgats. Däremot är Per Landgren och jag överens om att vi står inför nya hot, att varje generation måste vinnas på nytt.

För min egen del är jag ganska oroad över bristen på diskussion om vad den nya forskningen kan innebära på genteknikens område. Vi vet om att detta kan skapa nya möjligheter att bota allvarliga sjukdomar och vägleda oss in i en bättre tillvaro. Men det kan också, satt i fel händer, missbrukas och bli ett sätt att kontrollera oss som individer och styra våra liv på ett sätt som vi inte accepterar.

Vi är överens om att hoten inte borta. Vi är möjligtvis oense om vad som hänt under 1900-talet för det svenska samhällets del. Vi har gemensamt en skyldighet över partigränserna och som medborgare att hålla debatten om de mänskliga rättigheterna vid liv.

Anf. 18 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Jag tror inte heller att socialministern och jag egentligen är oense om vad som hänt. Det som har hänt under 1900-talet är sådant som vi kan klarlägga. Om vi är oense nu bör vi bli ense ganska snart. Till bilden av 1900-talet bör man foga även en djupare dimension, som jag tänker göra innan jag kommer in på frågan om demokrati.

De problem som jag har räknat upp, som vi har haft tidigare under 20-, 30- och 40-talen och som interpellationen handlar om kom inte som en blixträn från en klar himmel på något sätt. Det fanns en parallell situation i olika länder. Vi i Sverige hade det vi ibland brukar kalla för den svenska värdenihilismen, som under en stor del av detta sekel för generationer av studenter vid våra lärosäten undervisat att tal om människovärde i djupaste mening är meningslöst. Man har jämfört rättighetstal som känslöyttringar, interjektioner, stönanden.

Hur hanterar vi ett sådant faktum? Hur hanterar vi att svenska nyttofilosofer nu från universitetens lärostolar i praktisk filosofi lär ut att människans och handlingars värde mäts efter nyttan, efter njutning eller efter avsaknad av lidande? Den yttersta konsekvensen skulle naturligtvis bli att om man vill minimera lidandet kan man till slut eliminera den som

Prot. 1998/99:80
15 april

*Svar på
interpellationer*

lider, för då är lidandet helt och hållet borta. Hur hanterar vi det faktum att just denna nyttoetik eller utilitarism, lätt kan bli ett majoriteternas tyranni över minoriteter?

Jag kan även ta upp det som ibland kallas postmodernismen. Det finns en filosofi bakom postmodernismen, en inställning där människovärdet ses som en meningslös västerländsk konstruktion.

Den här typen av frågor kan ledas in på historierevisionismen, där forskare i alla fall i namn av någon vetenskap eller utifrån någon plattform försöker förneka nazismens förbrytelser och där kanske Lenin och Stalin lyfts fram trots att människovärdet för dem var avhängigt klasstillhörighet och t.o.m. underordnat klasskampen. Den här typen av djupare frågor hoppas jag – det kanske socialministern kan bekräfta – Millenniekommittén skulle kunna behandla. Vi har i vårt parti talat om en värdekommission. När socialministern talar om etiska kommittéer vågar jag väl ändå säga att etiska kommittéer i sig inte garanterar någonting, utan det är snarare det människovärde, den etiska uppfattning som individerna i dessa kommittéer har som garanterar någonting. Så djupt känner jag inte att vi har, även om det inte handlar om att göra sig märkvärdig, kommit i den offentliga debatten när det gäller etikens plats. Etiken är egentligen någonting stort, ett ämne som ligger under och som är basen för politik över huvud taget.

Med den här typen av synpunkter på västerlandets och Sveriges historia under 1900-talet tror jag att vi kan bli överens om historieskrivningen också.

Anf. 19 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag är inte bara socialminister. Jag är även ordförande i Millenniekommittén, för att nu travestera någon partiledare i ett helt annat område.

Jag har förmånen att sedan ett år tillbaka leda arbetet i den kommitté vars uppgift är att stimulera och i någon mån också initiera diskussioner om millennieskiftet. Den första fråga som vi ställde oss och som också är viktig i sammanhanget är: I vilken mån skall det offentliga, dvs. staten, styra en debatt och ange debattens innehåll? Vi bestämde oss i kommittén att tolka direktiven på det sättet att vi inte skall avgöra debattens innehåll, dvs. att vi skall stödja projekt som grundar sig på fria människor, fria rörelser, fria föreningar, som själva vill pröva framtidsfrågorna. Emellertid sade vi att vi måste redovisa vilka frågor vi ändå tycker är viktiga att ställa sig utan att ange svaren. Vi började med en diskussion om frågan vilka förändringar vi står inför.

Det skall sägas att när jag tillträdde var jag inte medlem av regeringen. Kommittén består av ett antal människor som deltar i samhällsdebatten eller kulturdebatten. Vi var överens om att vi faktiskt står inför mycket omfattande förändringar av vår kultur. Den nya informationstekniken, internationaliseringen och förändringen av det industriella samhället till något nytt som vi inte har ett riktigt bra namn för kommer att innebära att vår identitet, våra lojaliteter och våra sociala sammanhang kommer att förändras.

Kvar blir då att diskutera hur vi identifierar oss själva, hur vi beskriver oss själva och framför allt vilka värden vi vill föra över i 2000-talet. Till slut handlar det om ett absolut värde som man inte kan kompromissa

om, och det är människovärdet. Det är med utgångspunkt i respekten för allas lika rättigheter och allas lika värde som hela demokratin byggs upp. Allt annat kan vara relativt, men människovärdet är icke relativt.

Med den utgångspunkten sökte vi för att hitta projekt som vi skulle kunna stödja. En rad projekt som tar fatt i detta från kyrkor, folkrörelser, enskilda och organisationer har nu fått stöd. Jag hoppas att detta kommer att innebära att vi under det kommande året, med start i höst, kommer att få en omfattande diskussion med utgångspunkt i hur vi bevarar respekten för människovärdet i det förändrade samhället.

Anf. 20 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Jag tycker att det var väldigt positivt att höra att det absoluta människovärdet ligger fast och att det är oomkullrunkeligt. Ibland när man i debatten talar om demokrati säger man lite för snabbt demokratiska värden eller värderingar som om demokratin i sig garanterade någonting. Med demokrati kan man ju lätt fatta ett beslut där 51 % bestämmer vad 100 % skall ha på sig, som Assar Lindbeck sade en gång i en radiodebatt. Det gör ju att det måste finnas någonting under demokratin som är som en bas, som stagar upp och som inte är förhandlingsbart, och bland det som socialministern har nämnt är människovärdet just detta.

Utifrån den grunden tror jag faktiskt att man även kan etablera andra grundläggande värden. Vi har ju dokumenterat dem i FN och Europarådet. Det finns kataloger, som har nämnts tidigare, om mänskliga fri- och rättigheter. De bör också stoppas in här och bli ett slags följd av det absoluta och i princip okränkbara människovärdet.

Jag skulle gärna se att detta var någonting som genomsyrade alla oss politiker. Nu kan man väl säga att det gör det, men debatten haltar ibland. Man glömmer bort de absoluta värden som måste finnas i grunden, eftersom demokratin i sig inte garanterar dem.

Jag tycker att det var mycket positivt att höra från ordföranden i Milenniekommittén att ni har slagit fast detta. Det var mycket positivt.

Anf. 21 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Ibland kan man tycka att det är synd att interpellationsdebatter inte kan vara längre och att det inte är fler som deltar. Just den här frågan är av stor vikt. Jag tycker, som jag tidigare sade, att Per Landgrens interpellation är ett spännande dokument.

Det finns en formulering som komplicerar demokratibegreppet precis så som det bör kompliceras, nämligen: Innan nationalsocialisterna fick makten genom demokratiska val.

Det är historiskt alldeles korrekt. Demokrati kan alltså innebära att diktaturens anhängare tar makten och sedan avskaffar demokratin. Detta är den demokratiska paradoxen. Lösningen på det problemet bör sällan vara förbud mot annorlunda tankar, utan däremot en skyldighet för var och en att driva kampanjer, upplysa, agitera och informera mot diktaturens anhängare. Demokrati är, såvitt jag kan förstå, den hittills bästa samhällsformen för att utgå från människovärdet, men det är människovärdet som är utgångspunkten – lika respekt för alla människor.

Jag tycker att det är intressant att när vi i andra sammanhang här i riksdagen diskuterar socialpolitiska frågor och handikappfrågor – jag

Prot. 1998/99:80
15 april

*Svar på
interpellationer*

skall för övrigt svara på interpellation om det alldeles strax – tenderar diskussionen dessbättre att nu föras över till en diskussion om medborgarliga rättigheter. Vi definierar samhällets skyldigheter med utgångspunkt i medborgarnas rättigheter. Jag tror att det är en viktig princip när vi skall arbeta för att bevara och utveckla människovärdet.

Om vi gemensamt är uppmärksamma och gärna återkommer med sådana här diskussioner, är jag ganska optimistisk om att vi som är politiskt engagerade tar ett större ansvar för människovärdet i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1998/99:205 om de funktionshindrades situation

Anf. 22 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat mig om regeringen avser att lägga fram förslag som åter gör det ekonomisk möjligt för alla funktionshindrade att fritt välja anordnare enligt LSS/LASS. Vidare har hon frågat om regeringen avser vidta några åtgärder i anledning av Riksförsäkringsverkets översyn av LASS.

I mitt svar vill jag ta upp den andra frågan först. För närvarande är Riksförsäkringsverkets rapport *Översyn av personlig assistans* föremål för remissbehandling. Remisstiden går ut den 10 maj i år. Med hänsyn till detta vill jag avvakta remissinstansernas synpunkter innan jag är beredd att föreslå några förändringar vad gäller reglerna för assistansersättning. Det är viktigt att eventuella förändringar är väl underbyggda innan de genomförs.

Så till frågan om frihet för funktionshindrade att själva välja assistansanordnare. Personlig assistans och assistansersättning är en reform som inneburit att personer med svåra funktionshinder fått chansen till ett självständigare liv och ökade möjligheter att delta i samhället. Grunden för reformen är att den enskilde fritt skall kunna välja sin assistent, och denna princip är och har varit en ledstjärna då nödvändiga översyner av systemet genomförts.

Genom ett införande av schablonen i assistansersättningen har administrationen förenklats för assistansberättigade, för assistansanordnare och för försäkringskassorna. Därmed har resurser frigjorts som kan komma de assistansberättigade till del. Avsikten har inte varit att styra över assistansen från kooperativa och privata anordnare till kommunen. Att så skulle ha skett finns det inte heller några belägg för.

Anf. 23 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag tackar för det halva svar jag har fått. Jag får väl respektera att socialministern inte vill gå vidare när det gäller den del som är ute på remiss, men jag kan väl ändå få ta upp vissa saker.

Skälet till att jag ställde den här interpellationen var att jag på en muntlig frågestund ställde en fråga till socialministern om socialministern var beredd att ändra den schabloniserade ersättningen till assistenter. Då fick jag ett väldigt märkligt svar tycker jag. "Avisikten är inte att

försämra assistansersättning. Den information jag har pekar snarare på att det här faktiskt har lett till en positiv utveckling”, svarar socialministern.

Det är då jag hajar till. Jag undrar vem det har lett till en positiv utveckling för. Det har absolut inte lett till en positiv utveckling för dem som har de största funktionsnedsättningarna. Det har inte lett till någon positiv utveckling för försäkringskassans administration. Det beskrivs tvärtom tydligt att en del av det man skulle vinna på detta med schablonen har ätits upp genom att man får behandla dem som har särskilda skäl. Därför blev jag väldigt konfunderad.

Jag är kanske allra mest konfunderad över att man inför en schablon över huvud taget, eftersom vi alla är olika. Och det är även funktionshindrade. När lagen kom 1994 – LSS och LASS – var den ju egentligen till för dem som har de svåraste funktionshindren och de svåraste funktionsnedsättningarna. Det är de som behöver valfriheten allra mest, och den har de inte längre.

Jag tänkte läsa upp lite ur ett brev som jag har fått från en, som hon säger, tjej på 21 år. Jag har pratat med henne om att jag får citera ur brevet. Hon skriver till mig att hon är en tjej på drygt 21 år som bor i Dalby i Skåne. Hon förklarar att hon har en medfödd hjärnskada, är mycket svårt rörelsehindrad, är gravt utvecklingsstörd, saknar talförmåga, har svår epilepsi m.m. Hon har naturligtvis fått personlig assistans beviljad i den här situationen.

Eftersom hon är utvecklingsstörd kan hon inte själv vara arbetsledare och lära upp och handleda sina assistenter, utan hon ingår i ett brukarkooperativ som heter Brukarkooperativet JAG. Hon kommer sedan till sitt problem:

Vad är då mitt problem? Jo, sedan LSS och LASS kom 1994 har förändringar i lagen gjorts, förändringar som drabbar oss som har de allra största funktionsnedsättningarna, oftast med motiveringen att det har blivit bättre för de allra flesta, utan att hänsyn tagits till att de som fått det sämre är de som har allra största assistansbehovet.

Hon fortsätter med att uttrycka stor oro för den rapport som Riksförsäkringsverket har på remiss och för att man kanske inte skall kunna få utökad ersättning för arbetsledning, servicegaranti osv. Det är helt nödvändigt för henne. Hon avslutar med att skriva:

Vi som har mycket stora funktionshinder hörs inte mycket, dels för att vi är så få, dels för att vi själva inte kan klaga utan måste ha hjälp med det också. Allra sist skriver hon:

Jag behöver inte bara beviljade assistanstimmar utan också ekonomiska förutsättningar för assistansen. Snälla, hjälp mig så att jag inte behöver gå i ständig oro för att min assistans är hotad. Med vänliga hälsningar, Mia Ek, genom företrädare. Hon har naturligtvis inte kunnat skriva själv.

Jag vill skicka med socialministern detta. Man måste hitta en lösning för vi är alla olika, även de funktionshindrade. Om vi nu inte skall gå tillbaka till vad som var tidigare, kan man kanske ha olika nivåer på schablonen. Någonting måste göras.

Sedan kommer vi till min andra fråga. Den kan jag ta i mitt nästa inlägg, för jag tycker att vi kan ha en rejäl diskussion om den. Jag menar att situationen för alternativen har förändrats rejält i och med schabloniseringen. Men det får jag återkomma till.

Prot. 1998/99:80
15 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 24 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Schabloniseringen har, så som jag uppfattar det, inneburit fördelar när det gäller hanteringen av ersättningen. De farhågor som flera hade när man införde den har, såvitt jag förstår, inte besannats.

Det är alldeles säkert så att man kan diskutera om man skall fortsätta arbeta med schablonersättning eller om man skall hitta ett bättre system. Den diskussionen kommer vi sannolikt att föra när vi skall dra slutsatser av Riksförsäkringsverkets rapport. Då får vi anledning att ta hänsyn till och diskutera hela frågan om ersättning.

Problemet är att interpellanten begär svar på frågeställningar som är svåra att svara på helt enkelt därför att nu är Riksförsäkringsverkets översyn ute på remiss. När den remissen kommer in, om mindre än en månad, skall vi ta ställning till hur vi skall hantera ersättningarna framöver. Då får vi anledning att föra en rejäl diskussion om hur den framtida ersättningen skall se ut.

Anf. 25 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Då går jag till min första fråga, om ifall regeringen avser att lägga fram förslag som återigen gör det ekonomiskt möjligt för *alla* funktionshindrade att fritt välja anordnare enligt LSS och LASS. Jag får till svar att avsikten inte har varit att styra över assistans från kooperativa och privata anordnare till kommunen. Att så har skett finns det inte heller belägg för. Då skulle jag direkt kunna fråga socialministern: Finns det belägg för motsatsen?

Jag har varit i kontakt med en hel del kooperativa och även privata företag som ordnar assistans. Jag har fått veta, om verkligheten som råder, att för att få ihop det, eftersom pengarna inte räcker, får man numera söka sponsorer. Man får anställa folk som säljer brevmärken för att få in pengar. Skulle någon ny person vilja komma in i ett kooperativ får man kallt räkna på om de pengar som man får med räcker till den kvalificerade hjälp som personen behöver. Det betyder att de funktionshindrade som har de största behoven inte kommer att kunna komma in i kooperativen eftersom pengarna inte räcker. Det innebär att kommunen är det enda alternativet som återstår. Kommuner kan ju alltid skjuta till pengar på annat sätt. Det gör kommuner också. Många kommuner har stora underskott för att de skjuter till pengar på annat sätt. De kan betala en annan lön än kooperativ och andra anordnare kan.

Jag menar att det här med valfriheten, som vi alla var överens om och som socialministern skriver i sitt svar var grunden för reformen, nu håller på att inskränkas på det här sättet. Man kan inte välja fritt. Det är väldigt beklagligt.

Därför vill jag veta om man skall göra något åt det. Jag förstår nu att socialministern tycker att man skall se alltihop i ett paket. Det är ju bra om man gör det för en gångs skull. Det är inte *en* förändring man har gjort, utan tre fyra förändringar, och allihop har faktiskt inneburit försämringar. Det framgick ju också av brevet. Det har inneburit försämringar för just dem som behöver assistans allra mest. Jag undrar vilka analyser man gjorde innan man gjorde de förändringarna.

Nu skall man tydligen göra en seriös genomlysning innan man gör något ytterligare. Man kan ju undra om man har gjort en seriös genomlysning tidigare, när man gjorde förändringar – när man schabloniserade,

när man förde över timmar till kommunerna, när man inskränkte möjligheten för barn i skolan att ha personlig assistans.

När jag ändå har socialministern här måste jag fråga en sak som berör assistansen. Det gäller 65-årsgränsen. Ett enigt socialutskottet har begärt att regeringen skulle återkomma under våren med förslag om att ta bort den gränsen. Nu har vårpropositionen kommit, och det fanns ingenting som säger att man skall ta bort 65-årsgränsen, dvs. att man skall ha möjlighet att ha personlig assistans även efter 65 års ålder om man redan har haft det före 65 års ålder. Jag måste fråga socialministern varför regeringen inte har gjort det som ett enigt utskott faktiskt hade ett tillkännagivande till regeringen om.

Anf. 26 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Avsikten är alltså att som ett resultat av den översyn som Riksförsäkringsverket nu gör och som är ute på remiss göra en samlad bedömning av hur utvecklingen när det gäller assistansersättningar har varit.

Det är intressant med denna reform därför att den är unik på många sätt. Den är unik som tanke och som inslag i välfärdspolitiken. Det är ett av de största framsteg vi har gjort när det gäller handikappolitiken. Det finns alla skäl att se till att denna reform kan utvecklas.

Men den är också unik på ett annat sätt. Det är ett av de mycket få områden i den offentliga tillvaron där man faktiskt har ökat de statliga engagemangen, i pengar mätt, under de djupaste krisåren. Det är en reform som har fått växande anslag, där Sveriges riksdag år efter år har ställt nya medel till förfogande. Det är ett viktigt konstaterande att hela denna reform faktiskt har klarats genom de djupaste ekonomiska svårigheterna.

Men den har naturligtvis följts av omprövningar till viss del, relativt marginella förändringar, för att effektivisera systemet. I vilken mån det har inneburit oacceptabla förändringar får vi en chans att se när vi tar ställning till de remisser som nu kommer till följd av översynen som görs.

Jag vill påpeka att bilden av att assistansersättningen skulle ha genomgått stora och omfattande förändringar inte är alldeles korrekt. Sanningen är att ersättningen i dag tar dubbelt så mycket av det offentliga som den gjorde när den infördes. Det är jag stolt över. Det är ett bevis för att Sveriges riksdag faktiskt har sett reformen som viktig, och har velat satsa ökade resurser på den.

Anf. 27 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Det är riktigt att mer pengar har satsats. Det beror ju på att fler personer har fått personlig assistans. Det betyder inte att var och en har fått det bättre. Det gör det faktiskt inte.

Från moderat håll har vi hela tiden satsat mera pengar. Vi satsar nu i budgeten 2,1 miljarder mer på det här området än vad regeringen gör för att man skall kunna återställa den personliga assistansen till sitt ursprungliga skick. Det var ju en borgerlig regering som införde den. I och för sig var hela riksdagen enig, det skall vi säga. Så var det.

Jag fick över huvud taget inte något svar när det gällde 65-årsgränsen. Frågan var varför regeringen inte har verkställt vad ett enigt socialutskott

Prot. 1998/99:80
15 april

*Svar på
interpellationer*

ville, att man tar bort 65-årsgränsen. Men det kanske kommer i den totala översynen. Jag har förstått att allt vägs in där.

Det finns en fara i det här. De förändringar man har gjort har inneburit försämringar. Det kommer fram ganska väl när man just ser till dem som är mest funktionshindrade, som har de största behoven. De har fått ta smällarna hela tiden.

Om det drar ut på tiden innan man gör något åt bl.a. schablonersättningen finns risken att regeringen och socialministern spelar någon form av svälta räv med alternativen, alltså i slutändan med de enskilda funktionshindrade, så att valfriheten och de honnörsord som fanns i reformen – valfrihet, integritet, självbestämmande – inte finns kvar. Därför är det bråttom att göra något.

Jag hoppas att den här debatten har givit socialministern något att tänka på. Det går inte att bara se på bredden, utan man måste inse att funktionshindrade är individer, att de är väldigt olika, att de inte är stöpta i samma form. Det är inte heller socialministern och jag. Detsamma gäller för de funktionshindrade.

Spela inte svälta räv med dem just nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1998/99:199 om IT-utbildningen för lärare

Anf. 28 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Tomas Högström har frågat mig vilka initiativ jag är beredd att vidta för att säkerställa dels att lärarnas IT-utbildning utvärderas, dels att lärarnas förvärvade kunskaper examineras genom ett digitalt kunskapsprov.

Jag har den 16 mars i ett interpellationssvar till Per Bill redovisat motiven till och de ekonomiska ramarna för IT-satsningen Lärandets verktyg. Jag upprepar därför inte dessa motiv.

För att planera och genomföra satsningen på IT i skolan har, som jag också nämnt i mitt svar till Per Bill, en särskild delegation tillsatts. På delegationens hemsida finns den fortsatta planering m.m. som gjorts sedan regeringen redovisade skrivelsen till riksdagen, bl.a. finns det enligt min uppfattning mycket ambitiösa mål för kompetensutvecklingen.

I regeringens uppdrag till delegationen framgår klart och tydligt att delegationen bl.a. skall följa och utvärdera verksamheten. Regeringen har alltså redan tagit initiativ till att IT-satsningen skall utvärderas. Efter vad jag har erfarit underhand så har delegationen inlett ett arbete med en utvärderingsplan för satsningen.

I regeringens skrivelse framgår hur regeringen anser att kompetensutvecklingen bör kunna genomföras. Regeringen anser i skrivelsen bl.a. att det är lämpligt att flera lärare, t.ex. ett arbetslag, från en skola samtidigt deltar i utbildningen för att tillsammans skaffa inspiration och kunskaper för att införa förändrade arbetssätt på sin skola.

Utbildningen förutsätts, som regeringen skrev i Lärandets verktyg, nära knyta an till den vardagliga praktiken, men förläggas utanför undervisningstid. Även om kompetensutvecklingen naturligen sker i utveckl-

ingsarbetet tillsammans med eleverna är det rimligt att anta att den enskilde läraren normalt också kommer att behöva ta i anspråk såväl kompetensutvecklingstid som annan tid. Dessa frågor skall överenskommas på sedvanligt sätt i kommunerna.

De frågor som Tomas Högström tar upp har, liksom de Per Bill tog upp i sin interpellation, att göra med ansvaret för skolan. Enligt den mål- och resultatstyrning av den svenska skolan som riksdagen har beslutat om har kommunerna det fulla ansvaret för driften av en likvärdig och kvalitativt god skola. Detta innebär, för de frågor som Tomas Högström aktualiserar, att kommunerna också har ansvaret för lärares kompetensutveckling. Den statliga satsningen skall ses som ett erbjudande till kommunerna. De kommuner som väljer att vara med får räkna med att de också måste bidra, t.ex. när det gäller kostnader för resor, traktamenten och i vissa fall även vikariekostnader.

Tomas Högström anser att regeringens satsning på att utveckla IT i skolan riskerar att bli ett stort misslyckande, att målen är oklara, att resurserna är otillräckliga samt att man visar ett ointresse för att utvärdera satsningen.

I skrivelsen skrev regeringen att lärarna efter genomgången utbildning skall visa att de har de kunskaper om IT som utbildningen syftar till och visa att de har tillägnat sig ett personligt förhållningssätt till hur IT kan användas i skolans verksamhet. De lärare som efter utbildningen uppfyller målen i utbildningsplanen får ett IT-certifikat för lärare. Hur examinationen skall ske är dock en fråga för delegationen att ta ställning till.

Enligt vad jag erfarit skall examination ske i grupp inom ramen för utbildningen och under ledning av en lärarutbildare. Respektive arbetslag skall redovisa sitt utvecklingsprojekt både skriftligt och muntligt, varvid övriga arbetslag och eventuellt inbjudna resurspersoner skall opponera på det som redovisas. Redovisningen kommer också att kunna läggas ut på Internet.

Jag påstår därför att Tomas Högström har fel i sin syn på en av de största enskilda satsningar som gjorts på IT-området för skolan. Det finns tydliga mål och krav på utvärdering.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att de frågor som Tomas Högström ställer blir väl tillgodosedda inom ramen för delegationens arbete. Några ytterligare initiativ finns det inte skäl för mig att ta.

Anf. 29 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att den satsning som görs är välkommen. Därom är vi nog alla överens. Men låt mig också konstatera att jag anser att den satsning som vi är överens om och som från regeringens sida har tagit sig uttryck i en satsning på 1 ½ miljard kronor är för liten. Det räcker inte när man tänker på att det är fråga om 60 000 lärare som skall utbildas.

Jag ger uttryck för den oron i min interpellation. Det är en oro som jag delar med andra. Efter att ha tagit del av statsrådets svar måste jag säga att jag inte har blivit lugnad.

Avsikten med satsningen är ju att hjälpa kommunerna med att höja IT-kompetensen bland lärare. Syftet är att vi vill skynda på processen. Vi vill vinna tid.

Det är klart att det är kommunerna som har ansvaret för lärares kompetensutveckling, precis som statsrådet skriver i sitt svar. Men hur ser situationen ut i landets kommuner? I Malmö strejkar man och i Luleå har det varit vikariestopp.

Man blir bekymrad när man kan konstatera att kommunerna kommer att drabbas beroende på hur de går in i projektet med kostnader. I en del fall är det höga kostnader. Det gör kanske att de å sin sida drar sig för att göra en nödvändig satsning, eftersom det är fråga om ett erbjudande. Därför har vi moderater lagt oss på en högre nivå.

Jag ställer två frågor. Dels frågar jag om statsrådet är beredd att låta examinera lärarnas förvärvade kunskaper genom ett digitalt kunskapsprov, dels om lärarnas IT-utbildning skall utvärderas.

Man kan se de frågorna som en. En bra utvärdering handlar ju om på vilket sätt man examinerar de lärare som har deltagit i utbildningen.

Statsrådet hänvisar visserligen till att delegationen har i uppgift att utvärdera. Skräp vore det väl annars, om man har ledningsansvaret för projektet och inte själv utvärderar. Den verkliga utvärderingen ligger i vilka kunskaper de människor redovisar som har deltagit i satsningen.

Vi måste då lämna de skrivningar och redovisningar som finns om gruppexamination. De kan ha ett värde, men jag påstår att vi vinner mer på att individualisera examinationen. Varför inte göra det i form av ett digitalt kunskapsprov? Det är inte fråga om att jag begär att skolministern skall utöva någon form av ministerstyre. Jag skulle dock välkomna om skolministern ville ge uttryck för en önskan om en mer individualiserad examination, och gärna att man i den examinationen skall använda den teknik och de kunskaper som man har fått utbildning i. Det blir inte fallet om man i olika lärargrupper skall diskutera om eventuella projekt har varit lyckade eller inte.

Anf. 30 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Nej, jag skall inte utöva ministerstyre, Tomas Högström. Då blir jag nog inte så populär. Men det är oerhört viktigt att göra en utvärdering och att verkligen få kvalitet i en så stor satsning som rör sig om, nämligen 1 ½ miljard. Dessutom har det i den vårproposition som regeringen presenterade i går avsatts ytterligare medel till den stora kompetensutvecklingen. Det gäller över 600 miljoner som också är avsedda att användas till IT-utbildning.

Delegationen har diskuterat vilka möjligheter som finns att göra en bra utvärdering. Man har också diskuterat vilka forskningsmiljöer som har möjlighet att genomföra hela eller delar av ett uppdrag. Ett intressant alternativ är att få verksamheten belyst i ett utifrånperspektiv, dvs. med hjälp av en forskningsmiljö utanför landet. Mot denna bakgrund har delegationen beslutat att brett gå ut i forskningsmiljöer i Norden med önskemål om ett planeringsanslag. Förslag till utformning och utvärdering bör kunna föreligga i början av augusti, och värdering sker med hjälp av någon eller några utomstående forskare.

Jag tycker att det här är ett bra initiativ, och jag tycker att det pekar på att vi kommer att få kvalitet i vår uppföljning och utvärdering.

Vi har sagt att den skriftliga redovisning av utvecklingsprojektet skall göras skall utföras av lärarna. Det skall bl.a. baseras på en loggbok, där lärarlaget beskriver de förändringar av arbetsformer och av elevernas

arbetssätt som genomförts. Det skall vara en redovisning av frågeställningar om IT som verktyg för lärandet utifrån det material som arbetslaget fördjupat sig i samt de erfarenheter och de reflexioner som har gjorts enskilt.

Man kan välja att utforma provet på olika sätt, och det är ju också tänkbart att göra det digitalt. En del kan ha anammat detta sätt, men det kan stå öppet.

Vad gäller kommunernas möjligheter att delta vill jag säga att det är fråga om en förstärkning av deras möjligheter. Jag bedömer det som osannolikt att kommunerna utan de 1 ½ miljarderna tillsammans skulle ha kunnat göra denna stora satsning. Enskilda kommuner har redan i dag gjort stora IT-satsningar, medan andra har gjort minimala sådana. Vi tar inte över kommunernas ansvar. Vi bidrar till att förstärka situationen för kommunerna och hjälper dem. Därför är deltagandet frivilligt.

I statsbidraget till lärarnas kompetensutveckling finns rubriker som t.ex. uppläggning och organisation. Det rör sig om 2 500 kr per deltagare. Vi diskuterar också de direkta kostnaderna för handledarnas löner och ersättning till de samverkande lärarutbildningarna. Ibland måste vi också titta på vissa resekostnader. Det här kommer givetvis att vara en fråga mellan kommunen och staten, och kommunerna får ta sin del av ansvaret.

Kostnaderna för medverkan i lärarutbildningen kan komma att variera mellan högskolorna, och i många fall kommer de dessutom att behöva fördelas mellan kommunerna. Ansvaret för kontakterna mellan lärarutbildningarna skall i hög grad ligga på de regionansvariga. Kansliet överväger därför för närvarande att delegationen centralt skall svara för dessa kostnader, varvid det utgående statsbidraget kan komma att minskas med ca 500 kr per deltagare.

Detta arbete har precis igångsatts. Delegationen arbetar ständigt och tar in synpunkter från kommuner. När det pekas på svårigheter är det delegationens uppgift att hantera dessa. Sedan det tillfälle när jag första gången hade ett samtal här med Per Bill har situationen alltså återigen förändrats.

Anf. 31 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Fru talman! Interpellationens syfte är att lyfta fram betydelsen av ett digitalt kunskapsprov och en individualisering av examinationen. Det är en del i det hela. När det gäller utvärderingen har jag redan poängterat betydelsen av att ta reda på vilka kunskaper som deltagarna i utbildnings-satsningen får. Jag tycker att det är bra om kontakter har knutits så att fler externt kan utvärdera den verksamhet som kommer att bedrivas. Med tanke på det antal lärare som är inblandade är det inte precis avklarat i en hast.

Detta leder mig över till en reaktion som jag har mött när jag har frågat runt på detta område. Jag har bl.a. deltagit i utbildningsutskottets genomgång i den här frågan. Jag har också frågat bransch-kunniga hur branschen uppfattar hanteringen av den här utbildningssatsningen. En reflexion som jag vill skicka med statsrådet och eventuella läsare av protokollet är att IT-satsningen av många uppfattas som långsam. Det är kanske riktigt. Jag kan inte avgöra om det är rätt eller fel, men när branschen uppfattar en sak på det här sättet tycker jag att man skall ta vara på signalen och lägga sig vinn om att hantera satsningen snabbare.

Prot. 1998/99:80

15 april

*Svar på
interpellationer*

Det ledningssystem som man har valt kräver användande av externa utbildare i mycket stor omfattning. Utbildarna sitter nu och väntar på att delegationen och de personer som svarar för utbildningen skall vända sig till dem och upphandla den utbildning som satsningen avser.

Det är bra att det finns extra pengar och att statsrådet signalerar att behovet av kompetensutveckling är beaktat. Det är bra, men jag vill påstå att det fortfarande är för lite pengar med tanke på den lärargrupp som vi vänder oss till. Är vi inte beredda att göra en satsning som svarar mot de behov som finns, riskerar vi att bli tvungna att tumma på de kvalitetskrav som vi säger oss vilja uppfylla och som finns i den redovisade kriterielistan. Den varningen vill jag skicka med.

Anf. 32 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Vi är helt överens om att det här är en oerhört viktig satsning. När Per Bill och jag diskuterade kunde vi konstatera att moderaterna i det här avseendet har valt att lägga mer pengar på IT-satsningar än vad vi har gjort. I andra avseenden har vi prioriterat mer och moderaterna mindre.

En annan positiv sak är den otålighet som Tomas Högström redovisar. Man vill verkligen att någonting skall ske. Det tolkar jag som oerhört positivt. Då har ju alla också insett värdet av att skaffa sig den här kompetensen.

Jag gör varje vecka resor runt om i landet, och några av de frågor som jag brukar ställa är hur långt man har kommit och hur man tänker engagera sig. Det är en spridd bild som jag får. Som jag sade tidigare har man på en del ställen kommit oerhört långt, och på andra håll är satsningen mer i vardande. Därför är det också viktigt att rektorer verkligen är engagerade, stimulerar sina medarbetare och deltar i utbildningen. Vi förutsätter också att skolledarna inom skolläraryrket skall kunna få utbildning i IT.

Handledarna rekryteras och betalas av kommunerna inom ramen för det nämnda statsbidraget. Som handledare kan rekryteras lärare i den egna kommunen eller från annan kommun. Handledarna förutsätts ha kunskaper, erfarenheter och personliga egenskaper som gör dem lämpliga att fungera som handledare i studiegrupper som behandlar IT som ett verktyg i skolutvecklingsperspektiv.

Det kan vara en fördel att en lärare inte behöver handleda kolleger vid den egna skolan. Men tjänsten kan också köpas t.ex. av ett utbildningsföretag, en högskola eller en annan kommun. Oavsett hur handledarna rekryteras är deltagande i delegationens handledarutbildning obligatorisk. Man förväntar sig att en handledare skall åta sig mellan 100 och 200 timmars handledning under en termin.

Jag tycker att delegationen har öppnat för att vi verkligen skall kunna ta till vara den kunskap som finns utanför skolan. Det gäller här just kunskaper inom IT. Låt mig peka på ett helt annat område, nämligen kunskapslyftet. De som har varit engagerade i IT-utbildningarna i det sammanhanget har fått många uppslag från andra håll än från skolans värld.

Anf. 33 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Fru talman! När det gäller den redovisning jag har fått här i dag av statsrådet kan jag konstatera att statsrådet och jag är överens i väldigt mycket om behovet av satsningen och betydelsen av den. Det finns också ett stort intresse och en önskan att snabba på de utbildningssatsningar som det nu är fråga om.

Statsrådet ägnar mycket tid åt att betona kommunernas ansvar och betydelse i projektet och även skollära roll. Det är alldeles riktigt. Samtidigt konstaterade jag i min inledning att situationen i kommunerna i dag är sådan att skolans budget mer eller mindre fungerar som ett dragspel beroende på den kommunalekonomiska situationen. Vissa kommuner har litet utrymme.

Statsrådet konstaterade själv att vissa kommuner har kommit långt inom detta område. Men jag vill påstå att den kommunala ekonomin de facto är ett hinder för kompetensutveckling. Utifrån statsrådets svar kan jag konstatera – och där kvarstår min oro – att kommunerna får räkna med extrakostnader med anledning av detta och det, som jag tidigare sade, i en ganska stor omfattning i en del fall. Det gör att kommuner förhindras att delta.

Det är viktigt att man gör en utvärdering och att man löpande följer konsekvenserna av satsningen. Det är också därför som jag uttrycker min oro över det i mitt tycke låga anslag som satsas på detta.

Anf. 34 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Skolverket har uppdraget att noga följa situationen i kommunerna, och det är något som vi ständigt gör. IT-satsningar är en del i det som vi måste följa.

Situationen ser i dag väldigt olika ut i kommunerna. Ofta lyfter vi ut skolan enskilt och ser inte kommunens hela situation, vilket ofta ger en missvisande bild. Vi kan via de nyckeltal som vi får från Skolverket se att satsningarna på skolan ser olika ut. Det gäller alltifrån hur mycket man ger till undervisning och läromedel till hur stort antal vuxna det är per elev, osv. Detta är vi väl medvetna om.

Det vi kan göra från statens sida är just en sådan här åtgärd. Vi kan vara oense om beloppet, men det viktiga är att från statens sida markera att IT-satsningen är viktig. Det är därför som vi har anslagit 1 ½ miljard. Regeringen föreslår också i vårpropositionen över 600 miljoner till olika former av kompetensutveckling, och vi fortsätter vår stora vuxenutbildningssatsning. Vi stärker med de s.k. Perssonpengarna, som har blivit benämningen. Det är det sätt som staten kan agera på förutom skatteutjämningen.

För mig som minister är kommunens ekonomiska situation det viktigaste av allt för att vi skall kunna nå de mål som vi sätter generellt i våra läroplaner osv. och de nationella målen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1998/99:80

15 april

*Svar på
interpellationer*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.44 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

7 § Frågestund

Anf. 35 TALMANNEN:

Kammarens sammanträde återupptas, nu för riksdagens frågestund. I dagens frågestund representeras regeringen av vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, kulturminister Marita Ulvskog, försvarsminister Björn von Sydow, statsrådet Leif Pagrotsky, statsrådet Ulrica Messing, miljöminister Kjell Larsson, statsrådet Ingegerd Wärnersson och statsrådet Britta Lejon. Vice statsministern besvarar allmänpolitiska frågor; övriga statsråd besvarar frågor inom vars och ens ansvarsområde.

Bombningarna i Jugoslavien

Anf. 36 KARIN WEGESTÅL (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa två frågor om kriget i Jugoslavien.

För det första: Jag blev väldigt glad när jag hörde att Frankrike och Tyskland har lämnat förslag på hur man skulle kunna lösa konflikten och att man har tänkt återinsätta FN som ansvarigt för konfliktlösning. Det glädde mig väldigt mycket. Därför skulle jag vilja fråga: Kommer den svenska regeringen nu att använda sitt förtroendekapital internationellt för att snabbt få stopp på bombningarna mot Jugoslavien?

För det andra: Det finns många invandrargrupper i Sverige. Serberna är en stor grupp som känner sig väldigt illa behandlad genom den ensidiga massmediala informationen. Därför skulle jag vilja veta: Känner regeringen någon oro för att vi skulle kunna få svåra konflikter mellan invandrargrupper i Sverige på grund av detta?

Anf. 37 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Den som snabbt kan se till att bombningarna i Jugoslavien upphör är president Milošević, och det gör han genom att säga att han är beredd att förhandla och accepterar de villkor som inte bara Nato utan hela omvärlden har satt upp för hur den här frågan skall lösas.

Vi är från den svenska regeringen mycket glada över att fler nu inser att FN bör ha en roll i det här. Det har vi ansett hela tiden, och det kommer vi att verka för fortsättningsvis också.

Vad gäller serberna i Sverige är jag bekymrad över deras situation. Många tar nu på sig den massmediala bilden, och det är väldigt tungt för dem. Jag kommer själv att träffa grupper av serbiska invandrare vid olika

tillfällen för att göra klart för dem att vi naturligtvis inte lägger skulden på dem för det som händer i deras tidigare land.

Prot. 1998/99:80
15 april

Anf. 38 KARIN WEGESTÅL (s):

Fru talman! Jag tackar för svaren, särskilt på den andra frågan.

När det gäller den första frågan är jag väldigt besviken över att den socialdemokratiska regeringen inte tänker använda sitt internationella förtroendekapital för att få stopp på bombandet.

Frågestund

Anf. 39 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Vi försöker göra allt vi kan för att det skall ske. Men man måste förstå dynamiken i den här frågan såsom den nu har kommit att utveckla sig. Det var faktiskt president Milošević som var den utlösande faktorn till att detta måste äga rum, och det är också han som har möjlighet att stoppa det hela. Vi trycker på allt vad vi kan för att det skall ske. Vi tror t.ex. att vi i samtal med ryssarna kan spela en roll, och vi tror att de kan spela en roll i samma syfte: att få Milošević att arbeta tillsammans med det internationella samfundet.

Det svenska försvaret

Anf. 40 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till försvarsminister Björn von Sydow.

Häromdagen protesterade i en skrivelse till ÖB en stor grupp officerare från olika förband och regementen mot de stora nedskärningar av försvaret som försvarsöverenskommelsen mellan Socialdemokraterna och Centern har gjort möjliga. De anser att det med de aviserade nedskärningarna inte går att stå för ett försvar i ordets egentliga mening. Till försvaret hör i dag också att delta i internationella missioner av olika slag, och propåer kommer om behov av insatser också från Sverige med deltagande och engagemang i förväntad och planerad aktivitet på exempelvis Balkan.

Hyser försvarsministern samma oro som många av försvarets experter, dit väl också officerarna räknas, att det som nu händer inom det svenska försvaret, dvs. de aviserade och planerade nedskärningarna, är förenat med stora risker med tanke på vår förmåga att försvara oss och den säkerhetspolitiska situation som nu råder i Europa? Eller med andra ord: Kvarstår försvarsministerns uppfattning om det säkerhetspolitiska läget, och är Sveriges möjligheter att delta i internationella uppdrag orubbade?

Anf. 41 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Jag har personligen inte läst skrivelsen. Den är riktad till överbefälhavaren. Jag anser att det verkligen är läge för debatt, och debatten skall vara fri i en demokrati. Självklart skall svenska officerare kunna göra inlägg.

Vad det handlar om är ett antal arméofficerare som skriver till överbefälhavaren och har synpunkter på avvägningen: Hur skall försvaret sammansättas i den nya säkerhetspolitiska situationen? Det är kanske

riktat mot avvägningarna mellan det som vi brukar kalla försvarsgrenar men som i dagens läge inte är riktigt relevant längre.

Om man anför ett argument som har att göra med hur mycket internationell verksamhet vi skall kunna ha vill jag säga att vi skall öka våra internationella möjligheter.

För arméofficerare finns det en mycket viktig diskussion att ta, in-
ternt, men också i vidare kretsar: Hur skall framtidens armé vara beskaf-
fad? Skall den vara tungt mekaniserad med förhållandevis få soldater och
officerare, eller finns det också utrymme för lättare förband och därmed
fler officerare och kanske fler värnpliktiga? Det är en viktig debatt som
nu är på gång. Överbefälhavaren kommer den 19 maj med sitt förslag till
avvägning av stridskrafterna.

Anf. 42 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Tack för svaret. Jag tycker ändå inte att jag riktigt fick
svar på den fråga som jag ställde, nämligen om försvarsministern anser
att vår förmåga att försvara oss i förhållande till den säkerhetspolitiska
oro som nu råder i Europa finns kvar. Gör den det?

Anf. 43 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Ja. Sveriges försvar, som det ser ut i dag, har en praktiskt
taget total inriktning mot en tänkt möjlig invasion från f.d. Sovjetunionen
och Warszawapakten. Risker för en sådan invasion – över Östersjön,
med luftlandsättningsstrupper eller med ett inbrott över vår Norrlands-
gräns – bedömer vi fortfarande som praktiskt taget osannolik under de
kommande tio åren.

Försvaret behöver genomgå en förändring för att kunna vara mer re-
levant inför de hot som finns under de kommande tio åren. I den bilden
ingår att kunna verka i större omfattning och med större uthållighet i
någon fredsmission, t.ex. i Europa, när så är påkallat och när de legala
förutsättningarna för någonting sådant finnes.

Anf. 44 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Om jag skall tolka det här svaret betyder det alltså att vår
säkerhetspolitiska hållning och försvarets ställning är goda i den situation
som nu råder i Sverige. Vi har ingenting att frukta, vi är fullt kapabla och
vi har också stora möjligheter att sända missioner från Sverige med den
ekonomiska ram som vi har när det gäller försvaret i dag.

Anf. 45 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Svaret är kortfattat ja på de viktiga frågor som Margareta
Viklund ställer till mig.

Provbörningar i Skagerrak

Anf. 46 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa min fråga till miljöministern, som
härmedagen svarade på min skriftliga fråga om hur regeringen tänkt
hejda nya planerade provbörningar efter olja och gas i Skagerrak. Den
danska energimyndigheten har nämligen nyss givit två amerikanska

oljebolag tillstånd att påbörja efterforskningar, och sedan min fråga ställdes har de danska myndigheterna också givit tillstånd till oljeletning i Kattegatt.

Miljöministern påpekar i sitt svar att det krävs miljökonsekvensbeskrivningar och att en kommission tillsätts. Det är gott och väl, enligt den nordiska miljöskyddskonventionen. Avslutningen i svaret är mycket kraftfull, nämligen: Vi kommer inte att acceptera att miljön i Skagerrak äventyras genom borrning efter olja vare sig det är fråga om provboringar eller efterföljande utvinning.

Då kommer min fråga, miljöministern: Är det inte dags att komma överens med just Norge och Danmark om att förbjuda all letning efter olja och gas i både Skagerrak och Kattegatt, att en gång för alla freda dessa utsatta och viktiga marina ekosystem?

Anf. 47 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag tror att vi är överens om hur vi ser på riskerna för miljöstörningar i Kattegatt och Skagerrak. Det som har hänt är att några företag har fått möjlighet att göra seismologiska studier och litteraturstudier för att ta reda på förutsättningarna för att hitta olja i två områden. Ett ligger, inte i Kattegatt, men väl på land i Danmark och ett i Skagerrak. Vi har fått en ursäkt från de danska myndigheterna för att man inte har informerat oss om det som har hänt. Nu är vi fullt informerade.

Innan det blir en provboring kommer det att behöva göras miljökonsekvensbeskrivningar. Där har vi möjlighet att öva inflytande. Innan det sedan – vilket jag tror aldrig blir aktuellt – blir kommersiell drift kommer det att göras ytterligare en omgång med miljökonsekvensbeskrivningar och det blir möjligheter till svenskt inflytande.

Självfallet följer jag detta uppmärksamt och kommer att fortsätta att göra det så länge det är aktuellt.

Anf. 48 PER LAGER (mp):

Fru talman! Alla som tidigare har varit engagerade i den här frågan – det är väldigt många nere på bohuskusten, nämligen politiska organisationer, miljöorganisationer, kommunstyrelser, miljönämnder – håller nu på att samla krafterna för att på något sätt ge stöd och trycka på regeringen att ta initiativ. Jag menar att det inte räcker att enbart ha en kommission och miljökonsekvensbeskrivningar. Sverige måste ta initiativ till att få stopp på det här letandet en gång för alla. Det är där jag menar att miljöministern har en mission. Ta initiativ till detta!

Anf. 49 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag skall naturligtvis överväga om det finns ytterligare någonting att göra utöver att följa det vanliga sättet att hantera de här frågorna. Jag tycker i och för sig att det finns mycket som är väldigt betryggande i detta. Innan provboring behövs miljökonsekvensbeskrivning, och innan eventuell drift – som jag inte tror blir aktuell – behövs ytterligare miljökonsekvensbeskrivning. Det är i samband med att man gör bedömningar av miljökonsekvenserna av detta agerande som det är möjligt att på saklig grund ha inflytande över den här frågan.

Men jag är öppen för andra alternativ att påverka utvecklingen.

Frågestund

Anf. 50 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Leif Pagrotsky. Vi har de senaste tre veckorna sett de tragedier som följer i spåren av kriget och krigets fasor. Jag har en fråga som anknyter till detta, nämligen krigsmaterielexport.

Riksdagens konstitutionsutskott och sedan också riksdagen i sin helhet har konstaterat att riktlinjerna för följdleveranser av krigsmateriel ger utrymme för att bevilja tillstånd utan att beakta mänskliga rättigheter i mottagarlandet. Riksdagen uppdrog också åt regeringen att överväga att precisera de avsnitt i riktlinjerna för krigsmaterieexporten som behandlar just detta.

För drygt en vecka sedan presenterade en utredning sitt förslag i de här avseendena. Överraskande nog föreslår utredaren inget förtydligande när det gäller mänskliga rättigheter. Om jag har förstått saken rätt har Leif Pagrotsky i några kommentarer sagt att han är nöjd med utredarens förslag.

Min fråga till statsrådet blir: Anser Leif Pagrotsky att riktlinjerna för följdleveranser är glasklara och entydiga? Jag skulle vilja ha ett besked om hur han anser att man kan beakta förhållandena för mänskliga rättigheter i mottagarlandet också vid följdleveranser.

Anf. 51 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag tror att Sven Bergström måste ha fått det här om bakfoten. Bedömningar av läget vad gäller mänskliga rättigheter är alltid en central del av övervägandena när det är fråga om tillstånd eller avslag i samband med krigsmaterielexport.

Konstitutionsutskottet och sedermera riksdagen begärde att vi skulle överväga om det behövdes ytterligare preciseringar vad gäller följdleveransbegreppets innebörd. Det är en separat fråga som inte hör ihop med frågan om de mänskliga rättigheterna. Sådana funderingar pågår just nu. Vi har haft en utredningsman, en känd nedrustningsexpert som heter Lars Norberg, som har gått igenom detta noggrant och kommit med sitt förslag och sina funderingar.

Det vore helt främmande för mig att innan detta har varit på remiss och innan jag har tagit del av vad alla andra som är intresserade av detta tycker gå ut och säga vad regeringen kommer att göra med detta. Då vore hela remissförfarandet meningslöst. Alla de människor som skulle studera förslaget och komma med synpunkter skulle naturligtvis tycka att det var bortkastad möda. Så vill jag inte ha det. Jag vill för mitt ställningstagande ta del av alla tänkbara argument för och emot utredarens förslag innan jag ger några kommentarer om vad jag tycker är en lämplig väg att gå i den här frågan.

Anf. 52 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag hoppas att det kan bli som Pagrotsky säger, att han tar del av remissyttranden och kommer fram till en bra slutsats.

Det jag förvånades över i utredarens förslag var att han har hänvisat till att krigsmaterielexportkontroll fordrar så komplexa överväganden av politisk natur att man därför inte skall gå in med ett detaljerat regelverk

för att styra detta. Vad det handlar om är ju mänskliga rättigheter. Jag tycker att statsrådet redan i dag borde kunna säga att man självfallet alltid skall väga in mänskliga rättigheter även när det gäller följdleveranser. Så långt hoppas jag att statsrådet kan gå redan i dag, med ett klart besked till riksdagens ledamöter.

Prot. 1998/99:80
15 april

Frågestund

Anf. 53 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag försökte inleda mitt svar med att säga, vilket jag tänker upprepa nu, att bedömningen av läget vad gäller mänskliga rättigheter självfallet alltid är en väsentlig del av bedömningarna när det gäller huruvida man skall ge tillstånd till krigsmaterielexport eller om man skall avslå de framställningar som företagen har kommit med. Jag har sagt det två gånger, och jag kan säga det en tredje om det önskas. Men jag tycker att jag har gjort det här så tydligt som det går nu.

Nationella uppdrag

Anf. 54 AGNETA RINGMAN (s):

Fru talman! Jag har en fråga till kulturministern.

Kalmar läns museum har bland många institutioner i landet ansökt om att få ett nationellt uppdrag inför nästkommande treårsperiod. För oss gäller det en utveckling av den kulturturistiska verksamheten med den s.k. Salvebyn, som jag hoppas att många känner till. Vi i Kalmar län vill gärna också ha ett nationellt uppdrag vad gäller museipedagogik.

Mina frågor blir då: Hur förbereder kulturministern fördelningen av de nya nationella uppdragen? När kan vi räkna med att regeringens arbete är klart?

Anf. 55 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Det handlar alltså om sex nationella uppdrag som löper ut vid årets slut. Det är barnteateruppdraget, bildkonstuppdraget, ett musikuppdrag i nya former, ett ungdomskulturuppdrag, ett museiuppdrag och ett filmuppdrag. Senare har det tillkommit ett uppdrag som löper ytterligare något år och som handlar om form och design.

Det vi har gjort nu är att vi har bett Statens kulturråd om ett underlag för att fördela de nya sex uppdragen. Vi har fått ett förslag från Kulturrådet. Vi har dessutom fått mängder av förslag som har skickats direkt till Kulturdepartementet. Nu kommer vi att remittera Kulturrådets förslag, och då hoppas vi att deras förslagslista skall fyllas på ordentligt av dem som är engagerade i dessa frågor. Detta bildar det gemensamma underlaget för regeringens beslut. Det kommer vi att redovisa i anslutning till budgetpropositionen, alltså i mitten av september.

Arbetet inom regeringen

Anf. 56 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till ställföreträdande statsministern.

Denna vecka har regeringen visat upp spännande, för att inte säga spänningsfyllda, interiörer. På Ekot i radion i morse sade den socialde-

mokratiska grupplebaren att det är problem med korsande och motsägelsefulla uttalanden från statsråd som någon "vän av ordning" sedan skall korrigera. Detta är förvirrande, utropar samma grupplebare.

Skall jag som liberal parlamentariker här i riksdagen ha synpunkter på ideologiska slalomsvängar i andra partier? Jag tycker att frågan är berättigad eftersom samma parti är regeringsbärande, och därför är frågan av allmänt intresse.

Har denna spänning inom regeringen skadat arbetet? Om ja, kommer regeringen att vidta åtgärder som underlättar det inre samarbetet till förmån för ett gott arbete för landet?

Anf. 57 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag tror inte alls att det skadar politiken, och framför allt inte landet, att det finns statsråd som har åsikter och deltar i debatten. Det vore förfärligt om det motsatta skulle råda, dvs. med statsråd som låser sig inne.

Det är en annan sak att ett parti är så entydigt som möjligt i sitt budskap. Jag tackar så mycket för Elver Jonssons omtanke om partiet, men regeringsarbetet skadar det förvisso inte.

Anf. 58 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Det styrker min tes att det finns ett spänningsfält mellan regeringen och parlamentet. Det kan vara ett sunt spänningsfält. Men när grupplebaren ur samma parti som bär upp regeringen säger att detta är förvirrande, menar han nog mer än bara för regeringen utan även för allmänheten och rent av oss parlamentariker. Den frågan är inte oberättigad.

Visst skall det finnas en debatt. Försvarsministern sade alldeles nyss att det är dags för debatt. Visserligen gällde det ett annat ämne, men det är riktigt. Det är uppfriskande med de ideologiska debatterna både här i kammaren och på andra ställen. Det är livslusten för demokratin.

Men det är allvarligt om det finns en rad oförlösta frågor där det blir motsägelsefulla uttalanden. Det gäller hela fältet. Vi kan nämna försvarsbudgeten, EU-frågan, skattesänkningar och t.o.m. bilars vinterdäck. Regeringen har inbördes i dessa frågor haft olika besked. Därför skulle det vara bra om regeringen tar sig samman så att det blir arbetsro. Det skulle vara till gagn för regeringen.

Anf. 59 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag tror inte att det i något läge har handlat om att regeringen har givit olika besked. När regeringen väl har beslutat sig är beskeden entydiga. Men före beslut förekommer det ibland debatt.

Vi skall tänka på att vi har så pass högt i tak i vårt parti, och även i den socialdemokratiska regeringen, och att vi inte har en så stark och dominerande ledare som trycker ned oss andra – som vissa hävdar i debatten.

Anf. 60 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Britta Lejon som handlar om utvecklingen av närdemokrati.

Mer öppenhet och insyn kan främja utvecklingen av den lokala demokratin. Det är viktigt att förbättra möjligheterna för invånarna att vara med och påverka det politiska skeendet. Jag vet att det pågår en demokratiutredning som skall vara klar senast den 31 december.

Sedan 1994 medger kommunallagen fullmäktige att bestämma om en nämnd eller styrelse skall få ha sammanträden öppna för allmänheten, dock med viss inskränkning. I många kommuner i landet har sedan dess förekommit försöksverksamhet med öppna sammanträden. I andra kommuner har den styrande majoriteten avslagit motioner om dylik försöksverksamhet.

Har den pågående Demokratiutredningen initierat någon form av utvärdering av den försöksverksamhet med öppna nämndsammanträden som äger rum i många kommuner i landet? Det framgår ej direkt av kommittédirektiven om så är fallet.

Anf. 61 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Demokratiutredningen arbetar, som Ingemar Vänerlöv påpekade, fram till den sista december i år. Utredningen har initierat forskningsinsatser, allmänna utredningsinsatser, uppföljningar och utredningar av de många olika demokratiprojekt och försök som pågår runtom i våra kommuner.

Jag är osäker på om man har gått ned på djupet i frågan om öppna nämndsammanträden. I ett av betänkandena som Demokratiutredningen har lämnat under året har man tagit upp ett antal olika lokala demokratiprojekt inom ramen för den kommunala lagstiftningen. Det är möjligt att frågan finns med där. Jag är osäker. Jag vet inte heller om man när slutbetänkandet kommer att läggas fram kommer att återkomma i just den frågan. Det återstår att se.

En viktig aspekt att överväga inför fortsättningen är nämndsammanträden. Precis som Ingemar Vänerlöv påpekar är öppenhet och aktivt deltagande det som eftersträvas inför framtiden. Svaret är att jag inte vet.

Anf. 62 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Jag tackar för det svaret.

Jag skulle ändå vilja vädja till demokratiministern att noga kontrollera om det görs en utvärdering av dessa försök med öppna nämndsammanträden. Resultatet av en sådan utvärdering kan ge vägledning i hur man skall gå vidare i arbetet med utveckling av den lokala demokratin.

Vi är tydligen överens om att det är nödvändigt med mer öppenhet och insyn i den lokala och regionala politiken. Jag är övertygad om att det är ett måste om vi skall få bukt med det i allmänhet växande misstroendet mot politiker – som tyvärr förekommer på sina håll. Om vi inte lyckas med det är jag rädd för att vår demokratis grundvalar i ett längre perspektiv är hotade. Jag hoppas att statsrådet håller med på den punkten.

Frågestund

Anf. 63 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Självfallet håller jag med om att öppenhet är en av grundförutsättningarna för en demokrati. Jag kommer att i framtiden titta på den nu aktuella frågan om öppna nämndsammanträden.

Folkhälsoperspektivet

Anf. 64 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Ulrica Messing.

Livsstilen har förändrats. Arbetena är mer stillasittande. Det är mer stress. I stället för att ta cykeln tar man bilen för att det skall gå snabbare. I stället för att äta i lugn och ro tar man lite snabbmat.

Men bilden är inte entydig. I exempelvis Malmö är det stor skillnad mellan stadsdelarna. Det är flera år lägre medellivslängd i de stadsdelar där det finns många arbetslösa invandrare, lågutbildade m.fl. än i de stadsdelar där det finns många höginkomsttagare och högutbildade. Detta visar att folkhälsan håller på att bli en klassfråga.

Vad gör regeringen för att motverka utvecklingen, Ulrica Messing?

Anf. 65 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Det är en oerhört viktig fråga som Hillevi Larsson pekar på. Det är inte bara i Malmö vi kan se det tydliga mönstret med ett klassperspektiv i folkhälsofrågorna. Vi kan se skillnader mellan arbetare och tjänstemän, och vi kan konstatera att både kvinnor, män och barn blir alltmer överviktiga och att vårt nya, moderna samhälle för med sig nya typer av sjukdomar.

Vi har ett gemensamt ansvar för att motverka den utvecklingen och vända trenden. Det gemensamma ansvaret handlar om allt från hur vi t.ex. planerar våra skolgårdar för att underlätta för lek och spontana rörelser för barnen. Det handlar om hur vi planerar vår infrastruktur i kommunerna för att underlätta byggandet av cykel- och gångbanor. Det handlar om hur vi stimulerar arbetstagare att kopplat till arbetet röra sig och aktivera sig och på så sätt undvika olika typer av förslitningsskador. Det handlar för våra idrottsrörelser om att bejaka lusten till rörelse och idrott hela livet, från det vi är barn till att vi är vuxna.

Med hjälp av ett gemensamt samarbete mellan staten, kommunen och idrottsrörelsen kan vi vända utvecklingen och understryka vikten av folkhälsoperspektivet.

Anf. 66 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag tackar så mycket för svaret. Det låter betryggande att regeringen tänker på dessa frågor. Det är viktigt med det förebyggande arbetet, att grundlägga en nyttig livsstil tidigt i livet. Det skulle avlasta sjukvården och omsorgen i framtiden om folkhälsan höjs i alla samhällsgrupper.

Anf. 67 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Jag vill också vända mig till Ulrica Messing, och min fråga anknyter lite till den förra frågan om folkhälsa.

Jag har läst en SCB-undersökning om svenska ungdomars idrottsvanor och motionsvanor, och det visar sig att barn i familjer som har sämre ekonomi väljer bort idrotten i högre grad än andra. Framför allt flickorna slutar att idrotta. Mot bakgrund av att idrottsutövandet i skolan blir allt mindre tycker jag att det är väldigt alarmerande.

Jag vill fråga Ulrica Messing: Vad skall vi göra för att ekonomiska förutsättningar inte skall slå igenom när det gäller ungdomarnas idrottande? Vad skall vi göra så att flickorna inte slutar idrotta?

Frågestund

Anf. 68 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Först vill jag tala om för riksdagens ledamöter, om de inte redan vet det, att svenska folket är väldigt aktivt inom idrotten. Hälften av alla som bor i vårt land mellan 7 och 70 år är medlemmar i en idrottsförening. Jag tror att vi kan göra flera saker för att bejaka och bevara lusten till idrott, precis som Hillevi Larsson och jag var inne på.

Nu har vi utökat antalet idrottstimmar i skolan; vi har lagt tillbaka de timmar som togs därifrån tidigare.

Ett av syftena med det statsbidrag som varje år delas ut till Riksidrottsförbundet, som handlar om i runda tal en halv miljard kronor, är att bevaka bredden inom idrotten. Vi vet att det i dag är ganska stora skillnader mellan de olika idrottsförbundens förutsättningar att bedriva idrott. En del av idrottsförbunden har lättare än andra att få sponsorer vid sidan av kommunbidragen och statsbidragen. Jag har som statsråd svårt att påverka det, men jag vill säga att ett av syftena med statsbidraget är att jämna ut olikheterna och att slå vakt om bredden.

Det är också oerhört viktigt att vi stöttar den typ av projekt som finns redan nu, nämligen Tjejer på arenan, för att se till att också kvinnor har positiva förebilder inom idrotten och att man behåller kvinnorna inom idrotten just genom att se till att idrotten också är rolig.

Anf. 69 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Jag tror att jag och Ulrica Messing har en samsyn i den här frågan. Vi tycker båda att idrotten är viktig. Idrotten är en av våra största och viktigaste folkrörelser och måste så förbli. Vi har ett gemensamt ansvar för att det inte blir en verksamhet som är segregerad, vare sig det är kvinnor eller män som utövar idrott, och för att det inte är ekonomiskt eller socialt betingat vilka som utövar idrotten.

När det gäller skolan vet jag också att man till viss del har ökat idrottsundervisningen, men internationellt sett har vi ändå inte någon större idrottsundervisning i skolan i dag.

Anf. 70 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Vi delar uppfattningen att idrottsrörelsen, precis som andra folkrörelser i vårt samhälle, har ett stort ansvar för att se till att killar och tjejer, kvinnor och män och människor med olika etnisk bak-

grund har samma förutsättningar att utöva idrott. Många idrottsförbund är duktiga på att vara en mötesplats både för kvinnor och män, killar och tjejer, och för barn med en annan etnisk bakgrund. Jag vill att de skall fortsätta att vara det. Vi måste samarbeta mellan kommunerna, staten och idrotten för att öka de möjligheterna.

Jag kommer nästa tisdag att presentera regeringens förslag till en ny idrottspolitik inför 2000-talet. I den propositionen återkommer jag med en rad konkreta förslag som vi menar är viktiga för att idrotten skall vara en framtidsfråga och för att idrotten inte skall vara en klassfråga.

Familjepolitiken

Anf. 71 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Min fråga rör våra familjer, och jag tror att jag skall ställa den till vice statsministern. Jag vet att det egentligen är Maj-Inger Klingvall som har hand om det här. Jag tänker på den dåliga valfrihet som finns inom familjepolitiken i Sverige i dag. Vi har ännu en gång fått en signal om att föräldrar själva inte får bestämma hur de vill ta omsorgen om sina barn, i och med all diskussion om maxtaxa på dagis.

Jag skulle vilja fråga om det verkligen är så att det skall komma upprepade förslag från en socialdemokratisk regering som snävar in och underkänner familjernas möjligheter att bestämma hur de vill ordna sin barnomsorg. Det blir ju ännu en gång några som får stora subventioner, och de som väljer att vara hemma med sina barn får noll kronor.

Anf. 72 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Barnomsorgen och förskolan tillhör nu mitt område.

När det gäller det förslag som vi har lagt i vårpropositionen angående allmän förskola, säger vi inte att allmän förskola är ett obligatorium. Förslaget om den allmänna förskolan är ett erbjudande till alla barn, men det är upp till varje förälder att själv bestämma om man vill ha sitt barn inom den allmänna förskolan eller inte. Det är absolut inte något obligatorium. Familjen är grunden och det viktigaste för varje barn. Många föräldrar väljer att vara hemma tillsammans med sina barn när de är i tidig ålder. Andra föredrar att sätta sina barn inom förskolan. Det är föräldrarnas val som skall råda.

Förslaget om maxtaxa är en rättvisefråga. Det skall aldrig vara ekonomin som avgör om man skall sätta sitt barn inom barnomsorgen eller inte. Man skall som ung förälder kunna bosätta sig var som helst i Sverige och inte behöva fundera över vad det kommer att kosta och hur det kommer att påverka familjens allmänna situation.

Det är alltså en rättvisefråga. Det är också en möjlighet, en jämställdhetsfråga och en sysselsättningsfråga.

Anf. 73 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Det här med rättvisa förstår jag inte alls. Att ekonomin inte styr förstår jag inte heller. Det är just ekonomin som styr för väldigt många barnfamiljer i dag, när de vill vara hemma längre tid med sina barn än det finns möjlighet till i dag. Då är det en ekonomisk fråga. Det

är bara familjer med de största inkomsterna, med sammanlagt goda inkomster, som klarar av att vara hemma.

Det som den socialdemokratiska regeringen gör är att säga att alla barn skall vara på en viss institution om de skall få tillgång till samhällets stöd. Det är därför som vi kristdemokrater upprepade gånger här i kammarerna har sagt att vi inte accepterar att staten bestämmer hur familjerna ordnar sin barnomsorg, utan det skall familjerna göra själva därför att de är bäst på det. Alla barn är inte lika.

Det här är en väldigt viktig fråga, om svenska föräldrar någon gång skall bli myndigförklarade. Skall de bli det?

Anf. 74 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! För mig är det här världens bästa familjereform. Många föräldrar väljer i dag att ha sina barn inom förskolan. I dag är mellan 75 och 80 % av barnen inom förskolan. Tiden som de vistas där är oerhört varierande. En del föräldrar väljer att ha sina barn där några timmar, och en del föräldrar väljer att ha dem där på heltid.

Formerna för förskolan ser väldigt olika ut. Vi har öppnat för att möta föräldrarnas intressen. Föräldrar driver förskolor. Det finns kooperativa verksamheter och verksamheter med olika pedagogiska inriktningar. Det finns en valfrihet. Det finns valfrihet hos den enskilda dagmamman. Det finns en valfrihet med trefamiljssystem. Det finns alltså olika möjligheter.

Därför anser jag att den här förstärkningen är oerhört viktig, då vi ser till att det inte är inkomsten som styr om man skall ha råd att ha sitt barn inom förskolan. Därför är det en rättvisefråga.

Anf. 75 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag kan hålla med Ingegerd Wärnersson i den delen att det skall finnas en bra barnomsorg i kommunen och en bra möjlighet för dem som vill lämna sina barn. Jag tycker också att de olika kooperativ och privata alternativ som har vuxit fram är jättebra. Men varför kan inte valfriheten sträcka sig även till föräldrar som inser att det vore bäst för barnet om man kunde vara hemma längre tid och det skulle passa bäst i familjestrukturen? De får noll kronor av de medel som finns för barnomsorgen. Det är det som jag vill åt.

Samtidigt har man inte rätt att vara tjänstledig mer än 18 månader, medan jag tycker att man borde ha rätt att vara tjänstledig åtminstone tre år. Det kan inte vara så att man skall vara beroende av välvillighet från arbetsgivaren. Barn är det absolut viktigaste vi har att ta hand om i samhället, och de måste få individuella förutsättningar.

Anf. 76 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! För ett par år sedan kom det en ESO-rapport där Sverige jämfördes med övriga länder angående vilka möjligheter våra barn har. I rapporten konstaterades att den föräldraförsäkring som vi har i Sverige faktiskt är den mest generösa i världen.

Ser vi på den tid som föräldrar har rätt att vara ledig för vård av barn, ser vi på det system som genom vårpropositionens förslag ytterligare tillförs medel för höjning av barnbidraget, ser vi på satsningen på förskolan som i princip är en förskola för alla, ser vi på utbyggnaden av ytterli-

gare försäkringar som vi har när barnet blir sjukt eller föräldrarna blir sjuka finns det inget annat land som kan erbjuda en sammantaget bättre föräldraförsäkring än den som finns i Sverige.

Botniabanan

Anf. 77 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till miljöministern.

År 2006 kommer det att hända någonting väldigt positivt. Då kommer Norrlandsfönstret när det gäller gods- och persontrafik att öppnas. Botniabanan kommer att vara klar, och det är vi väldigt glada för i Norrland. Det innebär förkortade restider som blir ett bra alternativ till flyget: Umeå–Stockholm 5 ½ timmar, Sundsvall–Stockholm 3 timmar.

Men det finns en miljöaspekt på det hela, och det gäller Sundsvall, som Botniabanan kommer att gå igenom. Sundsvall ligger i en dalgång där avgaserna samlas. Det finns nu nio järnvägsövergångar med bommar i Sundsvalls centrum. Antalet bomfällningar kommer sammantaget att öka med 360 per dygn jämfört med i dag.

Då är min fråga om miljöministern är redo att lägga miljöaspekter på dragningen av Botniabanan genom Sundsvall och låta järnvägen gå under jord.

Anf. 78 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag är inte bara beredd att lägga miljöaspekter på detta stora järnvägsbygge, utan det kommer att läggas miljöaspekter på det. Det är naturligtvis centralt när det gäller den här typen av stora infrastrukturarbeten att miljöaspekterna får väga ganska tungt.

Däremot kan jag inte säga att jag är beredd att anvisa pengar för att gräva ned järnvägen under Sundsvall, i varje fall inte innan jag har diskuterat det med min kollega Björn Rosengren, som är ansvarig för järnvägsbyggandet som sådant.

Anf. 79 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Det känns betryggande att miljöministern är beredd att ta hänsyn till miljöaspekter. Jag hoppas också att miljöministern lägger fram detta för Björn Rosengren på ett positivt sätt.

Jag hoppas att vi kan få pengar. Om man inte gräver ned järnvägen är risken stor för att det blir så stora miljöproblem att man blir tvungen att göra någonting senare, och vi vet vad det innebär i fördyringar.

Jag kan hälsa från kommunalrådet i Sundsvall som är ansvarigt för planeringarna. Han kommer själv att blockera spåret om det inte händer någonting.

Anf. 80 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag skall hälsa Björn Rosengren, om Birgitta Sellén hälsar tillbaka.

Anf. 81 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Jag vill vända mig till kulturministern.

I vårpropositionen aviserar regeringen att den kommer att lägga grunden för en ny offensiv filmpolitik. Det skall komma en särskild proposition där det anvisas nya medel. Detta är en viktig kulturpolitisk fråga, men den har också en regional bäring. Många mindre biografer kämpar med stigande ekonomiska problem bl.a. därför att de inte får attraktiva filmer tillräckligt snabbt.

Jag har en rak fråga till kulturministern. Mot bakgrund av att det kommer ett sådant förslag från regeringen vill jag höra om kulturministern nu kan säga vilka åtgärder som hon arbetar med för att stärka de mindre biografernas ställning runtom i vårt land.

Anf. 82 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Som Åke Gustavsson och andra är väl medvetna om står det i vårbudgeten att regeringen har för avsikt att föreslå en avsevärd ambitionshöjning i filmpolitiken.

Vi vill gärna från en högre nivå fortsätta att satsa på film, precis som många andra socialdemokratiska regeringar i Europa gör just nu. Vi tror att det är en mycket viktig konstform att uppmuntra. Vi vill kunna ha en produktion av svensk film i en värld där den amerikanska filmen tar upp ett så stort utrymme.

Jag kan i dag inte exakt redovisa utformningen av propositionen. Det viktiga för oss är att se till att efterhandsstödet inte åter upp förhandsstödet, vilket är viktigt för produktionen.

Den andra viktiga hållpunkten är att jobba mer för distribution av svensk film ut till hela landet. Där kommer biograffrågan, som Åke Gustavsson är särskilt intresserad av, in. Exakt hur vi skall göra är vi inte klara över, eftersom vi är mitt uppe i mycket hårda och intensiva förhandlingar med filmbranschen. Jag hoppas att den tar sitt ansvar. Staten vill ta sitt ansvar.

Anf. 83 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Jag tackar så mycket för svaret och nöjer mig med att säga att jag tror att det är oerhört viktigt just från kulturell och regional synpunkt att man har denna demokratiska aspekt på filmpolitiken, att film skall kunna nå ut i hela landet till alla människor. Därför ser jag med stort intresse fram emot förslaget, och det skall bli intressant att bereda detta ärende för riksdagen.

Jag förutsätter att regeringen nu arbetar med att stärka distributionen så att man når ut bättre i landet.

Anf. 84 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Det är naturligtvis inte rimligt att staten lägger ut så mycket pengar på ett filmavtal och är beredd att öka den insatsen samtidigt som den satsar rätt mycket pengar på sådan film som ligger utanför filmavtalet, om resultatet av denna politik inte når ut annat än till de allra största städerna i landet. Det finns många värdefulla, sevärda, roliga,

lustfyllda svenska filmer som bara når publiken i de tio största städerna. Så kan vi inte ha det.

Natos bombningar

Anf. 85 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Jag har en fråga till försvarsministern. Frågan gäller kriget på Balkan.

Bombningarna innebär i sig en stor tragik. Nu förekommer det uppgifter som gör att tragiken växer. Uppgifterna säger att Nato använder s.k. DU, *depleted uranium*, alltså radioaktivt uran i sin ammunition och sina missiler.

Sådana missiler skall ha använts redan under Gulfkriget. Den radioaktiva strålning som avges från dessa vapen ger svåra och långvariga konsekvenser för såväl människor som miljö. Även efter en – som vi hoppas – snar fred kommer problemen med radioaktiv strålning att finnas kvar.

Jag undrar: Har den svenska regeringen fått någon information huruvida Nato använder ammunition och missiler som innehåller radioaktiv strålning i Serbien eller i Kosovo? Förändrar det i så fall den svenska regeringens inställning till bombningarna?

Anf. 86 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Jag har inte fått någon information vare sig offentligt eller på annat sätt om att det skulle förekomma den typen av ämnen eller material i krigsföringen.

Anf. 87 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Det kan vara svårt att få fram en sådan här uppgift. När utomparlamentariska organisationer har frågat Nato har man varken bekräftat eller förnekat. En fråga från den svenska regeringen borde ju ha ett större tryck.

Jag undrar om regeringen avser att begära information om Nato använder den här typen av vapen.

Anf. 88 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Självfallet kommer jag efter den fråga som har väckts se om det finns möjlighet att få fram och säkerställa information i detta ärende.

Satellit-TV

Anf. 89 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag har en fråga till Marita Ulvskog.

Under ett antal dagar har vi riksdagsledamöter på vår arbetsplats haft möjlighet att beställa *Live sex* via vår egen TV i våra rum. Bl.a. på kanal 22 och kanal 50 erbjuder kvinnor sina tjänster och lämnar ut sina telefonnummer. Avsändaren kallar sig för *Live sat* och tas in via satellit, som är det system vi har här i riksdagen.

Vi får se allt från sensuell dans till onani. Medan detta pågår rullar europeiska telefonnummer tillsammans med orden *hot, hot* och *girls, girls* på en stripp.

Jag finner det anmärkningsvärt och klart anstötande att riksdagens ledamöter erbjuds sextjänster. Vad anser kulturministern?

Prot. 1998/99:80
15 april

Frågestund

Anf. 90 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Möjligen är det något som talmannen har mer att göra med än vad jag har när det gäller de tjänster som erbjuds riksdagens ledamöter och den TV som ni kan ta del av i detta hus.

Den framtida televisionen, och redan den television som vi har i dag, får vi i många olika distributionsformer, alltså satellit-, kabel- och marksänd television. Bl.a. det som Ewa Larsson anför tycker jag är ett av många argument för att vi skall se till att även den marksända televisionen digitaliseras, så att den inte cementeras i en gammal teknisk form och därmed kommer att bli uttrangerad om ett antal år. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi har även denna distributionsform, som ger oss den internationella möjligheten att t.ex. ha ett visst regelverk och larmanordningar eller system som gör att vi kan säga att denna typ av tjänster inte skall erbjudas eller bara skall erbjudas på tider då barn vanligtvis inte är vakna osv.

Ett av de viktiga inslagen när det gäller den digitala marksända televisionen är att ni i denna riksdag kan fatta beslut om att t.ex. inte tillåta grova former av pornografi och att inte tillåta barnreklam, dvs. den lagstiftning som vi redan har i Sverige, och att göra det möjligt att se till att en produktion på svenska språket upprätthålls när det gäller t.ex. drama- och samhällsprogram.

Anf. 91 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag delar kulturministerns synpunkter på vikten av att införa marksända digitala TV-sändningar så snart som möjligt.

Den nämnda satellitkanalen kallar sitt erbjudande för reklam, och det dyker upp i olika kanaler. Jag såg det en sen eftermiddag här i riksdagen. Alla som har satellit-TV riskerar naturligtvis att det här utbudet kommer till deras hem, precis som vi har fått det här i riksdagen. Sen eftermiddag är en tid då föräldrarna ännu inte hunnit hem från jobbet. Då är min fråga: Hur skall vi – du, jag och alla föräldrar – kunna skydda våra barn mot dessa bilder, när vi inte hunnit hem från arbetet och när vi inte vet i vilken kanal det dyker upp?

Anf. 92 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Här i Sverige har vi ju kontakter med en del av de TV-företag som det kan handla om. De är väldigt angelägna om att i sin tur ha kontakt med Biografbyrån, som vi slarvigt kallar för filmcensuren, för att föra den här typen av diskussioner. De vill inte bryta mot det regelverk som vi har.

Vi måste självfallet också göra saker på den internationella nivån när det gäller vad vi får i våra televisionapparater just därför att det är en gränslös värld, alldeles särskilt när det gäller TV-distribution.

Vi har tillsammans med EU tagit fram en grönbok som gäller för alla EU-medlemsländer. Vi kommer att fortsätta att arbeta med detta, inte

minst, hoppas vi, under den svenska ordförandeskapsperioden år 2001, då vi vill ta upp just den här typen av frågor i relation till barn, alltså de tittare som har svårt att värja sig själva och att välja själva. Det handlar om såväl pornografi som reklam och annat.

Miljöprövning vid provborrningar

Anf. 93 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Jag har en fråga till miljöministern med anknytning till de danska planerade borrningarna.

Miljöministern sade att han känner sig lugn då det ju skall ske en miljökonsekvensprövning. Jag är inte lika lugn.

Visst är det bra med en prövning. Men för att ta simborgarmärket skall man ju kunna simma 200 meter. Då har man nått gränsen. Man kan ju inte pröva hur långt man kan simma, och sedan får man märket.

Har miljöministern och regeringen fastställt några krav för miljöprövningen? Vi som bor längs Västerhavet anser att Västerhavet inte tål någon mer miljöförstöring. Är kravet i miljöprövningen att det får vara noll miljöpåverkan, då är jag lugn. Men har miljöministern en annan åsikt med ett annat krav eller inget krav alls, är jag mycket orolig.

Skall miljöministern göra mig lugn eller orolig?

Anf. 94 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Jag har också bott ganska många år vid Västerhavet, så jag har nog ungefär samma syn på vikten av att inte tillåta ytterligare miljöförstöring. Det vill jag heller inte medverka till.

Det som sker nu är ingenting som har att göra med marken, vattnet eller havsbotten, utan det sker seismologiska studier och litteraturstudier. Innan något kommer att ske på marken, under marken, i vattnet eller under vattnet kommer det att göras en miljökonsekvensbeskrivning. Då ser man vilka eventuella miljöeffekter som kommer att uppstå. Då är det läge att agera på grundval av det som vi då vet.

Detta har inte hindrat mig från att agera redan nu. Jag har i dag uttalat kritik mot detta projekt. Jag gjorde det också i TV på västkusten i går eller i förrgår. Detta är ungefär vad jag tycker att man kan göra tills vidare.

Anf. 95 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Då har miljöministern och jag samma åsikt, dvs. att nollpåverkan är kravet i miljöprövningen.

Danskarna, som ju inte skulle påbörja processen, inser att det blir någon form av miljöpåverkan. Om den gemensamt sammansatta miljöprövningskommissionen blir oense, är miljöministern då beredd att gå vidare till ett domstolsförfarande? Är miljöministern beredd att driva frågan till dess yttersta spets?

Kravet är nollpåverkan vid eventuella borrningar. Är vi överens?

Anf. 96 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Ja, det tror jag att vi är, under förutsättning att det inte framkommer någonting under denna process som är okänt för närvarande.

Jag är inte riktigt lagd åt att göra storslagna utfästelser innan jag har fakta på bordet. För närvarande pågår det ingen verksamhet i havet eller på land. Det pågår litteraturstudier och seismologiska studier.

Låt oss nu ta det lugnt och sakligt och använda all den kraft vi har i de framtida diskussionerna med Danmark och/eller med Norge.

Miljöpolitiken

Anf. 97 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Regeringens hjälppartier betecknar vårpropositionen som en historisk framgång på miljöområdet. Man syftar bl.a. på skatteväxlingen – detta att sänka skatten på arbete och höja den på miljöstörande verksamhet.

Jag undrar om miljöministern kan berätta i vilken omfattning, när och på vilka områden skatteväxlingen kommer att ske.

Anf. 98 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Det kan jag inte, därför att det som finns i vårpropositionen när det gäller skatteväxling är en riktningsangivelse som vi återkommer till senare. Men jag kan hålla med de partier som vi samarbetar med om att detta är en historisk framgång för miljöpolitiken.

Jag tror att vi aldrig tidigare i historien har ökat resurserna till miljöpolitiken så mycket som vi gör just nu. Vi gör det när det gäller skogsinköp. Vi gör det när det gäller kalkning. Vi gör det när det gäller ytterligare ett stort antal områden, framför allt kanske när det gäller marksanering. Där genomförs nu dessutom stora insatser inom ramen för de lokala investeringsprogrammen.

Resursförstärkningarna sker i ett läge där vi också inför miljöbalken och i ett läge där ni här i riksdagen om två veckor skall fatta beslut om miljömålspropositionen. Vi har nu delat ut 3,7 miljarder kronor för lokala investeringsprogram, som kommer att generera investeringar på över 12 miljarder kronor i direkt miljörelaterade investeringar.

Detta, Lennart Daléus, är en stor period för svensk miljöpolitik.

Anf. 99 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! En miljöengagerad miljöminister kan ju inte svara att han inte vet vari den skatteväxling består som andra, som står bakom propositionen, kallar för en historisk framgång på miljöområdet. Det visar att resonemanget är en bluff.

Nu tar miljöministern upp och talar om andra resurser, som kanske ligger inom hans domäner. Låt mig då omformulera frågan. Om man skalar bort det som på miljöområdet är flyttning mellan konton och återläggning av resurser som man tidigare har lånat, kan miljöministern då tala om och ge oss det historiska perspektivet: Hur mycket mer resurser tillförs totalt till miljöområdet som gör att det här förtjänar att betecknas som en historisk framgång? Räkna nu bort det som lånas, tas från andra

konton osv. Får vi den siffran så kanske vi kan få lite belysning på det här med historisk framgång.

Sedan kan jag, fru talman, påminna om andra händelser på miljöområdet som andra med rätta brukar kunna beteckna som historiska framgångar.

Anf. 100 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Vi har goda erfarenheter av att använda skatterna och av att använda olika ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Det har vi gjort med gott resultat. Det gäller koldioxidskatt, svavelskatt och energiskatt. Vi kommer att fortsätta med det. Men just i dag finns det inget konkret förslag. Det kommer konkreta förslag, Lennart Daléus. Då hoppas jag att vi kan samarbeta omkring de förslagen.

När det gäller summeringen och exakt hur många miljoner kronor mer miljöpolitiken får nu skall jag gärna räkna ihop det och se till att Lennart Daléus får svaret. Det blir ganska avsevärda belopp.

Låt mig dock ta ett exempel, och det handlar inte om att föra pengar mellan olika konton. Vi har år efter år satsat i storleksordningen 20 miljoner kronor på marksanering. I år är det 40 miljoner kronor. Nästa år är det 65 miljoner kronor. Sedan lägger vi på ytterligare, ännu större, belopp genom överenskommelsen i går. Till det kommer 370 miljoner kronor i år och förra året i lokala investeringspengar och förmodligen ytterligare resurser framöver. Från 20 miljoner kronor varje år går vi nu till att satsa i storleksordningen 1 miljard kronor på marksanering under den närmaste fyraårsperioden fr.o.m. i år. Det, Lennart Daléus, är stora framsteg inom miljöpolitiken.

Anf. 101 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Hjälp mig! Miljöministern svarar inte på frågan! Det han räknar upp är siffror som kommer av pengar som det redan beslutats om här i riksdagen. Det är flyttning mellan konton. Sedan lägger han, fru talman, till ungefär 65 miljoner kronor i något ytterligare litet tillskott. Fru talman! Hjälp mig att få miljöministern att svara på frågan! Sortera bort de här gamla besluten. Miljöministern måste ju ändå ha ett hum om det här. Vad är den konkreta tillförseln, nettotillförseln, till miljöområdet? Någon siffra måste ju miljöministern ha.

Anf. 102 TALMANNEN:

Jag behöver säkert inte påminna den erfarne ledamoten Daléus om att debatten vid frågestunderna förs med regeringen. Frågorna ställs till regeringen.

Anf. 103 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Fru talman! Kammarens ledamöter, åhörarna och de eventuella TV-tittarna får avgöra vem som har varit konkret i den här debatten, Lennart Daléus eller jag.

Detta var det sista inlägget i denna frågestund, som därmed är avslutad. Jag tackar regeringens och kammarens företrädare för deras medverkan i frågestunden.

8 § Information från regeringen om förberedelserna för Sveriges ordförandeskap i EU år 2001

*Information från
regeringen*

Anf. 105 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Om mindre än två år, den 1 januari år 2001, övertar Sverige för första gången ordförandeskapet i EU:s ministerråd. Det är en ansvarsfull och stimulerande uppgift som regeringen ser fram emot med entusiasm och tillförsikt. Stora krav kommer att ställas på regeringen och på tjänstemännen i Regeringskansliet, inte bara under de sex månader då Sverige leder arbetet i ministerrådet utan även under halvåret före, då Sverige tillsammans med Frankrike, som då är ordförande, utgör EU:s ordförandeskapsledning.

Som ordförandeland skall man verka i *hela* EU:s intresse. Dagordningen ärvs i stor utsträckning av tidigare ordförandeskap. Prioriteringar sätts ofta av närmaste föregående toppmöten. Ordförandens arbete präglas också av den aktuella och många gånger oförutsedda händelseutvecklingen i omvärlden. Det här förutsätter ansvar för kontinuitet, och samtidigt flexibilitet och beredskap att hantera nya frågor och situationer.

Regeringens främsta ambition och strategi är därför i första hand att utöva ett kompetent, effektivt och resultatinkänt ordförandeskap som för de gemensamma frågorna på EU:s dagordning framåt. Lyckas vi med det kommer vårt ordförandeskap att bli framgångsrikt.

Regeringen avser naturligtvis också att utnyttja det utrymme som ändå finns för att sätta vår prägel på ordförandeskapet och EU-samarbetet. Grunden för det här lägger vi redan nu. Våra prioriteringar är väl kända svenska profilfrågor.

För det första vill regeringen bidra till en öppnare, modernare och mer jämställd union. Genom Amsterdamfördraget har vi kommit en bit på väg med ökad öppenhet och insyn i EU-institutionernas arbete. Den händelseutveckling som ledde fram till kommissionens avgång har understrukt betydelsen av detta. Det är uppenbart att vårt synsätt omfattas av alltfler.

För det andra kommer regeringen att verka för en union anpassad till medborgarnas krav och önskemål. Om EU effektivt och ansvarsfullt tar sig an vardagsnära frågor ökar unionens legitimitet. Miljö, konsumentskydd och jämställdhet är viktiga sådana frågor som regeringen prioriterar.

För det tredje skall regeringen driva sysselsättningsfrågorna vidare på basis av det sysselsättningskapitel som vi lyckades få in i Amsterdamfördraget. Det är ett mycket viktigt område.

För det fjärde kommer regeringen att arbeta för EU:s utvidgning. Förhoppningsvis skall slutförhandlingar med några av kandidatländerna kunna föras under vårt ordförandeskap.

För det femte vill regeringen fördjupa relationerna mellan EU och omvärlden. Ryssland har högsta prioritet, men även samarbetet med

Afrika, Asien och Latinamerika kan, liksom det transatlantiska samarbetet, utvecklas vidare.

Fru talman! Ordförandeskapet kommer att kräva mycket av oss, både politiskt och organisatoriskt. Ordförandeskapet kräver en vältrimmad organisation och omfattande och noggranna förberedelser. Detta arbete inleddes för över två år sedan och går nu in i ett intensivare skede. Organisationen är redan etablerad. Statsrådsberedningen ansvarar för den politiska samordningen av ordförandeskapet. En särskild statssekreterare har utsetts för det här, och en samordningsenhet har bildats. Samrådet mellan Statsrådsberedningen, departementen och Brysselrepresentationen har stärkts.

Inom Utrikesdepartementet har ett särskilt sekretariat inrättats med ansvar för den organisatoriska delen av ordförandeskapet. Detta gäller bl.a. all mötesverksamhet i Sverige och det omfattande möteskalendariet och samordningen vad gäller bemanning av ordförandeposter i alla rådsgrupper.

Inom Regeringskansliet görs nu en inventering och analys av de sakfrågor som kan bli aktuella under ordförandeskapet. Detta arbete involverar samtliga departement och Brysselrepresentationen. Det skall leda fram till våra slutliga mål och prioriteringar för ordförandeskapet och till en dagordning för varje enskilt rådsmöte.

Mötesverksamheten är omfattande. Rådet håller ca 60 ordinarie möten i 15–20 konstellationer i Bryssel och Luxemburg – alla under svenskt ordförandeskap. Ca 250 arbetsgrupper möts sammanlagt 1 200–1 600 gånger under ordförandeskap av svenska tjänstemän. De allra flesta möten hålls i Bryssel. 70–80 möten på olika nivåer arrangeras i Sverige – stats- och regeringschefernas toppmöte i Göteborg i slutet av ordförandeperioden, eventuellt ett extra toppmöte, upp till åtta informella minister-rådsmöten, eventuellt ytterligare något möte på ministernivå och ett antal möten och konferenser på tjänstemanna- och expertnivå.

Ordföranden är också EU:s ansikte utåt och företrädar unionen i dess förbindelse med andra länder och internationella forum. Med stor sannolikhet kommer t.ex. toppmöten, bl.a. med USA och med Ryssland, att äga rum under vårt ordförandeskap.

Ordförandeskapet innebär intensiva och täta kontakter med EU-parlamentet. Bl.a. förväntas ministrarna delta i parlamentets frågestund med rådet som äger rum en gång i veckan. Dessutom brukar ordförandeskapet vid ett par tillfällen framträda i de olika utskotten. En annan viktig kontakt med parlamentet är när förlikningskommittén måste tillkallas. Detta sker då rådet och parlamentet har olika ståndpunkter i en lagstiftningsfråga där medbeslutande gäller.

Inför och under ordförandeskapet kommer vi att löpande informera den svenska allmänheten och organisationsväsendet om målsättningarna för ordförandeskapet. Detta skall vi göra inte bara här i Stockholm utan runtom i landet. Jag ser fram emot att möta företrädare för Folk rörelse-sverige vid ett första seminarium den 20 april dit över 200 organisationer har inbjudits.

Statsministern planerar att senare under våren inbjuda arbetstagarorganisationerna till ett första möte om ordförandeskapet.

Jag är medveten om, genom kontakter som redan är tagna, att många organisationer har planer och idéer för att ta sitt ansvar under den svenska ordförandeperioden.

Regeringen har under hela vårt medlemskap i Europeiska unionen vinnlagt sig om att ha en fortlöpande information till riksdagen, dels i kammaren, dels i EU-nämnden och dels i berörda utskott, och naturligtvis inte bara information utan det samråd som naturligen behöver äga rum. Detta gäller naturligtvis även framöver i de vidare förberedelserna inför och under själva ordförandeskapet.

Fru talman! Ordförandeskapet ger anledning och tillfälle till att öka intresset för EU i Sverige. Det kan skapa nya kontaktytor mellan Sverige och övriga medlemsländer och EU:s institutioner. Det kan också bidra till att öka kunskapen om Sverige i andra länder.

Regeringen vill göra ordförandeskapet till en angelägenhet för hela landet genom att förlägga EU-möten i olika delar av Sverige.

Min förhoppning är att ordförandeskapet skall bidra till att stärka det folkliga engagemanget för EU som besluts- och samrådsorgan i angelägna politiska frågor. Ett sätt att uppnå det och som också kan få en mer långsiktig verkan är att stimulera till vänortssamarbete mellan svenska kommuner och kommuner i andra EU-länder och i kandidatländerna. Och det hoppas jag kan uppstå under just vår ordförandeperiod.

Sveriges avsikt och ambition måste vara att det svenska ordförandeskapet i EU:s ministerråd våren 2001 skall bli en framgång. Regeringen har naturligtvis ett tungt ansvar för det, men det är många andra som också måste vara med och ta detta ansvar. Vi skall se till att vi utför ett gott arbete och att det är ett gott och effektivt ordförandeskap som vi lämnar när våren 2001 är över. Vi hoppas också att beslut då har fattats inom områden som vi i Sverige prioriterar. Jag ser fram emot fortsatta kontakter med riksdagen i denna viktiga fråga.

Anf. 106 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Statsrådet sade i frågestunden här i kammaren för en stund sedan att det är en fördel om statsråd deltar i debatten. Det är väl synnerligen viktigt just inför denna debatt och inför Sveriges period som ordförandeland, då vi har en fantastisk möjlighet att föra ut Sveriges ståndpunkter. Jag är intresserad av att höra om statsråden har diskuterat lite närmare hur de kommer att gå ut och aktivt delta i debatten. Statsrådet nämnde att det handlar om att träffa folkrörelser, men jag tror inte att det räcker. Jag tror att de måste gå ut i en mycket mer konkret direkt debatt. Det handlar framför allt om de frågor som vi upplever som extra ödesmättade, framför allt EMU-frågan. Statsrådet nämnde inte den frågan som en av de prioriterade frågorna. Jag skulle därför vilja höra statsrådets synpunkter på hur den debatten skall drivas aktivt.

Anf. 107 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! EMU-frågan är en sådan konkret fråga som hanteras löpande inom EU. Det är självklart att den också kommer att vara viktig för oss när Sverige blir ordförandeland. Men som debattfråga i Sverige har den en alldeles egen process. Vi kommer nämligen, troligen framför allt under hösten, att ha en mycket aktiv information och diskussion och ett reflekterande arbete omkring EMU. Riksdagen har ju avsatt 20 miljo-

Prot. 1998/99:80
15 april

*Information från
regeringen*

ner kronor för en folkbildningskampanj om EMU. Den delegation som arbetar med fördelning av resurserna kommer att vara klar så att man kan gå i gång aktivt med det under sommaren och hösten. Och jag ser verkligen fram emot det skedet i vårt arbete med den viktiga EMU-frågan.

Anf. 108 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Menar statsrådet att den här frågan då är avklarad när Sverige blir ordförandeland?

Anf. 109 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Denna fråga har ju bäring på hur det svenska folket vill ta ställning i den. Den har ju i och för sig ingen direkt koppling till ordförandeskapet. Vi får sköta ordförandeskapet vare sig vi har tagit ställning i EMU-frågan eller ej. Och när man skall tala om det som vi bör reflektera över och driva fram inför ordförandeskapet tycker jag inte att EMU är den viktigaste frågan. Utvidgningen, sysselsättningen och miljön är de stora frågorna som har bäring på hur ett ordförandeskap skall skötas.

Anf. 110 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Finns det också en beredskap för att så att säga ta hand om de frågor som tidigare ordförandeländer kanske inte har hunnit klara av? Tidsperspektivet kan ju förskjutas.

Anf. 111 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Förvisso är det på det sättet. Jag sade också i min information att en hel del av dagordningen ärvt från tidigare ordförandeskap. Och det är väldigt mycket vad som händer i omvärlden som spelar roll för vad det är som man får syssla med. Man måste därför ha en stor och bred beredskap för att också kasta sig in i ganska oförutsedda frågor liksom frågor som man har ärvt från tidigare ordförandeskap.

Anf. 112 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Det viktigt att hela Sverige axlar värdskapet för ordförandeskapet. Lena Hjelm-Wallén nämnde detta med att samråda med och informera riksdagen. Men går det att precisera detta lite grann? På vilket sätt kommer riksdagen att reellt kunna påverka innehåll och uppläggning av ordförandeprogrammet? Det är min första fråga.

Den andra frågan gäller detta med att förbereda visioner och ambitioner för ordförandeskapet. Finland tycks ju ha varit väl framme med att förbereda ambitioner när det gäller den nordliga dimensionen.

Jag har alltså en likartad fråga där: Hur förbereder regeringen t.ex. detta med att föra fram den nordliga dimensionen under sitt ordförandeskap, och finns det några andra områden som har den tyngden?

Jag skulle gärna se att EU utvecklade en aktionsplan för förnybar energi, en kretsloppsstrategi. Är det två frågor som regeringen är beredd att driva under ordförandeskapet?

Anf. 113 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Man måste komma ihåg, när man talar om riksdagen och vilket inflytande riksdagen kan ha under själva ordförandeåret, att riks-

dagen naturligtvis skall ha normalt inflytande över de svenska positionerna, över svenska ställningstaganden i olika frågor där vi har normalt samrådsförfarande.

En annan sak är själva ordförandeskapet. Där är man som ordförande-land i *hela* EU:s tjänst. Där kan man knappast fråga ett riksdagsutskott hur man skall sköta sitt ordförandeskap, för det har liksom en annan dimension – innehållet i de svenska positionerna ja, men inte i själva ordförandeskapet.

Fru talman! Lennart Daléus hade också en sakfråga om miljöområdet. Javisst, det skall beredas på normalt sätt med miljöministern, med miljöansvarigt utskott och med EU-nämnden för att skapa en svensk position och driva den vidare.

Man skall i alla sakfrågor vara klar över att det mesta av det arbetet måste ske innan ordförandeskapet träder i kraft, för när man väl sitter som ordförande handlar det mer om att få ihop länderna till en enad EU-position än om att driva speciella svenska frågor.

Anf. 114 LENNART DALEUS (c):

Fru talman! Jag förstår det här med positionerna. Det finns ju en mekanism för att arbeta med dem, men det är något exceptionellt att ha ordförandeskapet. Utan jämförelse vad gäller alla delar kanske kan man säga att det, när Sverige stått som värd för FN-konferenser, t.ex. om den mänskliga miljön 1972, varit en process där just riksdag, folkrörelser, ja, hela Sverige i bästa mening var med och reellt kunde påverka skeendet – vid sidan av positionerna. Det är väl något sådant som måste till för att vi i Sverige skall få det engagemang som behövs för förnyelsen – ja, kan man kan säga, restaurerandet – av EU. Det är besked på den punkten som jag efterlyser.

Anf. 115 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Där håller jag helt och hållet med Lennart Daléus. Det är ju därför som vi nu skall göra en ganska stor drive där vi låter folkrörelser tala med oss. Vi skall mer lyssna än informera hos dem när det gäller vad de vill se allmänt i sakfrågorna göras och också hur det här skall drivas. Naturligtvis är det lika viktigt att riksdagen och riksdagens utskott kommer in i detta. Vi ser således fram emot goda kontakter.

Anf. 116 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Jag vill till vice statsministern ställa en fråga om just själva processen. Det är säkerligen kanske inte tid att i första hand driva svenska intressen, utan det gäller att flytta fram de gemensamma positionerna ett sådant här halvår. Vi i Sverige har ju ibland, tror jag, av andra länder, och kanske av oss själva också, uppfattats som lite tveksamma, som att vara de där som inte har det riktigt fulla engagemanget för alla EU-frågor.

Vi har några handikapp – ja, kanske skall jag inte kalla det för handikapp – där vi inte driver frågorna fullt ut som de andra medlemsländerna. En sak har nämnts här, och det är EMU-frågan, där vi inte är lika långt komna, ännu i varje fall – kanske är vi det inte heller då. En annan sådan fråga är den gemensamma säkerhetspolitiken utifrån Amsterdamfördraget.

Prot. 1998/99:80
15 april

*Information från
regeringen*

get som också förmodligen är en utvecklingsprocess där Sverige och de andra alliansfria länderna har vissa undantag.

Hur tänker sig regeringen att man möjligen kan kompensera den situationen att Sverige är lite annorlunda och ändå driva de gemensamma frågorna fullt ut och ha ett fullt förtroende för det? Det är ju vad det egentligen handlar om, dvs. att i efterhand uppfattas som att vi har lyckats med de gemensamma frågorna trots att vi kanske inte är riktigt fullt ut med. Jag hoppas att jag har kunnat beskriva min fråga.

Anf. 117 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken kommer vi naturligtvis att driva med kraft. Det är väldigt viktigt att den fortsätter att utvecklas positivt.

Holger Gustafsson nämnde Amsterdamfördraget. Den viktigaste förändringen i Amsterdamfördraget vad gäller en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik var detta att man fick in de konflikthanteringsmekanismer som nu finns i fördraget och som inte fanns där tidigare, de s.k. Petersbergsuppgifterna. Det var efter det att Sverige och Finland lade förslag om det. Tarja Halonen och jag drev den frågan väldigt hårt. Det var den största och viktigaste förändringen.

Det säger verkligen att Sverige och Finland som icke-Natomedlemmar definitivt inte är utanför det här området. Snarare är vi mycket pådrivande i fråga om det här området. Sedan min tid som utrikesminister är jag övertygad om att där kommer man att fullt ut räkna med Sverige och räkna med stor aktivitet från vår sida också under vårt ordförandeskap.

Anf. 118 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Låt mig beskriva det så här: I Amsterdamssäkerhetspolitiken finns det också en dimension där vi inte vill vara med lika fullt ut. Ett sådant område kan ju alltid uppfattas som att Sverige inte med samma kraft kan driva en fråga. Då behöver man kanske kompensera det på något sätt.

På samma sätt är det när det gäller EMU, där vi ju inte är medlemmar ännu men där man kanske måste flytta fram de gemensamma positionerna. Då tror jag att man lite grann behöver fundera på vad vi kan göra för att så att säga ändå uppfattas som, och i verkligheten också vara, intresserade av de gemensamma frågorna framför att vi kanske bevakar vår egen position.

Anf. 119 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det får inte vara något missförstånd kring Sveriges roll i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken inom EU. Vi är med fullt ut i denna. Vi har inga undantag. Däremot – det är kanske det som Holger Gustafsson tänker på – finns det länder som talar om att de vill tillskapa ett gemensamt försvar. Men det *talas* man om; detta har EU icke beslutat. Så länge det inte är beslutat har vi inte några som helst problem. Låt den debatten gå! Vi kommer att ha en annan åsikt än en del länder som driver frågan. Jag hörde senast den nu nominerade kommissionsordföranden driva att han gärna ser ett gemensamt försvar. Så tycker inte jag. Jag tycker att EU också skall ha muskler att klara konfliktlös-

ning, vara med i sådana sammanhang som Bosnien, Kosovo osv. – men inte tillskapa ett gemensamt försvar.

Prot. 1998/99:80
15 april

*Information från
regeringen*

Anf. 120 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag skulle vilja fråga vice statsministern om ordförandeskapet och det utrymme som det ger. Förutom det som vice statsministern nämnde – nämligen att det är föregående toppmöte som sätter dagordningen och att det är gemensamma intressen som styr ordförandeskapet och gemensamma frågor – fanns det ett utrymme där svenska prioriteringar kunde finnas. Är det då inte läge nu att tillsätta en parlamentarisk kommitté just för att få det här breda underlaget, en kommitté som kan suga upp alla olika infallsvinklar, behandla och diskutera dem och kanske skärpa upp en sådan här prioriteringslista?

Anf. 121 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Vi har vid åtskilliga tillfällen redovisat prioriteringarna för regeringen vad gäller EU och vi har också fått accept från riksdagen på dem. Det är de som också återkommer i min redovisning här som de viktigaste frågorna.

Vi vill göra EU öppnare och modernare. Vi vill arbeta med vardagsnära frågor som betyder mycket för medborgaren. Vi vill arbeta med sysselsättningsfrågorna, med utvidgningsfrågorna och med ett EU som skall vara öppnare utåt mot hela omvärlden; för att summera det här väldigt snabbt.

I och för sig tror jag inte att en särskild parlamentarisk kommitté behöver gnugga på det här. Vi har ju hela tiden löpande kontakt med riksdagen. Men naturligtvis skall vi se till att vi hittar former för att under resans gång samråda och förankra ordentligt med riksdagen.

Det kan också tänkas att ett nytt slags samrådsform kan behövas. Låt oss återkomma till det om riksdagen och regeringen känner att det finns ett särskilt behov av det.

Anf. 122 SIW HOLMA (v):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga angående de sakfrågor som håller på att beredas. Ett viktigt område är jämställdheten. I och med Amsterdamfördraget skulle det få en viss lyftning. Såvitt jag vet kommer nolltolerans när det gäller kvinnovåld att komma upp under Finlands ordförandeskap. Det finns en rapport som visar att jämställdhetsaspekterna inom EU:s institutioner är allt annat än bra, dvs. att kvinnorna inte är speciellt mycket representerade.

Då skulle jag vilja ställa frågan om Sverige under sitt ordförandeskap kommer att arbeta med jämställdhetsfrågorna.

Det finns en annan aspekt. Kommissionen har den suveräna rätten att utarbeta förslag. Finns det möjligtvis några tankegångar om att inrätta någon form av jämställdhetskommisionär?

Anf. 123 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Hur de olika sakområdena fördelas inom kommission avgör kommissionens ordförande i samråd med kommissionärerna. Där har vi alltså ingen påverkan, annat än att man naturligtvis kan lägga ett

gott ord för att jämställdheten är så viktig att det skall ses som en viktig portfölj och hanteras på det sättet i kommissionens arbete.

Hur arbetar vi med jämställdhetsfrågorna? Ja, vi tänker inte vänta till ordförandeperioden, utan det är ett område där vi hela tiden drivit väldigt hårt att EU skall bli tydligare, först i Amsterdamfördraget och sedan i uppföljningen av fördraget, för att man skall få jämställdhetsfrågorna att genomsyra allting i politiken, såsom vi har det i vårt land. Vi försöker leva upp till det vi har i vårt land. Nationella jämställdhetsprogram tror jag skulle vara väldigt viktiga. Vi har verkat för att sådana skall utarbetas.

Det viktiga vi har att göra under ordförandehalvåret är att visa Sverige som ett jämställt land. Vi kan vara ett gott exempel i det sammanhanget. Jag vill inte säga att det är ett paradys, att vi plötsligt har blivit fullkomliga på det området. Vi har stora brister också, men relativt sett är Sverige ett mer jämställt land än andra. Det kan vi visa upp praktiskt. Det kan vara väl så viktigt som olika normfrågor och regler.

Anf. 124 BJÖRN VON DER ESCH (kd):

Fru talman! Om jag förstod vice statsministern rätt hoppades hon att Sverige skulle kunna föra slutförhandlingar med vissa kandidatländer år 2001. Om jag förstod saken rätt måste, för att man skall kunna föra sådana förhandlingar, många av de frågor som inte kunde lösas under Amsterdammötet vara lösta.

Min fråga är: Har man några indikationer på att de frågorna – vetorätten, rösträttsfördelningen och andra tunga frågor som måste vara lösta innan EU kan utvidgas – kommer att vara lösta före det svenska ordförandeskapet?

Anf. 125 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det är inte så att det finns något villkor att vissa institutionella frågor måste vara lösta. Amsterdamfördraget gör det möjligt, inte alltför komplicerat, att ta in ytterligare fem nya medlemmar. Jag tror inte på slutförhandlingar med några kandidatländer. Fler än fem lär de knappast bli. Den ambitionsnivån skulle vi nog klara.

Däremot håller jag med om att det vore väldigt bra om man ganska snart kunde börja resan mot att komma överens om hur de utestående institutionella frågorna skulle lösas. Jag tycker inte heller att vi i Amsterdam slutförde det arbetet. Det är mycket som återstår och som vi bör göra. Men det är snarare utvidgningen på lite längre sikt jag talar om. Ju snabbare det här blir klart, desto bättre.

Anf. 126 SÖREN LEKBERG (s):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att regeringen så här i god tid redovisar för riksdagen sina planer och prioriteringar inför det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionen första halvåret 2001. De fem redovisade prioriteringarna är, som vice statsministern uttryckte det, välkända profilfrågor, profilfrågor som jag tror att det finns en bred uppslutning kring här i riksdagen.

Jag välkomnar också att regeringen vill göra ordförandeskapet till en angelägenhet för hela landet genom att förlägga EU-möten till olika delar av landet. Jag tror att det verkligen kan bidra till att stärka intresset och

det folkliga engagemanget för EU-frågor. Det är också värdefullt att regeringen vill bjuda in folkrörelser och representanter för det som man med fina ord brukar benämna det civila samhället.

Jag delar regeringens uppfattning om att ordförandelandets viktigaste uppgift är att föra EU:s gemensamma dagordning framåt. Det innebär att utrymmet för att föra fram svenska profilfrågor är begränsat. Samtidigt måste naturligtvis svenska ståndpunkter stämmas av med riksdagen, bl.a. i samråd med EU-nämnden. Det gäller självklart också Sveriges prioriteringar inför ordförandeskapet. I praktiken tror jag att det blir svårt att särskilja de båda roller som Sverige kommer att ha som ordförandeland respektive medlemsstatsdelegation i ministerrådet. Det innebär enligt min mening att de reguljära samråd som äger rum inför ministerrådsmötena inte bara skall handla om att stämma av svenska ståndpunkter i enskilda frågor utan också om att det i största möjliga utsträckning sker samråd om hur Sverige som ordförandeland avser att agera. Jag hoppas att vice statsministern delar min uppfattning på den punkten.

Till sist, fru talman, vill jag bara påpeka att ordförandeskapet inte bara är en angelägenhet för regeringen. För att Sverige skall bli framgångsrikt som ordförandeland krävs en bred uppslutning och en djup förankring. Riksdagen kommer påtagligt att bli involverad i denna process genom att bli värd för ett stort antal internationella möten och konferenser. Det ställer självklart krav på oss alla. Riksdagen bär ett stort ansvar för att det svenska ordförandeskapet skall bli framgångsrikt.

Anf. 127 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Visst är det så. Det är många kontakter med de andra parlamenten och EU-parlamentet som riksdagens ledamöter kommer att ha. Sedan kommer riksdagen också som lokal att spela en stor roll, skulle jag tro.

När vi förankrar och samråder om den svenska positionen redan i dag talar vi ganska ofta en del om andra länders positioner för att se hur det kommer att gå på det ministermöte som vi förbereder oss för. På samma sätt kommer det naturligtvis att vara när vi har ordförandeklubban. På det viset kommer samrådet att äga rum såväl om den svenska positionen som om hur man skall ta sig fram till vettiga beslut i det sammanhanget.

Jag hoppas att riksdagens ledamöter förstår skillnaden mellan att mejsla fram den svenska positionen och att företräda hela EU som ordförande. Det är delvis skilda roller.

Anf. 128 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Först vill jag tacka för informationen. Jag tycker att det är bra att vi får en sådan här information i riksdagen och inte bara i EU-nämnden. Jag sitter där, så jag hade fått den ändå. Men jag tycker som sagt att det är bra att vi även får den här.

Om jag har förstått rätt har EU ett antal institutioner i de olika länderna. Sverige och Finland har ingen sådan institution.

Jag undrar om det finns något samband mellan ordförandeskapet och utplaceringen av de här institutionerna.

Anf. 129 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det tror jag inte att det gör. Det finns inget sådant samband. Däremot är det alldeles rätt konstaterat att det är hög tid att vi som ny medlem också får en EU-institution lokaliserad till Sverige. Det arbetar vi hårt med.

Anf. 130 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Finns det några särskilda frågor som den här institutionen skulle ta hand om? IT-frågor och jämställdhet har ju nämnts t.ex.

Anf. 131 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Med tanke på den IT-kompetens som finns i Sverige tycker vi nog att Sverige borde vara en bra lokaliseringsort om det är så att EU väljer att ha en särskild institution om dessa frågor. Vi skulle säkerligen kunna ge väldigt mycket till en sådan institution.

Det gäller förvisso på en hel del andra områden också. Jämställdheten nämndes här exempelvis. Men vi har ett särskilt stort intresse av IT-frågorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1998/99:210 om de obligatoriska proven i årskurs 9

Anf. 132 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Beatrice Ask har frågat mig vilka initiativ jag är beredd att ta för att säkerställa ett bättre deltagande och genomförande av de obligatoriska nationella proven i årskurs 9 samt för att upplysa kommunerna och de i skolan verksamma om statens krav på skolorna.

Beatrice Ask framhåller att bortfallet är så högt som 30 % när det gäller delproven. Skolverkets rapport *Ämnesproven skolår 9 1998* (dnr 97:475) visar att elevbortfallet varierar kraftig mellan delproven. Elevbortfall uppstår enligt rapportens definition när elever av någon anledning inte genomför alla delprov. Det innebär att ju fler delprov ett ämnesprov består av, desto större är sannolikheten för att bortfallsprocenten skall bli hög. Antalet delprov var fyra i svenska, fem i matematik och tre i engelska. Det är framför allt de muntliga delproven i svenska och matematik som uppvisar ett stort bortfall, 17 respektive 20 %.

Jag delar uppfattningen att bortfallet i de nationella ämnesproven för grundskolans årskurs 9 vårterminen 1998 är oacceptabelt högt. En förklaring, men inte en ursäkt, kan vara att det var första gången som ämnesproven genomfördes. Icke desto mindre är jag oroad över bortfallets storlek.

Skolverket uppger att vissa förändringar kommer att ske till 1999 års prov. Verket framhåller att de synpunkter och kommentarer som kommit in via lärarenkäter, brev och telefonsamtal visar på att genomförandet av ämnesproven varit komprimerat och tidskrävande. Skolverket anser att ett sätt att möta detta kan vara att de icke tidsbundna provdelarna sänds ut tidigare under terminen.

Att särskilda initiativ skulle krävas för att upplysa kommunerna och de i skolan verksamma om statens krav på skolorna åtta år efter det att ansvaret för skolan decentraliserats kan förefalla väl sent. Jag för min del håller det för sannolikt att statens krav faktiskt inte är okända. Däremot finns det skäl att påminna om det ansvar som vilar på kommuner, rektorer och lärare. Jag har för avsikt att återkomma till den frågan i regeringens utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning som kommer att presenteras i maj innevarande år.

När Skolverket startade år 1991 var den första uppgiften för den nya fältorganisationen att informera kommunerna om den nya ansvarsfördelningen och skolans nya styrsystem. Inför introduktionen av de nya läroplanerna och de nya betygssystemen genomförde Skolverket en bred seminarieverksamhet över hela landet. Under år 1997 anordnade Skolverket seminarier med förtroendevalda från landets samtliga kommuner för att informera om skolväsendets styrning och ansvarsfördelning.

Jag vill i sammanhanget även påminna om de direktiv och de tilläggsdirektiv regeringen utfärdat till Kommittén för lärarutbildningen som skall redovisa sitt uppdrag den 15 juni i år. Direktiven innebär bl.a. att den framtida lärar- respektive skolledarutbildningen skall utformas så att den nya ansvarsfördelningen och det nya styrsystemet får genomslag i utbildningen.

De närmare bestämmelserna om de obligatoriska ämnesproven för år 9 i grundskolan läsåret 1997/98 har publicerats i Statens skolverks författningssamling SKOLFS 1997:22 och för läsåret 1998/99 i SKOLFS 1998:20.

Sammanfattningsvis måste jag konstatera att informationen om statens krav och skolhuvudmännens ansvar och skyldigheter varit omfattande. Vad som nu behövs är inte i första hand denna typ av information utan ett målmedvetet arbete för att huvudmännen fullt ut skall leva upp till sitt ansvar. Detta kommer att vara en angelägen fråga för regeringen, men det bör också vara en angelägenhet för alla riksdagspartier.

Anf. 133 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag skall be att få tacka skolministern för svaret, men jag är inte nöjd med innehållet.

Bakgrunden till min interpellation är otaliga rapporter om problem och en rapport från Riksdagens revisorer som vi nyligen fick där man har granskat Skolverket och skolans utveckling och redovisat resultat av detta.

I den rapporten påpekar man bl.a. att elevernas färdigheter enligt läroplanens nationella mål, som vi har fastställt här i riksdagen, inte följs upp ordentligt och att kommunerna inte sköter sina åligganden att följa upp och utvärdera skolplaner bl.a. Detta är en väldigt allvarlig kritik som jag tycker att regeringen måste ta på mycket stort allvar.

Ett konkret exempel som man belyser gäller de nationella prov som genomfördes för första gången förra året. Där är bortfallet uppemot 30 %. Detta är nästan det enda återkommande instrument som vi i riksdagen har för att se om de mål vi har satt upp uppfylls, och det fungerar inte. I Riksdagens revisorers rapport konstaterar man att bortfallet tyvärr medför att vi inte får se dem som allra mest borde vara med. Det gör att

vi får bättre resultat än vad vi egentligen skulle ha. Jag är väldigt bekymrad över detta.

Av svaret som jag har fått av skolministern framgår att regeringen inte anser att kommunerna behöver mer upplysning om vad som gäller och att man tydligen inte behöver ta några större initiativ för att säkerställa att de nationella proven fungerar. Jag delar inte den uppfattningen. Man kan inte nöja sig med det som står i det här svaret om att Skolverket uppger att vissa förändringar av provet kommer att ske. Vilka förändringar då? Vad tänker man göra?

Det är ju helt oacceptabelt att vi inte kan få ett tillförlitligt resultat i de nationella proven som skall berätta om den obligatoriska grundskola som vi har faktiskt fungerar. Och vi har ändå valt att begränsa oss till några få ämnen och en enda årskurs. Jag är väldigt bekymrad över detta. Det enda rimliga är naturligtvis att kräva att förändringar och förbättringar sker.

I den här rapporten är det också tyvärr mycket tydligt och uppenbart att många kommuner och många som arbetar inom skolan verkar okunniga om det styrsystem som inte är nytt. Det kan förvåna oss som har varit politiskt aktiva och tror att man känner till det. Men vi har pensionsavgångar, personalomsättning och en väldigt rörlighet i organisationen ute i kommunerna. Många har ingen aning om vad som gäller och vad Sveriges riksdag faktiskt har sagt.

Min poäng med den här interpellationen är att det här inte fungerar i en enskild liten detalj som jag har lyft fram. Jag kräver faktiskt att regeringen gör något konkret åt det här. Detta är någonting som riksdagsrevisorer inte lyfter fram därför att de tycker att det är allmänt intressant, och som vi kan nöja oss med.

När det gäller proven vill jag också säga att det handlar inte bara om – även om det är den stora frågan för mig just i dag – att riksdagen vill ha besked om situationen i skolan eller om studieresultaten. Det finns också andra problem med de nationella proven som många elever lyfter fram. Det är fusk, t.ex. när proven genomförs på ett sådant sätt att vissa elever kan läsa svaren på Internet, och mycket annat. Det här är oerhört allvarligt därför att rättssäkerheten för eleverna – de vet ju att mycket av proven används vid betygssättning – är central.

Men det handlar också om tillförlitligheten i instrumenten för vår del. Jag är övertygad om att det krävs konkreta insatser och krav på Skolverket för att förbättra, vidga och utveckla arbetet med det här. Jag kommer inte att ge mig förrän riksdagen får riktiga svar på de få frågor vi faktiskt ställer om sakernas tillstånd i skolan.

Anf. 134 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag är övertygad om att Beatrice Ask och jag delar oron för att de mål som vi sätter upp i riksdagen och som riksdagen fattar beslut om inte verkställs i kommunerna.

Det vi gör steg för steg är att hela tiden på något sätt utöka den statliga tillsynen och granskningen. Från början hade vi Skolverket som utövade tillsyn i kommunerna. Man tittade på enskilda kommuner och gjorde nedslag och följde upp vad som sedan hade skett efter tillsynen.

Vi har också tillsatt utbildningsinspektörer som får uppdrag från riksdagen – de kan få uppdrag från riksdagen men även från regeringen –

inom de områden där vi har sett att det finns problem. Vi har fått den första rapporten. Den har även regeringen aktivt tagit del i. Det sker nu en uppföljning i kommunerna av det resultat inspektörerna visade.

Vi kommer också från den 1 juli att tillsätta en kvalitetsgranskningsnämnd. I den nämnden skall det sitta representanter från kommunerna och de olika lärarorganisationerna och t.ex. skolledare för att vi hela tiden skall kunna knyta samman det övergripande statliga ansvaret med den verksamhet som sker i kommunerna. Jag är lika angelägen som Beatrice Ask att vi verkligen skall få en bekräftelse på att eleverna når målen.

Jag har många gånger samtalat med lärare vid besök på skolorna om hur man ser på de nationella proven. Det är väl alltid så att det tar tid – jag säger fortfarande att det inte är någon ursäkt – innan man har insett varför värdet av de nationella proven är så högt. Det här handlar ju om en kvalitetssäkring för den enskilde eleven i en kommun. Eleven kan jämföra sig med andra ungdomar i andra kommuner. Det är också ett stöd för betygssättningen.

Jag blir verkligen skrämmd när jag ser att bortfallet har varit av den här arten. Även om det varierar och det kanske var 60 % av eleverna i ett ämne och 87 % i t.ex. engelska som genomförde det hela och fick resultat är det ju fortfarande inte den hundra procentiga nivå som vi vill uppnå.

Vi har tittat på hur informationen har nått ut. Information är något som är viktigt men samtidigt oerhört svårt. Vem är det egentligen som tar del av de beslut som faktiskt fattas av riksdag och regering? Det är rektors skyldighet att informera personalen.

Vi har tittat på hur det här sker och under vilka former. Vi såg på Skolverkets nyhetsbrev, som bl.a. tog upp kunskap om de statliga kraven. Det gick ut ett nyhetsbrev 1997, som nådde alla grundskolans rektorer. Ungefär 70 % av lärarna fick information om brevet. Det är ju inte heller bra. Det är faktiskt meningen att varje lärare skall få information. Sedan kom det ytterligare information 1998 om det nationella provsystemet, så information går ut via de kanaler vi har.

Nu är det fråga om hur vi i nästa steg verkligen får skolledarna att se till att samtliga lärare har den här informationen. Det positiva med att det här ges offentlighet är kanske också att både föräldrar och elever reagerar och säger: Vi vill ha nationella prov, och det är vår rättighet att ha dem.

Anf. 135 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det sista tycker jag är ett steg på vägen. Jag tror också att man måste få folk intresserade av att fråga efter proven för att något skall hända.

Jag skulle gärna vilja kommentera det här med rektors ansvar för att förmedla information. Man kan ju vända på det och säga: Vi måste nå en situation där det är naturligt för en lärare att gå in på skoldatanätet och kolla upp vad Skolverket har för sig. Läroplanen borde varje lärare ha i bakfickan – det är ju därför den är liten och behändig – så att man vet vad som gäller. Det är väldigt få regler som staten har satt upp. Det är få saker som vi i riksdagen har sagt att alla barn har rätt att få. De kräver jag faktiskt att man respekterar och känner till. Tyvärr fungerar inte det.

De nationella utbildningsinspektörer som skolministern nämnde är utmärkta. Men tyvärr var det just de nationella utbildningsinspektörerna

Prot. 1998/99:80
15 april

*Svar på
interpellationer*

som påpekade i en rapport lite tidigare än Riksdagens revisorer att när det gäller implementeringen av läroplanen och de nya styrsystemen får vi börja om från början. Jag tror nästan att det är ett citat, eller i närheten av ett citat. Vi måste börja om från början därför att man inte har tagit till sig och förstått så många år efteråt hur regelverket ser ut. Det är det som är så allvarligt och som vi nu får ett uttryck för när man inte ens gitter genomföra de nationella proven.

Jag vet att det är svårt med information. Man måste använda mekaniska och handgripliga sätt. Det är möjligt att man får kräva att resultaten redovisas på slutbetyget, för då kommer det att vara tomt. Och då kommer alla att inse att det kan inte vara så.

Det jag vet är att vi i riksdagen, som bestämmer om de nationella målen och som har sagt att vi skall ha en likvärdig skola i hela Sverige, måste ställa krav. Vi måste åtminstone se till att det enda nationella prov som vi kräver att man genomför i slutet av grundskolan genomförs på ett sätt som gör att det är tillförlitligt vad gäller resultaten och att det faktiskt fungerar. Vi kan aldrig acceptera att det är på det här sättet.

Jag tycker att det är för lite med ett provtillfälle. Den förra socialdemokratiska regeringen tog ju bort det prov som skulle gälla i årskurs 5, så nu har vi bara ett prov kvar, och detta fungerar inte, enligt Riksdagens revisorer. Därför tror jag att man måste både konkret med information och med olika åtgärder se till att det fungerar bättre och att tillförlitligheten blir riktigt bra. Det är inte enkelt, det kostar pengar och det kräver väldigt mycket.

Jag ser fram emot utvecklingsplanen. Men jag vill i alla fall att skolministern, utöver att så att säga lita på att Skolverket gör något, faktiskt funderar över om det krävs konkreta initiativ. Det här är ju en av de konkreta hållpunkter vi har i riksdagen som vi kan använda. Det är en av de olika mätare man kan ha. Det är väldigt viktigt att denna dokumentation finns och fungerar och att vi får en tidsserie. Då kan det inte vara så att en tredjedel bara faller bort, för då fungerar inte de nationella proven.

Anf. 136 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! När vi för ett tag sedan fattade beslut om gymnasiepropositionen här i riksdagen fattade vi också beslut om att Skolverket fick i uppdrag att se över de nationella proven, också när det gäller den nationella provbanken. I den vårproposition vi lade fram i går permanentade vi återigen beslutet om den nationella provbanken.

Jag vill understryka värdet av att ha den här typen av prov just för att kunna garantera en jämn kvalitet som ger en likvärdighet över hela riket.

Jag har också – och därför kommer vi tillbaka till utvecklingsplanen – funderat mycket över de mål som vi nu har. Det är i och för sig frivilliga nationella prov t.ex. i årskurs 5.

Men vi har också kunnat se en annan bild som jag nu tar fram. Det är att vi har fått en utveckling med 1–5-skolor och 6–9-skolor. Då kan man ju fråga om det egentligen kanske är för sent att ha nationella prov i årskurs 5, med tanke på att en del elever hinner lämna skolan och försvinna i väg till en högstadieskola. Tanken med att ha proven i just årskurs 5 var att då skulle vi även i årskurs 6 kunna ge resurser för att täcka de brister som fanns innan eleven gick över till det som vi då kallade för högstadiet.

Det finns alltså hela tiden anledning, tycker jag, för oss att komma tillbaka tillsammans. Det här är för mig nu inte något påstående, Beatrice Ask, utan en frågeställning.

Jag vet att vi är lika intresserade av att nå målen. Jag kommer också att peka på vikten av de diagnostiska test som finns i årskurs 2. Det är oerhört viktigt att vi har dem.

Men detta är inte acceptabelt. Vi får se vad som händer våren 1999. Vi kanske får vara mer tydliga i de direktiv vi går ut med för att kommunerna skall följa upp dem.

I direktiven till skollagsöversynen ligger också förslagen att fundera över sanktionen.

Det är alltid smärtsamt att behöva använda det greppet, men samtidigt måste vi i riksdag och regering kunna vara förvissade om att de mål vi sätter upp blir genomförda. Det är en skyldighet för dem som är verk-samma i skolan att ta reda på vilka styrmedel som gäller, att kunna läro-planen och veta förhållandena med betygssättningen och de nationella proven.

Det är en skyldighet. Det kan ingen ställa sig utanför som arbetar i skolan.

Anf. 137 BEATRICE ASK (m):

Herr talman! När det gäller 1–5-skolor och 6–9-skolor har jag en annan minnesbild än skolministern om vad som var skälet till att vi skulle ha nationella prov också i årskurs 5. Min snabba minnesbild är att vi tyckte att det var en naturlig uppdelning. Men det kan kvitta eftersom vi om några år har erfarenhet av hur det fungerar. När det gäller skolut-veckling får man inte ha läsningar i onödan. Jag tror att det är otillräck-ligt att mäta först när man har gått de nio åren. Jag tror att bestämda avstämningar under resans gång har en positiv poäng.

Till sist vill jag framföra ett önskemål eller ett tips och kanske samti-digt en fråga: För att följa upp de nationella proven ordentligt kanske skolministern kan hålla en information här i riksdagen – så gjorde vice statsministern tidigare när det gällde EU-medlemskapet – och redovisa resultaten i de nationella proven. Det skulle verkligen markera vilket ansvar riksdagen har att följa upp att de nationella målen för skolan fun-gerar. Och det skulle vara en signal till skolorna att detta är viktigt och centralt. Det skulle skapa en debatt kring det.

Jag vet att det inte är helt enkelt eftersom det är komplicerade frågor. Men jag tror att det ligger något i det. Statens uppgift är ju att ange må-len, och vi ställer vissa krav på utvärderingen. Att få en sådan konkret redovisning behöver inte ta så mycket av riksdagens tid i anspråk, men det skulle vara av intresse med tanke på att många riksdagsledamöter ständigt är ute och diskuterar skolfrågor och hur det ser ut i skolan. På så sätt skulle de få ordentlig information om vad vi faktiskt vet.

Anf. 138 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Herr talman! Jag får tacka för tipset. Jag kan inte de formella turerna när det gäller vad jag får och inte får göra och vilken typ av information som vi lägger fram inför riksdagen. Jag har också lärt mig att vi inte kan fråga talmannen direkt.

Prot. 1998/99:80
15 april

*Svar på
interpellationer*

Vi kommer att följa detta. Jag tycker att vi också skall följa utvecklingen med den nya kvalitetsgranskningsnämnd som vi tillsätter och hur den kan stärka detta.

Sådana frågor som nationella prov är just ett ämne som kan diskuteras i en nämnd. Hur hanteras detta i kommunerna? Hur känner de när det gäller deras skyldighet att verkställa de beslut som riksdagen har fattat?

Jag kan därför inte, som i en del andra frågor, säga att jag kan lyfta frågan till inspektörer eller dylikt, utan jag funderar först och främst över att se efter hur resultatet blir våren 1999. Hur många har använt sig av de nationella proven? Det blir alltså andra gången.

Är vi fortfarande nere på de väldigt låga nivåer som vi hade 1998 måste vi fundera över hur vi går vidare och i vilken form. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1998/99:200 om bostadsbyggande och bostadsförmedling

Anf. 139 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Sten Andersson har frågat om skälen till att regeringen anser sig behöva låta Boverket analysera hur bostadsbyggandet i Sverige skall öka samt varför regeringen väntat tills nu med att presentera ett återinförande av bostadsanvisningslagen.

När det gäller regeringens uppdrag till Boverket kan jag bara konstatera att bostadsbyggandet under flera år har varit mycket lågt i jämförelse med åren fram till 1993. Detta skall ses i ljuset av att det för närvarande sker en betydande inflyttning till de s.k. tillväxtorterna.

Stockholmsregionen fick t.ex. 20 000 nya invånare under år 1998 samtidigt som mindre än 4 000 nya lägenheter byggdes. Jag tror därför att det är nödvändigt att bostadsproduktionen ökar i tillväxtområdena för att vi inte skall hamna i en ytterligt besvärlig bostadssituation om några år – inte minst med tanke på bostadsförsörjningens betydelse för att tillgodose näringslivets behov av arbetskraft.

Boverket har därför fått regeringens uppdrag att dels identifiera eventuella hinder för ökad bostadsproduktion, dels göra en bedömning av utvecklingen på vissa regionala bostadsmarknader.

Sten Anderssons fråga om ett återinförande av bostadsanvisningslagen är förmodligen ställd mot bakgrund av att jag den 4 mars i ett svar till Rigmor Ahlstedt konstaterade att det kanske kan bli nödvändigt att återinföra denna lag. Ett sådant förslag är för närvarande inte aktuellt.

Regeringen bedömde i propositionen *Bostadspolitik för hållbar utveckling* att de styrmedel som kommunerna förfogar över för att säkra bostadsförsörjningen på den lokala nivån är tillräckliga och att de nu inte behöver ändras.

Jag vill emellertid i detta sammanhang redovisa att den bostadssociala beredningen har i uppdrag att följa utvecklingen på det bostadssociala området och att lämna förslag till åtgärder för att stödja särskilt utsatta grupper på bostadsmarknaden. I uppdraget ligger bl.a. att lämna förslag till särskilda åtgärder om situationen på bostadsmarknaden utvecklas på sådant sätt att kommunerna inte genom samarbete med fastighetsägarna

kan uppfylla sitt bostadssociala ansvar. Beredningen skall lämna en samlad redovisning av resultatet av sitt arbete till utgången av år 2000.

Prot. 1998/99:80
15 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 140 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Den här interpellationen baseras på en riksdagsfråga som statsrådet fick i ett ganska trängt läge för en tid sedan. Det handlade då i huvudsak om statsrådets bostäder i Stockholm. Jag tycker att det är en tjafsigt debatt. Jag tycker att det är självklart att regeringen borde se till att skaffa ett antal lägenheter som statsråd som inte bor i Stockholm behöver ha för att kunna fungera på ett mänskligt sätt.

Det är lite er egen skuld eftersom ni till viss del har visat en dubbelmoral: en viss lag skall gälla för svenska folket, men en högre lag och etik skall gälla för socialdemokrater. Där hamnar ni mellan två stolar. Men det har inte med själva sakfrågan att göra.

Det är tacksamt att notera att hotet om att återinföra bostadsanvisningslagen är bordlagt. Det tackar jag för.

Men jag kan inte förstå varför en bostadsminister och en regering skall behöva fråga Boverket vilka eventuella hinder det finns för att bygga nytt i Sverige. Jag anser att det är helt onödigt. Jag tycker t.o.m. att det visar brist på kompetens från regeringens sida.

Alla som sysslar med byggande i dag vet ju varför man inte bygger. Det beror helt enkelt enbart på att det i dag inte är någon ekonomi att bygga flerfamiljsbostäder. Den som har pengar och vill investera får betydligt bättre utdelning på i stort sett alla andra investeringar än bostadsbyggande.

Däremot finns det vissa överklagningsregler som man i dag tillämpar in absurdum, vill jag påstå. Det innebär att byggena blir fördröjda och i slutändan innebär det att det blir ett högre slutpris som får betalas av dem som skall hyra eller köpa lägenheterna.

Det här skall jag ha en debatt med miljöministern om om en vecka.

Vidare vill jag, framför allt vad gäller Stockholms innerstad, påstå att orsaken till att det inte byggs något är bruksvärdesprincipen. Ingen byggmästare och inget byggföretag vill bygga där, eftersom de då inte får igen sina pengar. Jag läste häromdagen en artikel där en hyresgästförening var mycket kritisk mot en större marknadsanpassning av hyrorna. Herr statsråd! Det kan man väl ha all rätt att vara, om man bara tänker på dagens hyresgäster, men de som vill ha en bostad i framtiden och sådana som behöver en annan lägenhet inom samma område får ingen chans till detta, om det inte kommer att byggas några nya bostäder i Stockholms innerstad, och med det system för hyressättning som vi har i dag kan ingen bygga.

Man kan "gratulera" den här hyresgästföreningen till att den framöver inte kommer att ha några medlemmar i Stockholms innerstad, eftersom det inte kommer att byggas nya hus där. Så kan bli fallet bara om staten vill starta en ny stor subventionskarusell.

Jag skulle vilja fråga statsrådet: Finns det i dag något annat sätt att öka byggandet än genom att sätta in nya statliga subventioner?

Anf. 141 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Regeringen tar mycket allvarligt på de farhågor som finns för att det skall uppstå en bostadsbristsituation om några år, och det

är bakgrunden till uppdraget till Boverket. Boverket gör två gånger om året prognoser för bostadsproduktionens utveckling under de närmast kommande två åren. Enligt de prognoser som hittills gjorts för perioden 1996–2004 kommer det under den tiden att byggas knappt 150 000 nya lägenheter, medan behovet däremot uppskattas till 200 000 lägenheter. Det innebär att vissa tillväxtorter i landet riskerar att få en bostadsbristsituation. Detta är bakgrunden till det uppdrag som jag har gett till Boverket.

Jag tror inte att problematiken är riktigt så enkel som Sten Andersson ger uttryck för. Det finns nog en mängd olika hinder för att bostadsproduktionen skall få bättre fart än vad den har för närvarande. Det handlar om insatser som kommunerna kan göra, såsom markupplåtelser med kommunal avgiftssättning, och om att bygga på ett billigare sätt än för närvarande. Byggkostnadsdelegationen har under några år jobbat på att hitta lösningar för en billigare bostadsproduktion utan att kvalitetsmålet eftersätts.

Det finns alltså en mängd frågeställningar att belysa, och det är bakgrunden till uppdraget till Boverket. Jag kan ändå konstatera att bostadsbyggandet nu ökar, men från en väldigt låg nivå. Bostadsbyggandet måste komma upp på betydligt högre nivåer än vad vi ser i de prognoser som gäller för de närmaste åren. Regeringen avser att återkomma till dessa frågor när vi har fått in underlaget från Boverket.

Sedan bara en kort kommentar till det som Sten Andersson säger om marknadshyror. Det är regeringens bestämda ambition att behålla grunderna för det nuvarande bruksvärdessystemet. Det är ju tillkommet för att vi skall ha kontroll på hyresutvecklingen. Konsekvenserna av att gå över till marknadshyror skulle bli väldigt allvarliga på flera håll i landet, framför allt i tillväxtområdena. Stockholm är ett sådant exempel. Det skulle bli kraftiga hyreshöjningar för lägenheter i attraktiva lägen, och de hyreshöjningarna skulle naturligtvis få sociala konsekvenser.

Vi är alltså inte beredda att gå över till ett marknadshyressättningssystem, utan vi förordar ett bruksvärdessystem.

Låt mig också göra en jämförelse med hur andra länder har hanterat den här problematiken. Det finns nästan inte något land i Europa som inte har någon form av hyresreglering. Sverige har bruksvärdessystemet, medan många andra länder i stället har en statlig hyresreglering. Jag vet inte om Sten Andersson förordar en sådan lösning. Bakgrunden till uppdraget är alltså behovet av att få till stånd ett bostadsbyggande utöver den ökning som sker under de kommande åren.

Vad gäller bostadsanvisningslagen sade jag under frågestunden att det kanske kan vara aktuellt att överväga att återinföra bostadsanvisningslagen. Vi har nu tillsatt den bostadssociala beredningen, och den skall se i vad mån kommuner och fastighetsägare genom frivillig samverkan kan hantera de hyresgäster som har en utsatt situation på bostadsmarknaden. Kan man uppnå och behålla frivilliga överenskommelser är det naturligtvis att föredra framför en lagstiftning.

Anf. 142 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag måste än en gång säga att jag är förvånad över att en bostadsminister och en regering som säger sig ha bedrivit en framgångs-

rik bostadspolitik måste fråga Boverket varför det byggs för få lägenheter och vilka orsakerna till att det byggs så lite i Sverige är.

Vad sedan gäller prognoser vill jag bara lite skämtsamt säga att prognoser avseende byggnationer inte har stämt i Sverige sedan hedenhös. Jag tror inte heller att de siffror som statsrådet här i dag åberopar har någon större aktualitet.

Jag tror att jag står på mycket stabil grund om jag säger att huvudorsaken till att det inte byggs någonting är att det saknas ekonomiska incitament för dem som har pengar och som kunde vara intresserade av att bygga. Om man kan få tillbaka mer på sin insats genom att satsa på annat, är det klokt, logiskt och mänskligt att satsa på det i stället för på att bygga bostäder. Man får tillbaka mycket lite av det kapital som sätts in på detta.

Jag skulle ibland lite grann konspiratoriskt kunna tro att ni har bedrivit den här bostadspolitik medvetet för att det på slutet bara skall finnas statliga byggföretag kvar. Jag hoppas faktiskt att jag har fel i det avseendet.

Vad sedan gäller marknadshyror vill jag säga att vi i det stora bostadsbeståndet i Sverige, dvs. egnahem och bostadsrätter, i praktiken har marknadshyror. Det är accepterat av alla, och ingen vill såvitt jag förstår ändra på det. Varför skulle vi inte kunna ha detsamma för hyreslägenheter? Att man ibland misstänker att det då i ett första skede skulle bli hyreshöjningar beror på att det inte har byggts något på senare tid. Byggarna har inte fått incitament för att bygga, och om det råder brist på lägenheter blir dessa dyrare. Alltför många människor efterfrågar allt färre bostäder.

Jag kan inte underlåta att strö lite mer salt i såren. Jag läste häromdagen ett uttalande av Per Olof Håkansson, en tidigare mångårig ledamot av Sveriges riksdag med samma partifärg som statsrådet. Han uttalade något som för mig var mycket förvånansvärt med tanke på vad han har sagt tidigare, nämligen att det är dags att Sverige nu inför marknadshyror. När en så tung socialdemokrat har kommit fram till den uppfattningen, kan jag känna att jag ligger rätt bra till.

Anf. 143 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag tror att Sten Andersson, om han tänker efter, själv inser vilka konsekvenser en marknadshyressättning skulle få. Vi har i dag en alltför stark segregation, och det krävs åtgärder för att motverka den, inte bara inom bostadspolitik utan också på andra samhällsområden. En övergång till marknadshyressättning skulle kraftigt spä på den segregationen. Den skulle också sätta enskilda människor som bor i attraktiva områden i dag men som inte har så stark ekonomi, i en utomordentligt besvärlig situation. Det rubbar i praktiken besittningsskyddet.

Många människor skulle i attraktiva områden få gå ifrån sina lägenheter därför att de inte skulle ha råd att betala marknadshyrorna. Det är ett hot mot besittningsskyddet, som är en grundregel i den svenska hyreslagstiftningen. Om Sten Andersson åker ut i Europa eller frågar riksdagens utredningstjänst ser han att det inte finns särskilt många länder som har marknadshyressättning, och det av sociala skäl. De länder som inte har vårt hyressättningsystem, bruksvärdesprincipen, har ofta en statlig hyresreglering.

Prot. 1998/99:80
15 april

*Svar på
interpellationer*

Tillbaka till uppdraget till Boverket. Det är inte så enkelt. Skall man försöka undanröja hinder för nyproduktionen handlar det inte bara om ett hinder. Det handlar om att göra en genomlysning av vilka hinder som finns för bostadsproduktionen alltifrån kommunernas medverkan via fastighetsföretagen och uppåt och vilka möjligheter som finns att undanröja hindren så att vi får en bättre utveckling inom bostadsproduktionen.

Boverket är den statliga myndighet som har att ansvara för bostadsproduktionsprognoser och för andra frågor som rör boendet. Då är det väl naturligt att ge ett sådant uppdrag till Boverket när vi ser att det bostadsbyggande som nu sker och som visserligen ökar inte är en tillräcklig ökning för att vi skall kunna undanröja riskerna för en bostadsbristsituation om några år.

Anf. 144 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Först till frågan om segregationen. Om Hyresgästföreningen får som den vill, och den är ju starkt förankrad hos Socialdemokraterna, får man den effekt som är välbekant både för mig och för statsrådet. I Malmö är det lika dyrt att bo i en trerummare i Rosengård där få vill bo som det är att bo i Malmö innerstad.

Vad händer då? Jo, då händer exakt detsamma som statsrådet i dag närmast besinningslöst försvarar när det gäller bruksvärdesprincipen. I Stockholms innerstad är det få människor i dag som får bostad på ärligt sätt – och nu skall jag inte skämta om Åsbrink. Det är genom bekanta, kompisar och kontakter som man får en bostad. Det är ett fåtal som får en bostad på annat vis. Det är på grund av att ni inte har byggt i den omfattning som människorna vill bo.

Jag kan inte begripa varför man kan acceptera marknadsboendekostnad avseende egnahem och bostadsrätter men att det just när det gäller hyresrätter skall vara helt förbjudet och närmast tabu att diskutera det. Sedan, herr statsråd, dominerar faktiskt utomlands en typ av lägenheter som nu regeringen tack vare moderaterna i varje fall skall utreda, nämligen ägarlägenheter. Det fungerar bra där. Det kan bevisas av att det är en sådan populär boendeform utomlands.

Herr talman! Till sist är det helt klart att det handlar om pengar. Man får inte igen de pengar man satsar på bostäder på samma sätt som när man satsar på någonting annat. Det handlar inte om billigare skruvar eller mindre skåp i lägenheterna. Det är inte det som fördyrar eller förbilligar hyran.

Anf. 145 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag har bara en kommentar till det sistnämnda om bostadsproduktionen och problemen med att vi inte har en tillräcklig kraft i bostadsproduktionen. Det är inte bara Boverket som gör prognoser utan även Byggtreprenörerna och andra. Alla prognoser visar nu på att vi är inne i ett läge med ökad bostadsproduktion. Det gör också Byggtreprenörernas prognoser, och de litar kanske Sten Andersson mer på än Boverkets prognoser. Men regeringen tycker inte att det är en tillräckligt snabb utveckling. Det är därför som vi har gett det här uppdraget.

Med de ekonomiska förutsättningar som Sverige nu har med mycket låga räntor borde det rimligen finnas förutsättningar för en ökad bostadsproduktion. Men det finns som jag tidigare nämnde också en rad andra

hinder för att få till stånd bostadsproduktion. Det är det materialet som regeringen vill ha in innan vi tar ställning till vilka åtgärder som krävs.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1998/99:80
15 april

Svar på
interpellationer

11 § Svar på interpellation 1998/99:204 om skatteutjämnings-systemet

Anf. 146 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Stefan Attefall har frågat mig om jag anser att de effekter inom vård, omsorg och kollektivtrafik som det föreslagna utjämnings-systemet innebär för Stockholms läns landsting är rimliga och försvarbara.

Stefan Attefall har även frågat mig om jag med hänsyn till de allvarliga brister och felaktigheter som finns i skatteutjämningsförslaget avser verka för att nuvarande system fryses och att en utredning görs av effekterna innan ett nytt utjämningsystem införs.

Den kommunala utjämningsutredningen tillsattes hösten 1995 med uppgiften att följa upp, utvärdera och utveckla det bidrags- och utjämnings-system för kommuner och landsting som trädde i kraft den 1 januari 1996. Enligt direktivet skulle kommittén lämna förslag till förändringar för att förbättra systemets förmåga att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner respektive landsting. Uppdraget gällde i första hand systemet för kostnadsutjämning.

Kommittén överlämnade betänkandet *Kostnadsutjämning för kommuner och landsting* (SOU 1998:151) i december förra året. Betänkandet har remissbehandlats. Regeringen lämnade i går en proposition till riksdagen med förslag till förändringar i utjämnings-systemet från år 2000. Propositionen bygger i mycket stor utsträckning på utredningens förslag, men vissa modifieringar har gjorts i delar av kostnadsutjämnningen och av införandereglerna.

När det gäller Stefan Attefalls första fråga vill jag säga att regeringens förslag till förändringar i fråga om hälso- och sjukvård och kollektivtrafik helt bygger på utredningens förslag. Regeringen anser att den föreslagna hälso- och sjukvårdsmodellen på ett bättre sätt än den nuvarande återspeglar skillnaderna i hälso- och sjukvårdsbehov. Den bygger också på ett aktuellt underlag än den nuvarande utjämnningen. Utformningen av kostnadsutjämnningens olika delar kan naturligtvis diskuteras, och regeringen har i propositionen därför framhållit vikten av att sjukvårdsmodellen blir föremål för en fortsatt uppföljning och utvärdering. Bl.a. bör storstädernas och glesbygdens speciella förhållanden uppmärksammas. Genom de föreslagna införandereglerna blir såväl de totala som de årliga förändringarna för de enskilda landstingen begränsade och effekterna slår därför igenom först på längre sikt.

Regeringen anser att kollektivtrafikkostnaderna till mycket stor del är strukturella och därför skall beaktas i utjämnings-systemet. Även förslaget till utjämningsmodell för kollektivtrafik bygger på utredningens förslag. Stockholms län får genom förslaget ett årligt nettobidrag på närmare 1 miljard kronor från övriga delar av landet. När det gäller fördelningen av bidraget mellan kommuner och landsting inom respektive län har rege-

ringen inte funnit tillräckligt starka skäl för att nu föreslå en generell förändring av denna. Detta är en fråga som bör avgöras inom respektive län med den faktiska kostnadsfördelningen som en utgångspunkt.

Svaret på den första frågan är därför att regeringen gjort den bedömningen att förändringar i kostnadsutjämningen i kombination med förändringar i införandereglerna ger ett rimligt utfall, men att ett fortsatt utvecklingsarbete skall ske.

Stefan Attefalls andra fråga gäller om en frysning av nuvarande utjämningssystem bör ske i avvaktan på fortsatt utredning. Regeringen har emellertid gjort bedömningen att förändringar i utjämningssystemet bör genomföras år 2000. En frysning av nuvarande system vore knappast en lämplig åtgärd för att lösa de omfördelningar som uppkommer som en följd av förändringar i systemet. De förändringar som utredningen föreslagit är välmotiverade och har ett starkt stöd hos berörda remissinstanser.

Regeringen föreslår emellertid vissa modifieringar i delar av kostnadsutjämningen i förhållande till utredningens förslag, vilka bättre beaktar de strukturella skillnaderna och som dessutom gagnar kommunerna i Stockholms län och i de nordligaste länen. Regeringen föreslår dessutom att införandeperioden förlängs med ytterligare ett år till år 2004 och en ytterligare begränsning av den totala bidragsminskningen under införandeperioden jämfört med nuvarande system och utredningens förslag. Dessutom reduceras den årliga bidragsminskningen för både kommuner och landsting. Även de föreslagna förändringarna i införandereglerna innebär, jämfört med utredningens förslag, reducerade bidragsminskningar för en del kommuner i Stockholms län och för kommuner och landsting i främst Norrland.

Den uppföljning som utredningen gjort av utjämningssystemet visar att det finns ett behov av att löpande följa upp systemets utfall i förhållande till utvecklingen av den kommunala verksamheten. Systemet behöver successivt utvecklas och förbättras så att det kan bidra till att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar i enlighet med intentionerna. Regeringen avser därför att tillsätta en särskild delegation med uppgift att svara för en fortlöpande uppföljning och utvärdering av utjämningssystemet. Den skall också kunna lämna förslag till förändringar i olika faktorer i kostnadsutjämningen. Som jag nämnde tidigare bör hälso- och sjukvårdsmodellen bli föremål för en fortsatt uppföljning och utvärdering.

Regeringen har i propositionen pekat på ett antal frågor av mer principiell karaktär som kommer att bli föremål för fortsatt utredningsarbete. Det gäller bl.a. vissa aspekter på inkomstutjämningen, möjligheterna att förenkla systemet samt hanteringen av de fasta införandetilläggen efter införandeperiodens slut.

Anf. 147 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet Lövdén för svaret och tillfället att få diskutera skatteutjämningsförslaget, som sedan ett dygn tillbaka ligger på riksdagens bord. Min fråga om frysning av nuvarande system bygger helt enkelt på att jag anser att det finns en rad brister i förslaget. Inkomstutjämningen är inte utredd. Pomperipossaeffekten finns kvar i systemet. Även om man kan peka på att det kanske inte får så

stora praktiska konsekvenser just nu ligger det där som ett dåligt incitament som försämrar förtroendet för systemet.

Det finns orimliga effekter för både glesbygd och storstad i utredningsförslaget. Sedan det lades fram har regeringen ändrat på en del faktorer. Mer eller mindre godtyckligt har man tagit hänsyn till olika saker och också försökt pussla med införanderegler för att få ett mer apptitligt system. Det är inte gjort med någon genomtänkt strategi.

Det är också svårt att förstå, vilket är ett demokratiproblem. Jag tror inte ens att statsrådet Lövdén vågar hävda att han förstår hela skatteutjämningsystemet och kan dess olika delar. Det är ett problem när inte ansvariga politiker, och än mindre medborgarna, kan greppa ett sådant viktigt system.

Interpellationen berör särskilt förhållanden i Stockholm och de effekter förslaget har när det gäller att klara en bra vård och omsorg här i Stockholms stad och Stockholms län. Jag själv kommer ursprungligen från Västerbotten och har jobbat med dessa frågor. Jag har representerat Västerbottens län tidigare i riksdagen, och nu representerar jag alltså Stockholms stad. Jag har sett dessa problem och dessa diskussioner från båda håll.

Jag inser att det finns särskilda problem både för glesbygden och för storstaden. I glesbygden finns problemen i form av långa avstånd, kallare klimat etc. och i storstaden i form av högre kostnader för t.ex. lokaler och löner men också i form av fler sociala problem.

Jag kan inte anse att det förslag som ligger på riksdagens bord i dag ger rimliga effekter. Frågan är om statsrådet Lövdén verkligen ärligt kan säga att det får rimliga effekter.

Stockholms läns landsting förlorar drygt 2 miljarder kronor när systemet får genomslag, även med hänsyn till införanderegler och liknande saker. Det handlar om över 200 miljoner i försämringar varje år. Man måste alltså krympa kostymen med ungefär 8 %. Det skall göras efter det att man under många år har krympt kostymen i Stockholms landsting. Lövdéns chef numera, finansminister Ringholm, har ju själv varit med och kämpat med ekonomin i Stockholms läns landsting.

I Stockholms kommun handlar det om att man förlorar 700–800 miljoner kronor. Också där får det stora effekter.

Storstaden har höga kostnader för exempelvis vård av psykiskt sjuka. Färdtjänsten tas det inte hänsyn till. Kollektivtrafiken får inte full kompensation. Inte heller kompenseras man för det högre kostnadsläge som finns i storstäderna. Inte heller kompenseras man fullt ut för de kostnader som den större andelen invandrare och den större andelen sociala problem som finns i storstaden innebär.

När man tittar på hur regeringen har hanterat remissinstanser i remissomgången ser man däremot att det har tagits en hel del hänsyn till just socialdemokratiskt styrda Norrlandskommuner, Malmö och Göteborg. Faktorer talar till deras fördel. Det har fallit bättre ut för dem, men det gäller inte Stockholms stad och inte Stockholm län. Frågan är varför.

Jag kan drista mig till att påstå att det finns politiska skäl till att det har blivit detta utfall när regeringen har ändrat i utdelningsförslaget. Man har gynnat alla socialdemokratiskt styrda områden, men man har alltså inte gynnat borgerligt styrda kommuner och landsting – framför allt inte Stockholms stad och Stockholms län.

Detta är ett problem som Lövdén måste kommentera. Det visar på att det finns andra skäl än strikt logiska bakom regeringens framlagda skatteutjämningsförslag.

Anf. 148 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Det inomkommunala skatteutjämningsystem vi har är ytterst tillväxtfientligt. Det ger en marginalskatt på skattekraftsförändringar i kommuner och landsting som ligger på mellan 95 % och 103 %. Det innebär att det inte bara är pomperipossaeffekterna som är problemet. Det är ett problem att alla kommuner, oavsett om det är en fattig kommun med låg skattekraft eller en kommun med högre skattekraft, får en väldigt kraftig beskattning av skattekraftspositiva skattekraftsförändringar. Det är märkligt att en regering som säger sig vilja verka för tillväxt tar bort alla incitament hos kommunerna till att medverka till en ekonomisk tillväxt i hela nationens intresse.

Skatteutjämningssystemet är dessutom grundlagsvidrigt. Det strider mot den svenska grundlagen, och regeringen har inte lagt fram det förslag som kommittén om den kommunala självstyrelsen presenterade med grundlagsändringar som skulle göra det lagligt. Jag har tolkat det faktum att man inte har gjort det som ett tecken på att man kanske inser att systemet måste förändras.

Sedan är systemet, precis som Stefan Attefall angav, ogenomträngligt och komplicerat. På grund av det är det manipulerbart. Det går att fixa till, i och med kostnadsstrukturfaktorerna, så att man får ett bättre eller sämre utfall för enskilda kommuner.

Dessa saker tillsammans gör att hela systemet är bankrutt och måste ersättas med ett nytt system. Det tror jag att regeringen innerst inne begriper och förstår.

I avvaktan på detta – man måste leva med systemet i kanske två år till även om man kommer överens om att förändra det – skulle jag vilja ställa några frågor till Lars-Erik Lövdén. Varför kan man inte, inom ramen för en oförändrad utjämningsgrad, ge kommunerna incitament till ekonomisk tillväxt? Varför kan man inte ge kommunerna möjligheter att skörda frukterna av en framgångsrik politik, oavsett om det är Borgholm, Stockholms stad, Uddevalla eller någon annan kommun som skulle kunna få högre skattekraft genom ökad sysselsättning och lägre arbetslöshet? Varför vill regeringen ha ett system som tar ifrån alla kommuner som bidrar till ekonomisk tillväxt i landet frukterna av den politiken?

Anf. 149 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag tar gärna en saklig diskussion om utjämningsystemet, men jag måste säga att jag reagerar med skärpa när jag hör Stefan Attefall säga att det är manipulerat för att gynna socialdemokratiska kommuner. Jag tycker att det är oförskämt när det påstås att vi manipulerar systemet.

Jag har under den period som har gått sedan utredningen lade fram sitt förslag bemödat mig om att gå igenom materialet på sakliga grunder och lyssna mycket noga på de synpunkter om har kommit från kommunalpolitiker och som har kommit fram under remissarbetet. Det förslag som regeringen har lagt på riksdagens bord är baserat på sakliga övervä-

ganden – inte på hänsynstaganden och vilja att gynna någon speciell kommun.

Jag kan ta två exempel på det. Stefan Attefall berörde det ena exemplet, nämligen att invandrarkostnaderna inte beaktas. Det var synpunkter som kom fram bl.a. från Stockholms kommun och från Kommunförbundet i ett enigt yttrande. Vi satte oss då naturligtvis och funderade på om vi hade beaktat kostnaderna till följd av invandringen tillräckligt mycket i systemet.

Vi kom fram till att vi nog inte hade gjort det. Vi förde då till en faktor som tog hänsyn till det och som omfördelade 570 miljoner kronor – vilka bl.a. kommer Stockholms län till del, samt naturligtvis andra kommuner som tagit ett stort ansvar för flyktingmottagandet. Malmö är en sådan. Göteborg är en sådan. Det finns andra kommuner i landet som också har gjort det. Men det gäller också kommunerna i Stockholms län.

Låt oss ta det andra exemplet, byggkostnaderna. Även den frågan togs upp av Stockholms kommun. Jag var själv med på en uppvaktning där ledande politiker från Stockholms kommun med enfaset hävdade att man borde ha med byggkostnaderna därför att det är dyrare att bygga i Stockholmsområdet. Kommunförbundet sade samma sak i remissyttrandet. Då förde vi in det. Vi förde tillbaka byggkostnaderna. Det gynnar kommunerna i Stockholms län. Det gynnar andra kommuner också – i Norrlands inland och i andra storstadsområden.

De förslag som vi har lagt fram är sakligt övervägda. Förändringen i förhållande till utredningens förslag ger också Stockholms län nästan en halv miljard i bättre utfall – framför allt kranskommunerna kring Stockholm, som har tagit en stor del av flyktingmottagandet. Jag tycker alltså att det är oförsämligt att påstå att det här är manipulerat för att gynna vissa kommuner. Jag tycker att man kan hålla sig för god för sådana påståenden och i stället diskutera det sakliga innehållet. Det gör jag gärna.

Jag ser brister i utjämningssystemet. Jag tror inte på någon absolut rättvisa här. Jag vill gärna söka mig fram till ett system som är enklare och mer lättbegripligt och som är mer långsiktigt hållfast. Det aviserar vi också i propositionen.

Nu kan man i och för sig säga att det är lätt sagt men svårt gjort. De gamla statsbidragsreglerna var ju inte särskilt lättförståeliga. Jag var kommunalpolitiker på den tiden då det fanns 70 statsbidrag. Hur många av medborgarna kunde egentligen överblicka det systemet, och hur många kommunalpolitiker kunde det?

Jag vill gärna ha en fruktbar diskussion om hur vi långsiktigt kan skapa ett stabilare system som är mer lättförståeligt, och vi skall starta det arbetet. I grunden ligger det som jag tror att de allra flesta partier är överens om, även moderata politiker som jag mött runtom i landet, nämligen att vi behöver ett utjämningssystem som skapar likvärdiga förutsättningar för kommuner och landsting att klara sina grundläggande åtaganden.

Anf. 150 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! I slutet av Lövdéns inlägg verkar det som om statsrådet vill annonsera att han egentligen vill hitta ett nytt system. Men varför införa ytterligare ett skatteutjämningssystem i stället för att frysa nuvarande läge och sedan ta tid för en diskussion utifrån nya principer? Var-

Prot. 1998/99:80

15 april

*Svar på
interpellationer*

för inte ta tag i inkomstutjämningsystemet och diskutera de här olika delarna ordentligt i stället för att skynda på och börja med ett nytt system som man sedan kanske skall ändra ytterligare en gång om något år?

Sedan var det påståendet om att jag var oförsämd. Jag har gjort en mycket enkel analys av hur förändringen har slagit. För det första: Stockholms läns landsting får inte en krona i förbättring efter regeringens bearbetning av förslaget. Tvärtom blir det en försämring. För det andra: Visst har vissa faktorer tagits in som på papperet gynnar Stockholms kommun. Men vilka är faktorerna? Jo, det är de två som statsrådet nämnde. Men genom att man har begränsningsregeln – och den fanns med också i utredningsförslaget – är det bara sådant som påverkar efter femårsperioden då systemet skall slå igenom. Nästa år och de kommande fem åren påverkas inte Stockholms kommun positivt av detta. Det är en förbättring på papperet, men i kronor räknat tappar Stockholms kommun varje år över 150 miljoner kronor och landstinget över 200 miljoner kronor. Det enda som är positivt är att man dragit ut på pinan i fem år i stället för fyra år. Där finns en liten förbättring för alla kommuner som drabbas negativt av förslaget.

Min kritik kvarstår. Titta på hur Malmö, Göteborg och Norrlandskommuner generellt har hanterats kontra Stockholm, och lägg ihop detta med ett raster över hur kommunerna styrs! Att misstanken som jag redovisar här väcks hos många kan inte statsrådet vara förundrad över. Det är en ganska enkel analys – inte minst när man tittar på de kommentarer som många ledande socialdemokrater har använt för att agitera mot de argument som Stockholms kommun, Stockholms landsting och andra här i storstadsregionen har fört fram mot förslaget.

I grund och botten handlar det om att hitta en bra balans mellan de hänsyn man måste ta till glesbygden och till storstädernas speciella problem. Jag vill påstå att jag ömmar för båda de här grupperna, och jag tycker att det nuvarande förslaget saknar denna vettiga balans. Man har försökt lappa på detta system genom att införa ett antal spärregler och liknande saker. Vi saknar också stimulansen att ta ansvar för att öka sysselsättningen, vilket också Lennart Hedquist pekade på.

Det finns brister i det här förslaget, brister som man med goda skäl kan misstänka har politiska orsaker. Statsrådet måste inse att det finns fler än jag som uppfattar det som att det här förslaget inte bara bygger på sakliga överväganden.

Anf. 151 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Jag tror att statsrådet håller med mig om jag säger att kommunerna besitter en rad verktyg som kan användas till att stimulera ekonomisk tillväxt. Många av de åtgärder som ger ekonomisk tillväxt kostar pengar. Det finns en rad exempel på kommuner som framgångsrikt gjort sådana satsningar vilka i sin tur lett till bl.a. ökad skattekraft. Med dagens system får en sådan tillväxt inte behållas. Detta innebär att alltför många kommuner upptäcker att deras medverkan i välfärdsbygget lokalt leder till minskade resurser och därmed till sämre service och risk för höjd skattenivå. En sådan utveckling är ohållbar.

Nu säger statsrådet Lövdén ofta: Jo, men det här är ju ett system som skall skapa likvärdiga förutsättningar i hela landet. Det är naturligtvis på det sättet. Vi moderater säger också att det är viktigt att staten tillför

medel till de kommuner och landsting som har en för sina uppgifter otillräcklig skattekraft. Det ligger inte på andra kommuners ansvar att göra den tillförseln, utan det är en statlig uppgift.

Sedan kan man diskutera utjämningsgraden. Kanske är det rimligt med en utjämningsgrad på 95 % för att de fattiga kommunerna, med de omfattande uppgifter även de har, skall kunna utföra sin verksamhet. Men det är inte rimligt, statsrådet, att man när en kommun ökar sin skattekraft mer än riksgenomsnittet tar om hand hela den tillväxten. Då har vi ett tillväxtfientligt system.

Det går att skapa, inom ramen för en hög utjämningsgrad, ett system som ger ekonomiska incitament till kommunerna att skapa tillväxt. Varför har ni inte lagt fram ett sådant förslag?

Anf. 152 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Stefan Attefall envisas med att antyda att de förändringar som vi har föreslagit i förhållande till utredningens förslag är politiskt betingade. Lyssnade inte Stefan Attefall på vad jag sade i mitt tidigare inlägg? Vi har följt de remissynpunkter som har kommit in, t.ex. Kommunförbundets enhälliga yttrande när det gällde kostnadsutjämningen. Man tog fram byggkostnaderna. Man tog fram merkostnaderna för invandrarbarnen. Man föreslog oförändrad kallort. Dessa tre punkter har vi följt i förslaget.

Stefan Attefalls partikamrater har ju tyckt att dessa förändringar varit viktiga att göra. Stefan Attefalls partikamrater i Stockholms kommun har krävt byggkostnaderna och invandrarfaktorn.

För att förstå situationen och utfallet kan man titta i tabellerna. Utfallet till följd av byggkostnader och invandrare är positivt för Stockholms län. Det går att räkna kommunerna. Det handlar inte bara om Botkyrka, utan det handlar om många av de andra kommunerna i Stockholms län som får ett bättre utfall än med utredningens förslag till följd av de gjorda förändringarna. Jag tycker att det är oförskämt att påstå att de är betingade av att gynna socialdemokratiska kommuner. De är betingade av de invändningar som kommit, även från vissa av Stefan Attefalls partikamrater, under remissarbetet.

Sedan har vi pomperipossaeffekten. Jag menar att den stora skiljelinjen mellan Socialdemokraterna och Moderaterna är att ni vill gå ned i inkomstutjämning. I vart fall var det så i utredningen. Så har det varit också i de remissynpunkter som har kommit in.

Vi har en ojämlik tillväxt i dag i Sverige. Den sker med kraft i tillväxtområdena. Stockholm är ett sådant exempel. Stockholmsområdet fick 20 000 nya invånare på ett år. Det sker en kraftig tillväxt i vissa regioner i landet. Men utifrån mina utgångspunkter och min grundläggande uppfattning är det inte enbart de enskilda kommunerna som svarar för att tillväxten sker, utan det är en följd av hela landets ansträngningar. Då måste vi också se till att tillväxtens frukter fördelas på ett någorlunda rättvist sätt över landet för att inte några kommuner skall hamna på efterkälken och få svårigheter.

Det är klart att de kommuner som har stått och står inför kraftiga befolkningsminskningar, som ser den unga generationen, 20–29-åringarna, flytta till storstadsområdena, upplever betydande besvärande problem med att klara de grundläggande åtagandena när det gäller vård, omsorg

Prot. 1998/99:80
15 april

*Svar på
interpellationer*

och skola för de medborgare som är kvar i kommunen. Om inte de får del av frukterna av tillväxten kommer de att hamna i betydande svårigheter.

Det förslag som vi nu har lagt fram är sakligt grundat. Det bygger i stor utsträckning på vad Kommunförbundet har sagt, och där har partier-
na i stort varit överens. Vi tycker att det är ett förslag som har hyggliga
förutsättningar att vara någorlunda rättvist.

Än en gång vill jag säga att jag är beredd att fortsätta arbetet med att
försöka hitta ett enklare och mer lättbegripligt system. Det är lätt sagt,
men svårt gjort. Jag ser gärna en konstruktiv diskussion om det.

Anf. 153 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Det är lätt för den socialdemokratiska regeringen att
lyssna på socialdemokratiska kommunalråd. Det är klart att man kan
lyssna på deras synpunkter. Jag har suttit i finansutskottet och diskuterat
kommunal skatteutjämning 1991–1994, jag har följt den här debatten och
jag har insett, och det är intressant, att det inte går att finna någon veten-
skaplig sanning om exakt vad som är en rimlig kostnadsutjämning. Det
handlar till slut om en rimlig bedömning.

Frågan är ju om statsrådet Lövdén tycker att effekten av det här för-
slaget är rimlig, när kanske 400 läkare i Stockholms läns landsting, 1 000
sjuksköterskor, 500 undersköterskor och 1 000 av övriga anställda måste
sägas upp. Det sker när det här förslaget får full effekt. Det är de conse-
kvenserna det får. Det är det intressanta. Får detta rimliga konsekvenser
för en satsning på vård och omsorg, som socialdemokraterna i andra
sammanhang vill göra?

Tittar man närmare på vad som händer från utredningstillfället fram
till dess propositionen är lagd, på vad socialdemokratiska partistyrelsen
säger, på hur debatten förs omkring oss och även på argument som man
kanske inte vågar använda i medierna ser man att andra skäl än de lo-
giska och de väl genomtänkta sakliga har styrt det här förslaget. Därför
vidhåller jag min misstanke att det ligger fler argument än de sakliga
skälen bakom nuvarande förslag.

Det slår mot en viktig region i Sverige, en region som är viktig för
hela vårt land, och det är storstaden. Stockholmsregionen måste ha livs-
kraft för att kunna utvecklas, för att hela Sverige skall kunna utvecklas.
Det förslag vi ser nu tror jag att vi i stället borde lägga åt sidan, frysa
nuvarande system, jobba igenom ett förslag till, som statsrådet själv
verkar vara inne på måste till, och lägga fram ett nytt förslag igen. Vi
borde ta oss tid för detta i stället för att införa system som ingen riktigt
verkar tro på.

Anf. 154 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag skall en liten stund fortsätta den diskussion som har
förts om att det här förslaget är tillkommet för att gynna socialdemokra-
tiska kommuner. Det var det som Stefan Attefall antydde.

Än en gång, det är åtskilliga moderata kommunalråd runt om i landet
som har tillstyrkt utredningens förslag. Moderata politiker i ledningen för
Stockholms kommun har krävt att byggkostnads- och invandrarfaktorn
skall tillföras. Vi gör ju detta. Vi följer Kommunförbundets remissytt-
rande till stora delar.

Det är inte bara socialdemokrater som står bakom det, utan det är krav som har kommit från mängder av kommunalpolitiker. Jag skall gärna när vi har riksdagsdebatten om propositionen, för vi kommer väl till ett sådant tillfälle, överlämna en lista till Stefan Attefall på alla de moderata kommunalråd runt om i landet som har tillstyrkt utredningens förslag.

Alla partier har ju bekymmer med detta därför att det är så starka regionala intressen som står emot varandra. I de regioner som är vinnare i en omläggning finns det i allmänhet politisk enighet om att man skall genomföra förslaget fullt ut, medan det i de regioner som är förlorare finns en annan uppfattning. Jag har ju varit med i flera rundor om skatteutjämning i andra positioner, som företrädare för Malmö, och sett detta. Det går att åstadkomma politisk enighet över partigränserna i en region om man är gynnad, om man är vinnare.

När det gäller Stockholms läns landsting vill jag påpeka att vi har införanderegler nu, så man kan förlora maximalt 600 kr under införandeperioden. Reglerna är tillkomna för att underlätta övergången. Eftersom vi i propositionen säger att vi skall fundera på vad som skall hända efter införandeperiodens slut, att vi skall hitta olika alternativa lösningar, må jag ändå konstatera att under de här åren kommer Stockholms läns landsting att förlora drygt 1 miljard kronor. Skattesänkningen på 40 öre innebär ett inkomstbortfall på 940 miljoner kronor.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarernas ledamöter:

Om typgodkännande av strålkastare för motorfordon *KOM (98) 798*,
KOM (98) 797

Tillnärmning av medlemsstaternas lagar om främre underkörningsskydd för motorfordon och om ändring av direktiv *KOM (99) 32*

13 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
1998/99:98 till socialförsäkringsutskottet
1998/99:100 till finansutskottet

Skrivelse
1998/99:97 till finansutskottet

Prot. 1998/99:80
15 april

*Svar på
interpellationer*

14 § Anmälan och hänvisning av ärenden till utskott

Anmäldes

Propositioner

1998/99:86 Ändrade skatteregler med anledning av att taxfreeförsäljningen inom EU upphör

1998/99:89 Förändringar i utjämningsystemet för kommuner och landsting

Skrivelse

1998/99:96 Lägesrapport angående de regionala tillväxtavtalen

Kammaren biföll talmannens förslag att ovanstående propositioner och skrivelse omedelbart skulle hänvisas till berörda utskott enligt följande:

Propositioner

1998/99:86 till skatteutskottet

1998/99:89 till finansutskottet

Skrivelse

1998/99:96 till näringsutskottet

15 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 1998/99:80 Kasinospel i Sverige m.m.

1998/99:Kr7 av Sten Andersson (m)

1998/99:Kr8 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m)

1998/99:Kr9 av Barbro Westerholm m.fl. (fp)

1998/99:Kr10 av Hans Stenberg (s)

1998/99:Kr11 av Inge Carlsson (s)

1998/99:Kr12 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

1998/99:Kr13 av Berit Andnor m.fl. (s, m, c)

1998/99:Kr14 av Inger Davidson m.fl. (kd)

1998/99:Kr15 av Lennart Kollmats och Kenth Skårvik (fp)

1998/99:Kr16 av Ewa Larsson och Matz Hammarström (mp)

1998/99:Kr17 av Krister Örnfjäder m.fl. (s)

1998/99:Kr18 av Margareta Andersson m.fl. (c)

1998/99:Kr19 av Jan Backman (m)

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 15 april

1998/99:260 av *Sten Andersson* (m) till finansministern

Beskattningsvid rabatterat inköpspris

1998/99:261 av *Margareta Viklund* (kd) till socialministern

Ädelreformen

1998/99:262 av *Elver Jonsson* (fp) till finansministern

Tjänstesektorn och dess skatteregler

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 april.

17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 14 april

1998/99:532 av *Maud Ekendahl* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Rättvisa vid utbildning

1998/99:533 av *Birger Schlaug* (mp) till näringsministern

Oljeledning på Gotland

1998/99:534 av *Amanda Grönlund* (kd) till försvarsministern

Luftvärnssystemet Bamse

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 april.

18 § Kammaren åtskildes kl. 16.57.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 13.44,

av talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 135 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
2 § Svar på interpellation 1998/99:224 om regional försöksverksamhet inom kultursektorn.....	2
Anf. 1 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	2
Anf. 2 LARS HJERTÉN (m)	3
Anf. 3 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	4
Anf. 4 LARS HJERTÉN (m)	4
Anf. 5 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	5
Anf. 6 LARS HJERTÉN (m)	6
Anf. 7 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	6
3 § Svar på interpellation 1998/99:201 om diskrimineringslagstiftningen	7
Anf. 8 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	7
Anf. 9 STEN ANDERSSON (m)	8
Anf. 10 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	9
Anf. 11 STEN ANDERSSON (m)	9
Anf. 12 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	10
Anf. 13 STEN ANDERSSON (m)	11
Anf. 14 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	11
4 § Svar på interpellation 1998/99:203 om rasbiologi och rashygien	12
Anf. 15 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	12
Anf. 16 PER LANDGREN (kd)	13
Anf. 17 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	14
Anf. 18 PER LANDGREN (kd)	15
Anf. 19 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	16
Anf. 20 PER LANDGREN (kd)	17
Anf. 21 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	17
5 § Svar på interpellation 1998/99:205 om de funktionshindrades situation	18
Anf. 22 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	18
Anf. 23 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	18
Anf. 24 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	20
Anf. 25 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	20
Anf. 26 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	21
Anf. 27 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	21
6 § Svar på interpellation 1998/99:199 om IT-utbildningen för lärare.....	22
Anf. 28 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	22
Anf. 29 TOMAS HÖGSTRÖM (m)	23
Anf. 30 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	24
Anf. 31 TOMAS HÖGSTRÖM (m)	25
Anf. 32 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	26
Anf. 33 TOMAS HÖGSTRÖM (m)	27
Anf. 34 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	27

Ajournering.....	28	Prot. 1998/99:80
Återupptagna förhandlingar	28	15 april
7 § Frågestund.....	28	
Anf. 35 TALMANNEN.....	28	
<i>Bombningarna i Jugoslavien</i>	<i>28</i>	
Anf. 36 KARIN WEGESTÅL (s).....	28	
Anf. 37 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	28	
Anf. 38 KARIN WEGESTÅL (s).....	29	
Anf. 39 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	29	
<i>Det svenska försvaret.....</i>	<i>29</i>	
Anf. 40 MARGARETA VIKLUND (kd).....	29	
Anf. 41 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	29	
Anf. 42 MARGARETA VIKLUND (kd).....	30	
Anf. 43 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	30	
Anf. 44 MARGARETA VIKLUND (kd).....	30	
Anf. 45 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	30	
<i>Provbörningar i Skagerrak</i>	<i>30</i>	
Anf. 46 PER LAGER (mp).....	30	
Anf. 47 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	31	
Anf. 48 PER LAGER (mp).....	31	
Anf. 49 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	31	
<i>Krigsmaterielexport.....</i>	<i>32</i>	
Anf. 50 SVEN BERGSTRÖM (c).....	32	
Anf. 51 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	32	
Anf. 52 SVEN BERGSTRÖM (c).....	32	
Anf. 53 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	33	
<i>Nationella uppdrag.....</i>	<i>33</i>	
Anf. 54 AGNETA RINGMAN (s)	33	
Anf. 55 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	33	
<i>Arbetet inom regeringen.....</i>	<i>33</i>	
Anf. 56 ELVER JONSSON (fp).....	33	
Anf. 57 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	34	
Anf. 58 ELVER JONSSON (fp).....	34	
Anf. 59 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	34	
<i>Öppna nämndsammanträden.....</i>	<i>35</i>	
Anf. 60 INGEMAR VÄNERLÖV (kd).....	35	
Anf. 61 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	35	
Anf. 62 INGEMAR VÄNERLÖV (kd).....	35	
Anf. 63 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	36	
<i>Folkhälsoperspektivet.....</i>	<i>36</i>	
Anf. 64 HILLEVI LARSSON (s).....	36	
Anf. 65 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	36	
Anf. 66 HILLEVI LARSSON (s).....	36	
<i>Ungdomens idrottsvanor</i>	<i>37</i>	
Anf. 67 MARIE ENGSTRÖM (v)	37	
Anf. 68 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	37	
Anf. 69 MARIE ENGSTRÖM (v)	37	
Anf. 70 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	37	

<i>Familjepolitiken</i>	38
Anf. 71 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	38
Anf. 72 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s).....	38
Anf. 73 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	38
Anf. 74 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s).....	39
Anf. 75 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	39
Anf. 76 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s).....	39
<i>Botniabanan</i>	40
Anf. 77 BIRGITTA SELLÉN (c).....	40
Anf. 78 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	40
Anf. 79 BIRGITTA SELLÉN (c).....	40
Anf. 80 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	40
<i>Filmpolitiken</i>	41
Anf. 81 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	41
Anf. 82 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	41
Anf. 83 ÅKE GUSTAVSSON (s).....	41
Anf. 84 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	41
<i>Natos bombningar</i>	42
Anf. 85 WILLY SÖDERDAHL (v).....	42
Anf. 86 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s).....	42
Anf. 87 WILLY SÖDERDAHL (v).....	42
Anf. 88 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s).....	42
<i>Satellit-TV</i>	42
Anf. 89 EWA LARSSON (mp).....	42
Anf. 90 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	43
Anf. 91 EWA LARSSON (mp).....	43
Anf. 92 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	43
<i>Miljöprövning vid provborrningar</i>	44
Anf. 93 LARS BÄCKSTRÖM (v).....	44
Anf. 94 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	44
Anf. 95 LARS BÄCKSTRÖM (v).....	44
Anf. 96 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	45
<i>Miljöpolitiken</i>	45
Anf. 97 LENNART DALÉUS (c).....	45
Anf. 98 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	45
Anf. 99 LENNART DALÉUS (c).....	45
Anf. 100 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	46
Anf. 101 LENNART DALÉUS (c).....	46
Anf. 102 TALMANNEN.....	46
Anf. 103 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	46
Anf. 104 TALMANNEN.....	47
8 § Information från regeringen om förberedelserna för	
Sveriges ordförandeskap i EU år 2001	47
Anf. 105 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	47
Anf. 106 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	49
Anf. 107 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	49
Anf. 108 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	50
Anf. 109 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	50

Anf. 110	HELENA BARGHOLTZ (fp)	50
Anf. 111	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	50
Anf. 112	LENNART DALÉUS (c)	50
Anf. 113	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	50
Anf. 114	LENNART DALÉUS (c)	51
Anf. 115	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	51
Anf. 116	HOLGER GUSTAFSSON (kd)	51
Anf. 117	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	52
Anf. 118	HOLGER GUSTAFSSON (kd)	52
Anf. 119	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	52
Anf. 120	PER LAGER (mp)	53
Anf. 121	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	53
Anf. 122	SIW HOLMA (v)	53
Anf. 123	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	53
Anf. 124	BJÖRN VON DER ESCH (kd)	54
Anf. 125	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	54
Anf. 126	SÖREN LEKBERG (s)	54
Anf. 127	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	55
Anf. 128	WILLY SÖDERDAHL (v)	55
Anf. 129	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	56
Anf. 130	WILLY SÖDERDAHL (v)	56
Anf. 131	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	56

9 § Svar på interpellation 1998/99:210 om de obligatoriska

proven i årskurs 9 56

Anf. 132	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	56
Anf. 133	BEATRICE ASK (m)	57
Anf. 134	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	58
Anf. 135	BEATRICE ASK (m)	59
Anf. 136	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	60
Anf. 137	BEATRICE ASK (m)	61
Anf. 138	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	61

10 § Svar på interpellation 1998/99:200 om bostadsbyggande

och bostadsförmedling 62

Anf. 139	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	62
Anf. 140	STEN ANDERSSON (m)	63
Anf. 141	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	63
Anf. 142	STEN ANDERSSON (m)	64
Anf. 143	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	65
Anf. 144	STEN ANDERSSON (m)	66
Anf. 145	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	66

11 § Svar på interpellation 1998/99:204 om

skatteutjämningsystemet 67

Anf. 146	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	67
Anf. 147	STEFAN ATTEFALL (kd)	68
Anf. 148	LENNART HEDQUIST (m)	70
Anf. 149	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	70
Anf. 150	STEFAN ATTEFALL (kd)	71
Anf. 151	LENNART HEDQUIST (m)	72
Anf. 152	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	73

Anf. 153 STEFAN ATTEFALL (kd).....	74
Anf. 154 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	74
12 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	75
13 § Hänvisning av ärenden till utskott	75
14 § Anmälan och hänvisning av ärenden till utskott	76
15 § Bordläggning.....	76
16 § Anmälan om interpellationer	77
17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	77
18 § Kammaren åtskildes kl. 16.57.	77

Elanders Gotab, Stockholm 1999